



Beknopte handleiding voor de beoefening van het Nederlandsche Handelsrecht, ten behoeve van het onderwijs op de Hoogere Burgerscholen

<https://hdl.handle.net/1874/237156>

mm 1404g

Wrt. 47-187

VAK

47 No. 187

BEKNOPTE HANDLEIDING

VOOR DE BEOEFENING

VAN HET

NEDERLANDSCHE HANDELSREGT,

TEN BEHOEVE VAN HET ONDERWIJS

OP DE

HOOGERE BURGERSCHOLEN,

DOOR

M^r. J. VAN GIGCH,

Doctor in de Regten en de Letteren, Advokaat bij den Hoogen Raad der
Nederlanden, en Leenaar in de Staatswetenschappen aan de
Hoogere Burgerschool te Delft.

Derde, geheel bezicne druk.



'S GRAVENHAGE.

M. J. VISSER.

1875.



V O O R R E D E.

Er bestaat een uitmuntend leerboek voor het Nederlandsche Handelsregt en wel het bekende van mijn hooggeachten ambtgenoot Mr. A. de Pinto. Maar hoe geschikt dit werk ook moge geacht worden voor jongelieden, die, na afgelegd candidaats-examen, bekend zijn met de beginselen des regts, zoo onbruikbaar is het voor de aanstaande bevolking der hoogere burgerscholen, die van het regt en zijne beginselen zelfs geen flauw denkbeeld heeft.

Ik heb dan ook getracht mij te stellen op het standpunt van een jongeling van 17 à 18 jaren, die nooit iets van het regt heeft gehoord en die een begrip moet krijgen van de voornaamste bepalingen van ons handelsregt.

Misschien zullen velen van oordeel zijn, dat mijn boekje nog te uitgebreid is. Niets zal in dat geval den leeraar beletten om daaruit die gedeelten te kiezen, welke met de bevassing zijner jongelieden strooken. Ik voor mij geloof, dat de inhoud van het boekje wel bekend mag zijn, niet alleen aan den toekomstigen koopman, maar

ook aan ieder, die in onzen tijd en na de uitbreiding, welke het onderwijs ondergaat, aanspraak wil maken op den naam van ontwikkeld en beschaafd man.

Mijn boekje is derhalve een zeer populair leerboek voor jonge lieden. Het maakt geen aanspraak op eenige verdienste, dan — kan 't zijn — dáárop, dat het zoo beknopt en zoo bevattelijk mogelijk is.

Van harte wensch ik, dat het eenig nut moge stichten bij het middelbaar onderwijs.

's Gravenhage, Augustus 1864.

DE SCHRIJVER.

VOORREDE TOT DEN TWEEDEN DRUK.

Wie zich de moeite wil geven deze tweede uitgave met de eerste te vergelijken, zal zeer spoedig zien, dat daarin vele wijzigingen en toevoegingen — naar ik hoop, tevens verbeteringen — zijn aangebragt. Ik heb daarbij dankbaar gebruik gemaakt van vele nuttige wenken, mij met groote humaniteit in verschillende beoordeelingen van mijn boekje gegeven. Daarom neem ik deze gelegenheid te baat om heeren beoordeelaars voor die opmerkingen mijn hartelijken dank te betuigen en om mij voor nieuwe op- en aanmerkingen dringend aan te bevelen. Nog slechts één enkel woord. Wat betrekking heeft op het publiek en internationaal handelsregt heb ik gemeend in dit werkje te moeten voorbijgaan. Ik hoop echter later deze leemte door eene afzonderlijke uitgave aan te vullen.

's Gravenhage, Februarij 1869.

DE SCHRIJVER.



INLEIDING.

Reden van bestaan van het wetboek van koophandel.

Bij art. 146 der Grondwet van 1848 wordt be- Grondwet.
volen: Er is een algemeen wetboek van burgerlijk
regt, *van koophandel*, van strafregt, van burger-
lijke regts- en van strafvordering en van de za-
menstelling der regterlijke magt.

Men ziet alzoo dat het bestaan van het wet- Organieke wet.
boek van koophandel niet iets willekeurigs is.
Integendeel, dat wetboek is eene *organieke* wet,
dat wil zeggen, eene zoodanige, ~~welker~~ zamen-
stelling en bestaan uitdrukkelijk door de Grond-
wet worden bevolen.

Verhouding tot het burgerlijk regt

Het handelsregt, voor zoo verre het in het
wetboek van koophandel is vervat, maakt een
deel uit van het burgerlijk regt, en de algemeene
beginselen van dat burgerlijk regt zijn derhalve
ook op onze handelswetgeving van toepassing,
voor zoo verre daarvan niet in een bijzonder ge-
val bij het wetboek van koophandel wordt afge-
weken.

Algemeene bepalingen van wetgeving.

Daarenboven gelden voor de geheele Neder- Wet houdende
algemeene bepa-
lingen.
landsche wetgeving in het algemeen nog enkele
stellige regelen, welke zoowel bij het maken als
bij het toepassen van iedere wet moeten wor-

den in het oog gehouden. Die regelen worden gevonden in de wet, houdende algemeene bepalingen der wetgeving van het Koninkrijk. 1)

De voornaamste dier regelen zijn:

a. Ten aanzien van de verbindbaarheid der wetten.

Afkondiging. Geen wet is verbindend, zoolang zij niet *behoorlijk* is afgekondigd. Behoorlijk, d. i., overeenkomstig art. 115 der Grondwet, door den Koning en door plaatsing der wet in het *Staatsblad*. De afkondiging wordt gerekend in het geheele Koninkrijk bekend te zijn den twintigsten dag na dien der dagteekening van het *Staatsblad*, waarin de wet geplaatst is, tenzij bij de wet zelve een andere termijn voor haar in werking treden is bepaald.

Gewoonte. *b. Gewoonte regt.* In de oude wetgeving was de gewoonte een bron van regt. Men noemde het daaruit ontstaande regt *consuetudinair* of *costumier* regt. Dit gewoonterecht ontstond doordien de ingezetenen gedurende een lang tijdsverloop het een of ander hadden aangenomen en nageleefd, alsof het regt ware. Bij ons scheidt zoodanige gewoonte geen regt, dan alleen in de gevallen, waar de wet het uitdrukkelijk bepaalt. Zoo verwijst b. v. art. 60 van het wetb. van kooph. naar plaatselijke reglementen of gebruiken voor het opmaken van koersen en beursprijzen.

Vorm der handelingen. *c. De vorm der handelingen.* Deze wordt beoordeeld naar de wetten van het land of van de plaats, waar die handelingen zijn verrigt. Wanneer b. v. eene overeenkomst is gesloten te Parijs en deze door een notaris aldaar is op schrift gebracht, dan zal, wanneer de uitvoering dier overeenkomst in Nederland wordt gevorderd, niet kunnen worden gevraagd, of die notariële akte *in haar vorm* wel voldoet aan de vereischten van

1) Men vindt deze wet in de Nederlandsche wetboeken vóór het burgerlijk wetboek.

het Nederlandsche regt, maar of zij voldoet aan die van het Fransche.

d. Vreemdelingen. Voor dezen is het burgerlijk ^{Vreemdelingen.} regt hetzelfde als voor Nederlanders, behalve waar de wet bepaaldelijk het tegendeel vaststelt. Dit is het geval met het regt om als eischer in een regtsgeding op te treden, als wanneer door de tegenpartij van den vreemdeling een borgtocht kan worden gevorderd; met het regt om, als onvermogene, kosteloos te procederen, dat aan vreemdelingen niet wordt verleend, ten zij bij uitdrukkelijke overeenkomst anders zij bedongen; eindelijk met den lijfswang, die tegen alle vreemdelingen, welke geen vaste woonplaats binnen het Koninkrijk hebben, kan worden ten uitvoer gelegd voor *alle* schulden, zonder uitzondering, ten behoeve van Nederlanders aangegaan.

e. Openbare orde en zedelijkheid. Niemand kan ^{Openbare orde} of mag door zijne handelingen of overeenkomsten ^{en zedelijkheid.} inbreuk maken op de wetten, die betrekking hebben op de publieke orde of de goede zeden. Zoo bepaalt b. v. het wetboek van koophandel, dat geen naamlooze vennootschap mag worden opgericht, die tegen de openbare orde of goede zeden strijden zou.

Wij gaan thans over tot de uiteenzetting van eenige voornamste regelen en beginselen, waardoor het burgerlijk regt en ook het handelsregt worden beheerscht.

Zien wij in de eerste plaats de voornaamste middelen, waardoor men eenig feit of eenig regt, waarop men zich beroept en waarop men de eene of andere vordering in regten grondt, kan bewijzen.

Bewijs.

Wie bewijzen moet. Het spreekt van zelf dat ieder, die zijn tegenpartij voor den burgerlijken regter roept, en beweert iets van hem te vorderen te hebben, het regt of de feiten waarop zijne vordering (of ook zijn tegenspraak tegen eene vordering) berust, moet bewijzen.

Bewijsmiddelen. De bewijsmiddelen nu, in het burgerlijk wetboek opgenoemd, zijn: schriftelijk bewijs, getuigenbewijs, vermoedens, bekentenis, eed.

1°. *Schriftelijk bewijs.* A. Door *authentieke* en *onderhandsche* geschriften.

Authentieke akten. Een *authentiek geschrift* is een zoodanig, dat opgemaakt is: *a.* door of ten overstaan van openbare ambtenaren, *b.* v. notarissen; *b.* door zoodanige openbare ambtenaren, die daartoe bevoegd zijn op de plaats, waar het geschrift wordt opgemaakt; *c.* in den vorm door de wet voor zoodanig geschrift voorgeschreven. Deze drie vereischen moeten zamenloopen om aan een geschrift het karakter van authentiek geschrift te geven.

Bewijskracht. De bewijskracht van zoodanige authentieke akte is zeer groot. Zij levert een volledig bewijs op van hetgeen daarin vermeld staat tusschen de partijen, die in de akte voorkomen, hunne erfgenamen of regtverkrijgenden, dat zijn zij, die op een anderen grond dan het regt van erfgenaamschap (*b.* v. door koop, afstand enz.) in de regten van de partijen, welke in de akte voorkomen, zijn getreden.

Tot bewijs van sommige handelingen wordt *altijd* eene authentieke akte vereischt. Zoo zullen wij later zien, dat de akte van oprigting eener naamlooze vennootschap notariëel moet worden opgemaakt, op straffe van nietigheid. Zoo kan, wanneer de reeders niet aansprakelijk willen zijn voor de schulden van een schip, gemaakt door

den boekhouder of den schipper, zoodanig schip aan de schuldeischers worden afgestaan. Maar wil die afstand geldig zijn en het gevolg hebben, dat de reeders beoogen, dan moet de akte van afstand notariëel worden opgemaakt.

Onder *onderhandsch geschrift* verstaat men alle akten, opgemaakt zonder tusschenkomst van een openbaren ambtenaar, brieven, registers, huiselijke papieren enz. Onderhand-
sche akten.

Wanneer zoodanige onderhandsche geschriften erkend zijn of erkend moeten worden gehouden 1) door hen, tegen wie men er zich op beroept, dan leveren zij, ten aanzien der onderteekenaars, hunne erfgenamen of regtverkrijgenden hetzelfde bewijs op als de authentieke akten. Bewijskracht.

B. *Door koopmansboeken.* Over de bewijskracht van koopmansboeken tusschen kooplieden onderling zullen wij later spreken.

De koopmansboeken hebben tegenover den particulier een veel beperkter bewijskracht, dan tegenover den koopman en wel alleen ten aanzien van de hoedanigheid en de hoeveelheid van het geleverde. Daarbij moet dan nog komen dat bewezen zij: 1°. de gewoonte van den koopman om aan zijne tegenpartij (den particulier) op krediet te leveren, en dat bewijs kan op zich zelf uit de koopmansboeken niet worden geput; 2°. dat de boeken rigtig gehouden zijn, overeenkomstig de wettelijke voorschriften; terwijl eindelijk, 3°. van den koopman kan worden geëischt, dat hij de echtheid zijner vordering met eede bevestigt. Koopmansboe-
ken tegenover
partikulieren.

Een zeer moeilijk te beantwoorden vraag is die nopens de bewijskracht, welke aan *telegrammen* moet worden toegekend. Brengt de telegraaf de *dépêche* over gelijkvormig aan het origineel (zoo als bij den telegraaf van Caselli) dan is er Telegrammen.

1) B. v. als de ouderteekenaar voor den regter is geroepen om zijn schrift en handteekening te erkennen maar niet is verschenen.

voldoend bewijs, als de afzender het door dien toestel geleverde fac-simile van zijn handschrift erkent. Bij de andere stelsels schijnt dan eerst een volledig bewijs aanwezig te zijn, als het telegram geheel overeenstemt met het origineel en dit door den afzender als zijn schrift wordt erkend of als zoodanig door den regter wordt aangemerkt. 1)

Getuigen.

2°. *Getuigen-bewijs*. De wet hecht de meeste kracht aan het schriftelijk bewijs, en beperkt daarom in den regel de bevoegdheid om het bestaan van eene overeenkomst of de ontheffing van eene schuld door getuigen te bewijzen tot een bedrag van drie honderd gulden.

In handels-
zaken.

Intusschen heeft de wetgever begrepen, dat het belang van den handel vorderde, deze beperking *niet* uit te strekken tot *handelszaken*, zoodat in die zaken het getuigen-bewijs altijd is toegelaten, tenzij bij het wetboek van koophandel een bepaald bewijsmiddel, met uitsluiting van alle anderen, is voorgeschreven. Zoo zal het bestaan eener naamlooze vennootschap nimmer door getuigen kunnen bewezen worden; zoo bestaat er geen bodemerij-contract zonder bodemerij-brief.

Een enkel woord nog over de getuigenis van sommige personen. Laat ons al dadelijk zeggen, dat om een feit door getuigen te staven, er minstens *twee* getuigen moeten zijn, en wel de zoodanige, die uit *eigen* waarneming van het bestaan van het feit kennis dragen, zoodat het niet voldoende is, als zij het van anderen hebben hooren zeggen.

Nu zijn er personen die als getuigen 1°. zich

1) Vgl. Mr. C. Asser, de telegraphie in hare rechtsgevolgen bl. 79. Zie de bepaling van art. 1202, 2° alinea B. W. zoo als dit art. gewijzigd is door de wet van 8 Julij 1874 (Staatsbl. n°. 95), en van art. 82, 2° al. W. v. K., zoo als het gewijzigd is door de wet van 4 Julij 1874 (Staatsbl. n°. 89).

kunnen verschoonen; 2°. onbekwaam zijn; 3°. niet worden toegelaten; 4°. gewraakt kunnen worden d. i. dat de partij *tegen* wie zoodanige getuigen in regten worden aangevoerd, met opgave van redenen den regter mag verzoeken hen *niet* te hooren.

Tot de eerste categorie behooren in het algemeen, *a.* bloed- en aanverwanten van een der partijen tot in den tweeden graad; *b.* zij, die door hun stand of beroep tot geheimhouding verplicht zijn, over zaken die hun als zoodanig zijn medegedeeld b. v. geneesheeren, Roomsche-Katholieke geestelijken, advokaten enz.

Wie zich kunnen verschoonen.

Tot de tweede categorie, de onbekwamen, behooren bloed- en aanverwanten in de regte linie en de echtgenoot van een der partijen.

Oubekwamen.

Tot de derde, (zij die niet toegelaten worden), degenen, die den leeftijd van vijftien jaren nog niet hebben bereikt, of onder curatele staan ter zake van onnoozelheid, krankzinnigheid of razernij.

Niet toegelaten.

Tot de vierde, (die gewraakt kunnen worden) *a.* bloed- en aanverwanten van een der partijen tot in den vierden graad; *b.* de aanverwant van den echtgenoot, in de regte linie onbeperkt, in de zijdlinie tot in den vierden graad; *c.* degenen, die een dadelijk (direct) of zijdelingsch (indirect) belang bij de zaak kunnen hebben; ook de dienstboden en bedienden van een der partijen; *d.* veroordeelden tot eene onteerende straf of ter zake van diefstal, oplichting, valsheid en misbruik van vertrouwen.

Wraakbare.

De bewijsmiddelen in de derde en vierde plaats opgegeven, namelijk *vermoedens* en *bekentenis* kunnen wij, als hier van minder belang, voorbijgaan, om eindelijk met een woord te spreken van het 5°, den

Geregtelyken eed. Er zijn twee soorten van geregtelyken eed: *a.* de beslissende (decisoire) en *b.* de aanvullende (suppletoire) eed. De eerste is

Eed.

Terugwijzing.

de zoodanige, die in een geding door de eene partij aan de andere wordt opgedragen, om daarvan de beslissing der gansche zaak afhankelijk te maken. Dit is dus minder een bewijsmiddel dan eene plegtige schikking tusschen de procesvoerende partijen, waarbij de eene zich beroept op de eerlijkheid en de goede trouw van de andere. Hij, aan wien de eed is opgedragen, moet dien afleggen. Evenwel kan hij den eed *terugwijzen*, dat wil zeggen, vorderen dat hij, die den eed opdroeg, het tegendeel, het omgekeerde van den eed zwere, wel te verstaan als hij van dat omgekeerde kennis kan dragen. Een voorbeeld zal dat ophelderen. A heeft van B iets gekocht voor honderd gulden. B vraagt betaling; A zegt: ik heb u reeds betaald. Daar er geen ander bewijs voorhanden is legt nu B aan A den beslissenden eed op, dat hij de bewuste f 100 betaald heeft. Als A den eed aflegt, dan is de zaak uit. Maar nu kan A ook tot B zeggen: Neen, zweer *gij* dat ik u de f 100 nog niet betaald heb; dan moet B den aldus *teruggewezen* eed afleggen.

Maar onderstelt, dat A aan B een last heeft opgedragen om dien te Parijs te volbrengen. B komt terug en er ontstaat geschil over de uitvoering van den last. A legt nu aan B den eed op, dat hij te Parijs het een of ander behoorlijk, overeenkomstig de lastgeving, heeft verrigt. Zal nu B den eed kunnen terugwijzen en tot A zeggen: Neen, zweer *gij*, dat ik te Parijs dat *niet* heb gedaan? Volstrekt niet, want de eed raakt hier eene zaak, die slechts aan B *persoonlijk* kan bekend zijn.

Aanvullende eed.

De tweede, aanvullende of supplettoire eed, kan alleen ambtshalve door den *Regter* worden opgedragen en dient, zoo als de naam het ook aanwijst, om het bewijs, dat door een der partijen geleverd is, maar niet volkomen voor 's Regters overtuiging, aan te vullen.

Een voorbeeld. De koopman, die in een proces nalaat of weigert op bevel van den Regter of op vordering der tegenpartij, zijne boeken open te leggen, doet daardoor een vermoeden geboren worden in zijn nadeel. In dat geval kan de Regter aan de tegenpartij van den nalatigen of weigerachtigen koopman den suppletoiren eed opleggen, om daarvan de beslissing afhankelijk te maken.

Afliegging.

De opgedragen of teruggewezen eed moet door den persoon zelven worden afgelegd, in tegenwoordigheid of na behoorlijke oproeping zijner tegenpartij. Om gewigtige redenen evenwel kan de Regter toestaan, dat de eed door een gevolmagtigde worde afgelegd. Die volmagt moet alsdan bij authentieke akte zijn verleend.

Verbindtenissen en overeenkomsten.

Verbindtenis Eene verbindtenis is de betrekking, welke tusschen twee of meer personen bestaat, die jegens elkander in regten tot iets verbonden zijn. Hij, op wien krachtens de verbindtenis eene verpligting rust, van welken aard ook, heet *de schuldenaar*; hij, die het regt heeft de nakoming der verpligting te vorderen, heet *de schuldeischer*. Men ziet alzoo, dat het begrip van schuldeischer (crediteur) en schuldenaar (debiteur) zich in regten veel verder uitstrekt dan in het dagelijksch leven.

Bepaling.

Bron der verbindtenissen. Eene verbindtenis ontstaat of uit overeenkomst of uit de wet. Uit de overeenkomst, wanneer de wil van twee of meer partijen zamenstemt en zij zelven alzoo zich een regtsband scheppen; uit de wet, wanneer de verbindtenis een uitvloeisel is van eene wetsbepaling, zoodat de eene persoon verpligtingen krijgt

Overeenkomst;
wet.

Voorbeelden. jegens den ander, zonder dat daaromtrent eene uitdrukkelijke wilsverklaring heeft plaats gehad. Een voorbeeld van ieder zal dit het best ophelderen. Wanneer A. van B. iets koopt, dan verklaart A. zijn wil omtrent de zaak, die hij koopen wil, en B omtrent den prijs, dien hij wenscht te ontvangen. Hier is derhalve eene verbindtenis uit overeenkomst. Indien daarentegen A eene erfenis aanvaart en B legataris is, dan is A verplicht aan B zijn legaat uit te keeren en kan daartoe in regten worden aangesproken. A is verbonden jegens B, maar heeft geen overeenkomst met hem gesloten. Die verbindtenis ontstaat uit de wet, welke de verbindtenis scheidt tusschen den erfgenaam en den legataris, zonder dat er eene uitdrukkelijke wilsverklaring van beiden noodig is. Wij zullen in deze inleiding alleen spreken over de verbindtenissen, geboren uit overeenkomst, terwijl wij enkele uit de wet ontstaande verbindtenissen, die op het handelsrecht betrekking hebben, later zullen aantreffen.

Alle verbindtenissen strekken om iets te geven, te doen of niet te doen.

Verbindtenissen om iets te doen of niet te doen. *Algemeene regel.* Niemand kan gedwongen worden om iets te *doen* of *niet te doen*, zelfs al heeft hij er zich toe verbonden. Doet hij niet wat hij doen moet, of doet hij wat hij niet doen mag, dan is hij verplicht aan de wederpartij de schade te vergoeden, welke deze door zijn verzuim of zijn daad geleden heeft. Men drukt dat gewoonlijk aldus uit: dat alle verbindtenissen om iets te doen of niet te doen zich oplossen in vergoeding van kosten, schaden en interessen.

Doet de schuldenaar niet waartoe hij zich verplicht heeft, dan kan de schuldeischer derhalve niets anders van hem vergen dan *geld* — *nooit de daad*. Maar dat geld kan hij vorderen op tweeërlei manier. Of hij kan eenvoudig vragen

de vergoeding van de geheele schade, die hij geleden heeft door het niet volbrengen der verbindtenis; òf hij kan van den Regter magtiging vragen, om die verbindtenis door een ander te laten uitvoeren en dan de kosten daarvan te verhalen op den schuldenaar.

Vergoeding van kosten, schaden en interessen. Kosten, schaden, interessen.
Onder vergoeding van kosten, schaden en interessen verstaat men in het algemeen vergoeding van het verlies, dat de schuldeischer heeft geleden en van de winst, die hij heeft moeten derven.

Bestaat de verplichting in de betaling van eene geldsom, dan zijn voor schadevergoeding in het algemeen de interessen hier som verschuldigd.

Het bedrag der interessen, dat partijen *bedingen* mogen, is bij geene wet of verordening meer bepaald. Zij zijn te dien aanzien volkomen vrij. Moeten er interessen betaald worden zonder dat daaromtrent eenig beding getroffen is, dan bedragen deze vijf ten honderd in burgerlijke en zes ten honderd in handelszaken.

Verdeeling der verbindtenissen. Verdeeling. De verbindtenissen worden aldus verdeeld:

- 1°. Voorwaardelijke verbindtenissen.
- 2°. Verbindtenissen met tijdsbepaling.
- 3°. Alternatieve verbindtenissen.
- 4°. Solidaire of hoofdelijke verbindtenissen.
- 5°. Deelbare of ondeelbare verbindtenissen.
- 6°. Verbindtenissen onder beding van straf of poenaliteit.

1°. *Voorwaardelijke verbindtenissen.* Voorwaardelijke.
Eene verbindtenis is voorwaardelijk, wanneer men hare vervulling doet afhangen van eene toekomstige, onzekere gebeurtenis.

Er zijn twee soorten van voorwaarden: de opschortende en de ontbindende.

Eene *opschortende* voorwaarde is de zoodanige, Opschortende.

welke de verplichting tot nakoming der verbindtenis medebrengt, zoodra de toekomstige onzekere gebeurtenis heeft plaats gehad. Tot zoolang behoeft de schuldenaar niets te doen.

Ontbindende. De *ontbindende* voorwaarde doet na hare vervulling de verbindtenis ophouden, en brengt de zaken terug in den toestand, waarin zij waren vóór het aangaan der verbindtenis.

Nietige. Voorwaarden strijdig met de wet, de openbare orde en de goede zeden, of die onmogelijk zijn, maken de geheele verbindtenis *nietig*. Evenzeer is eene verbindtenis nietig, welker vervulling afhangt van den wil des schuldenaars. Bijv.: Ik koop uw horologie en zal, wanneer ik dat goed vind, maar anders ook niet, u daarvoor *f* 75 betalen.

De voorwaarde om iets *niet* te doen wat onmogelijk is, maakt evenwel de verbindtenis niet van onwaarde. Bijv.: Ik zal u *f* 1000 geven, als gij mij de maan *niet* bezorgt.

Tijdsbepaling. 2°. Eene *verbindtenis met tijdsbepaling* is de zoodanige, waarbij het tijdstip is vastgesteld, waarop ze vervuld moet worden. Het verschil met de voorwaardelijke verbindtenis ligt dus dáárin, dat deze laatste afhangt van iets toekomstigs en *onzekers*, en die met tijdsbepaling van iets toekomstigs, doch *zekers*. Bijv.: ik koop van u een huis om het over een jaar te betalen. Hieruit volgt natuurlijk, dat de schuldeischer geen regt tot vorderen heeft vóór dat de bepaalde tijd gekomen is, behalve wanneer de schuldenaar inmiddels failleert, in een staat van kennelijk onvermogen geraakt of wanneer de schuldenaar zekerheid heeft gesteld, dat hij den schuldeischer op den bepaalden tijd zou voldoen en door zijn toedoen die zekerheid is verminderd of verloren gegaan. Over het verschil tusschen faillissement en kennelijk onvermogen en over de tijdsbepaling

bij wisselbrieven en orderbiljetten zullen wij later spreken.

3°. Eene *alternatieve verbindtenis* is de zoodanige, waarbij de schuldenaar de keus heeft om aan zijnen schuldeischer de eene of de andere zaak te leveren, bijv.: Ik verkoop u voor / 150 eene koe of 10 schapen. Hierbij behoort de keus altijd aan den schuldenaar, tenzij die uitdrukkelijk aan den schuldeischer mogt zijn voorbehouden. Alternatieve.

4°. Eene *solidaire of hoofdelijke verbindtenis* kan dit zijn ten aanzien der schuldeischers en ten aanzien der schuldenaren.

Eene verbindtenis is hoofdelijk ten aanzien der schuldeischers, wanneer ieder van deze het regt heeft om van den schuldenaar de voldoening van de geheele schuld te vorderen, zoodanig dat de schuldenaar bevrijd wordt, wanneer hij een der schuldeischers heeft betaald. Hoofdelijke schuldeischers.

Eene verbindtenis is hoofdelijk ten aanzien der schuldenaren, wanneer deze allen verplicht zijn tot de betaling van een en dezelfde zaak, zoodanig, dat ieder hunner voor het geheel kan worden aangesproken, maar dan ook, als deze betaalt, al de overigen bevrijd zijn. Hoofdelijke schuldenaren.

Het spreekt van zelf, dat de hoofdelijke schuldenaar, die tegenover den schuldeischer verplicht was het geheel te betalen, het regt heeft van ieder zijner hoofdelijk verbonden mede-schuldenaren hun aandeel terug te vorderen; bijv. A, B en C hebben zich hoofdelijk verbonden om aan D f 3000 te betalen. Nu kan D wien hij wil aanspreken voor de geheele f 3000. Onderstel hij spreekt B aan, dan moet B hem de geheele som voldoen, maar deze heeft zijn verhaal op A en C ieder voor f 1000.

De algemeene regel is, dat geen verbindtenis wordt ondersteld hoofdelijk te zijn, maar dat, indien men eene solidaire verbindtenis wil schep- Uitdrukkelijk beding.

pen, men dit uitdrukkelijk moet bedingen.

Krachtens de
wet.

Er zijn echter gevallen dat eene verbindtenis geacht wordt hoofdelijk te zijn, krachtens eene uitdrukkelijke bepaling der wet, bijv. al de vennooten in eene handelszaak zijn solidair aansprakelijk voor hunne verbindtenissen. Zoo zijn de onderscheidene personen die gezamenlijk dezelfde zaak van iemand ter leen ontvangen hebben, ieder voor het geheel jegens den uitleener daarvoor aansprakelijk.

Over de solidariteit bij handelspapier, zie verder.

Deelbare.
Ondeelbare.

5°. Eene verbindtenis is *deelbaar of ondeelbaar* naar mate zij tot onderwerp heeft eene zaak of een daad, die voor gedeeltelijke levering of uitvoering vatbaar is of niet.

Straf.

6°. Eene *verbindtenis onder beding van straf of poenaliteit* is de zoodanige, waarbij gevoegd is het beding, dat de schuldenaar aan den schuldeischer eene straf of boete zal betalen, wanneer hij niet of niet behoorlijk aan zijne verplichtingen voldoet. In dat geval treedt de straf of boete in de plaats van de vergoeding van kosten, schaden en interessen, waartoe anders de schuldenaar jegens den schuldeischer gehouden zou zijn. Zoodanig beding van straf vindt men onder anderen in de meeste bestekken, waar de aannemer zich verbindt een werk op een bepaalden dag op te leveren, en voor iederen dag dat het langer duurt aan den aanbesteder eene zekere boete te betalen.

Verbindtenissen geboren uit overeenkomst.

Overeenkomst.

Eene overeenkomst is eene handeling waarbij een of meer personen zich jegens een of meer anderen verbinden.

Verdeeling.

Overeenkomsten worden verdeeld in overeenkomsten *onder een bezwarenden titel*, dat is: zulke waarbij ieder der partijen in de verplichting

is iets te geven, te doen of niet te doen, bijv. bij koop en verkoop, huur en verhuur enz., en in overeenkomsten *om niet*. waarbij de eene partij, zonder baat, aan de andere eenig voordeel toekent, bijv.: schenking.

De gesloten overeenkomsten gaan in den regel op de erfgenamen der partijen over, behalve als het tegendeel is bedongen, of als de aard der overeenkomst medebrengt, dat de eene of andere verplichting persoonlijk is; wanneer de overeenkomst wordt aangegaan met het oog op een *bepaalden* persoon. Wanneer A bijv. een huis koopt te betalen 1°. Mei en hij sterft vóór dien datum, dan moeten zijne erfgenamen betalen, terwijl ook het huis aan deze geleverd moet worden. Wanneer A integendeel een vennootschap aangaat met B, of als A aan B een last opdraagt en B komt te sterven, dan eindigt de vennootschap en houdt de lastgeving op. Hier toch is het eene zaak van persoonlijk vertrouwen. A kan zeer gaarne B tot zijn vennoot of tot zijn lasthebber willen hebben, zonder daarom in diens erfgenamen hetzelfde vertrouwen te stellen.

Erfgenamen.

Bestaanbaarheid der overeenkomsten.

Alle overeenkomsten zonder uitzondering zijn onderworpen aan vaste regelen, welke wij thans zullen behandelen.

Opdat eene overeenkomst bestaanbaar zij, worden vier voorwaarden vereischt:

1°. De vrije toestemming van degenen die zich verbinden. Voorwaarden.

2°. De bekwaamheid om eene verbindtenis aan te gaan.

3°. Een bepaald onderwerp.

4°. Eene geoorloofde oorzaak.

Wij zullen ieder dier vier vereischten met een enkel woord bespreken.

1°. *De vrije toestemming.*

Toestemming. Dat wil zeggen: eene toestemming niet gegeven door dwaling, niet afgeperst door geweld, niet verkregen door bedrog.

Dwaling. *Dwaling.* Niet evenwel iedere *dwaling* maakt eene overeenkomst onbestaanbaar. Wanneer A eene pendule heeft willen koopen bij B, en hij koopt die bij vergissing bij C, dan is die overeenkomst volkomen bestaanbaar. Dwaling toch in

In den persoon. den persoon met wien men contracteert, maakt de overeenkomst niet nietig, behalve wanneer het eene overeenkomst is, die met het oog op een bepaalden persoon wordt aangegaan. Wanneer ik meen een vennootschap aan te gaan met B, en ik doe dat bij vergissing met diens broeder, die een doorbrenger is, dan maakt deze *dwaling* de gansche overeenkomst nietig.

In de zaak. Is er gedwaald in de zaak, die het onderwerp der overeenkomst uitmaakt, dan is de overeenkomst alleen nietig als de *dwaling de zelfstandigheid* der zaak betreft. Wanneer A eene piano koopt van Erard, meenende er eene te koopen van Pleyel, dan is die overeenkomst niet nietig; maar wanneer A, meenende een gouden doosje te koopen, een zilver verguld koopt, of, meenende een vat wijn te koopen, een vat olie koopt, dan is de overeenkomst nietig, omdat er *dwaling* bestaat in de zelfstandigheid.

Bepaling van geweld. *Geweld.* Onder geweld, hetwelk de vrije toestemming vernietigt, verstaat men een zoodanig, dat op een redelijk mensch indruk kan maken en dat hem of zijn echtgenoot of een zijner bloedverwanten in de opgaande en nederdalende linie, of het vermogen van hem of een dier personen, aan een aanmerkelijk en dadelijk nadeel zou blootstellen.

Bedrog. Onder bedrog verstaat men zoodanige kunstgrepen door eene der partijen gebezigd, dat het klaarblijkelijk is, dat de andere partij zonder die kunstgrepen de verbindtenis niet zou hebben aangegaan. Wanneer eene der partijen de onbestaanbaarheid eener overeenkomst beweert uit hoofde van bedrog, dan moet zij het bestaan van dat bedrog bewijzen.

Bepaling van
bedrog.

2°. *De bekwaamheid om eene verbindtenis aan te gaan.*

Onbekwaam zijn:

a. In het algemeen, voor *alle* verbindtenissen:

1°. Minderjarigen;

2°. Onder curatele gestelden.

b. Voor *verreweg de meeste* verbindtenissen; de getrouwde vrouw zonder magtiging van haren man.

c. Voor *enkele bepaalde* verbindtenissen: de personen, welke de wet onbekwaam verklaart om *juist die* verbindtenissen aan te gaan. Bijv.: Makelaars, die voor zich zelve geene verbindtenissen mogen aangaan, welke betrekking zouden hebben op het vak of de vakken, waarin zij als makelaars zijn aangesteld. Een aantal dergelijke personen worden bovendien genoemd in de artt. 1504, 1505 en 1506 Burg. Wetb. b. v. regters, leden van het openbaar ministerie, griffiers, advocaten, procureurs, deurwaarders, notarissen, die geen regten of regtsvorderingen zich mogen doen overdragen, waarover een proces aanhangig is, in hetwelk zij in hunne hoedanigheid werkzaam zijn.

Wij moeten daarbij wel opmerken, dat wanneer minderjarigen en onder curatele gestelden de nietigheid der door hen aangegane verbindtenis kunnen beweren op den enkelen grond hunner

minderjarigheid en curatele, dit echter geenszins het geval is met de meerderjarigen, die eene zoodanige verbindtenis met den minderjarigen of onder curatele gestelden mogten hebben gesloten.

Derden, die met hen gehandeld hebben.

Voor dezen geldt de algemeene regtsregel, dat iedereen moet weten met wien hij handelt, vooral ten aanzien van diens staat. Om dezelfde reden zal de nietigheid eener verbindtenis, waartoe zij niet bevoegd was zonder magtiging van den man, aangegaan door eene getrouwde vrouw, kunnen worden ingeroepen door de vrouw, den man of hunne erfgenamen, maar geenszins door de wederpartij, die met de getrouwde vrouw heeft gehandeld.

Wat hier gezegd is omtrent de verbindtenissen van minderjarigen, geldt natuurlijk niet voor de zoodanigen die *venia aetatis* hebben verkregen, of aan wie de beperkte handligting is toegestaan, voor zoo ver deze binnen de palen hunner bevoegdheid zijn gebleven.

Wij moeten nu te dezer plaatse een oogenblik stilstaan bij de

Gehuwde vrouwen, minderjarigen, onder curatele gestelden,

met het oog op hunne verbindtenissen, en speciaal ter zake van handel.

Omtrent *de gehuwde vrouw* geldt in 't algemeen de regel, dat zij zich niet regtsgeldig verbinden kan zonder bijstand en magtiging van den man, behalve ten aanzien van dagelijksche, huishoudelijke uitgaven, voor welke de wet onderstelt, dat zij eene doorlopende magtiging van haren man heeft verkregen.

Openbare
koopvrouw.

De gehuwde vrouw kan echter, met uitdrukkelijke of stilzwijgende toestemming van haren man, openbare koopvrouw zijn, d. i. afzonderlijk

van haren man handel drijven. (Het spreekt van zelf, dat wanneer de vrouw haren man in zijne zaak of zijne affaire bijstaat, zij niet als openbare koopvrouw wordt aangemerkt). De man kan echter zijne toestemming daartoe intrekken, maar moet dat dan openlijk bekend maken.

Minderjarigen. Daaronder verstaat men hen, die den ouderdom van drie en twintig jaren nog niet hebben bereikt of eerder gehuwd zijn. (Het huwelijk maakt meerderjarig). Wie minderjarig zijn.

Minderjarigen kunnen geene verbindtenissen aangaan zonder toestemming van ouders of voogden (als de ouders beiden, of een hunner, overleden zijn). Toestemming.

Intusschen vergunt de wet, dat onder bepaalde voorwaarden en omstandigheden aan een minderjarigen *alle* of *sommige* regten van een meerderjarigen worden verleend. Dit heet *handligting*. Handligting.

Wordt door die handligting de minderjarige meerderjarig, dan heet zoodanige handligting: *venia aetatis*. Deze kan aan een twintigjarigen door den Hoogen Raad, bij brieven van meerderjarig-verklaring, worden verleend, welke brieven vervolgens door den Koning moeten worden goedgekeurd. Venia aetatis.

De meerderjarig-verklaarde staat alsdan gelijk met den meerderjarigen, behoudens de bevoegdheid van den Hoogen Raad om hem te beperken in het regt tot het vervreemden en bezwaren zijner onroerende goederen tot zijn 23^e jaar (en behoudens 't geval van huwelijk, waarvan wij hier niet zullen spreken). Gevolg.

Nu kunnen ook door handligting aan een minderjarigen *sommige* regten eens meerderjarigen worden toegekend. Dit geschiedt voornamelijk, wanneer de minderjarige een beroep of bedrijf wil uitoefenen of in eenig vak handel drijven. Beperkte handligting.

Aan wien.
Door wien.

Deze handligting kan worden verleend aan een achttienjarigen, op zijn eigen verzoek, intediene bij den kantonregter. Tegen den wil van dengene der ouders, die de vaderlijke magt uitoefent, kan die handligting niet worden verleend. Wie die magt uitoefent moet dan ook, met sommige bloedverwanten of aangehuwden van den minderjarigen, door den Kantonregter omtrent dit verzoek worden gehoord, althans behoorlijk opgeroepen om hunne meening te verklaren. Zijn de ouders overleden of zijn zij niet belast met de voogdij, dan worden de voogd, toeziende voogd en sommige bloed- of aanverwanten gehoord. Deze beperkte handligting doet den minderjarigen niet als meerderjarig beschouwen, dan alleen ten opzichte van die bepaalde handelingen, waarvoor hem handligting verleend is, terwijl bij het verleenen der handligting door den Kantonregter uitdrukkelijk moet worden bepaald, welke regten van meerderjarigheid aan den minderjarigen worden toegekend. Die handligting kan ook door de Arrondissements Regtbank worden ingetrokken, als de minderjarige er misbruik van maakt of er gegronde vrees bestaat dat hij er misbruik van maken zal.

Gevolg.

Curatele.

Dat *onder curatele gestelden* geen regtsgeldige verbindtenissen kunnen aangaan, zal men gereedelijk begrijpen, als men weet, dat de curatele wordt verleend (d. w. z. dat een curator, een beheerder van vermogen, wordt gegeven) aan personen, die lijden aan onnoozelheid, krankzinnigheid of razernij, aan verregaande verkwisters, en aan hen, die gevoelen zóó zwak van geestvermogens te zijn, dat zij zelve een curator vragen, omdat zij niet meer in staat zijn hunne zaken te besturen.

Na deze noodzakelijke uitweiding keeren wij tot de vereischten voor de bestaanbaarheid van

alle overeenkomsten terug, tot welke, behalve de vrije toestemming en de bekwaamheid om zich te verbinden, nog wordt gevorderd:

3°. *Een bepaald onderwerp.*

Bepaald onder-
werp.

De zaak namelijk, die het onderwerp der overeenkomst uitmaakt, moet minstens ten aanzien van haar soort bepaald zijn. De hoeveelheid kan onzeker zijn, mits zij nader kunne worden bepaald of uitgemaakt.

Ook over toekomstige zaken kan eene overeenkomst worden aangegaan. Niet evenwel over eene erfenis, welke nog niet is opengevallen. Over zoodanige nalatenschap kan geen beding hoege-naamd worden gemaakt.

Toekomstige
zaken.

4°. *Eene geoorloofde oorzaak.*

Indien er eene overeenkomst is aangegaan zonder reden, zonder dat er eenige regtsgrond bestaat, waarom de eene partij aan de andere verbonden zou zijn, dan is zoodanige overeenkomst krachteloos.

Oorzaak.

Bovendien moet zoodanige oorzaak niet ongeoorloofd zijn, dat wil zeggen, strijdig met de wet, met de goede zeden en de openbare orde. Wanneer bijv. A, B en C eene vennootschap aangaan om gezamenlijk in te breken en bepalen, dat A de helft en B en C ieder $\frac{1}{4}$ van het geroofde zullen bekomen, dan is dit eene overeenkomst zonder geoorloofde oorzaak en derhalve eene krachteloze.

Is nu eene overeenkomst aangegaan volgens de vereischen der wet, dan is zij ook tot wet voor de partijen geworden. Deze mogen er niet van afwijken, zij mogen haar niet dan met wederzijd-sche toestemming herroepen, tenzij daarvoor bij de wet erkende redenen mogten bestaan.

Kracht van
wettig aangega-
ne overeenkom-
sten.

Hoe overeenkomsten nog versterkt kunnen worden.

Wanneer een schuldeischer geen genoegzaam

Borgtogt.

vertrouwen stelt in den persoon zijns schuldenaars, dan kan hij de overeenkomst versterken door een of meer andere personen te laten instaan, dat, indien de schuldenaar aan zijne verplichting niet voldoet, zij alsdan in zijne plaats daaraan voldoen zullen. Dit noemt men *borgstellen*, *borgtogt*.

De borgtogt is derhalve eene *persoonlijke zekerheid*, d. w. z. dat door toetreding van een of meer personen tot de overeenkomst, tusschen schuldeischer en schuldenaar gesloten, de waarborgen voor den eersten grooter en meerder worden.

Het zal voldoende zijn hier de aandacht op twee omstandigheden te vestigen.

Uitwinning. 1°. Dat, volgens de wet, de borg, als hij wordt aangesproken om te voldoen aan de overeenkomst, omdat de hoofdschuldenaar in gebreke is gebleven, vorderen kan, dat die hoofdschuldenaar vooraf worde uitgewonnen, d. w. z. dat men eerst trachte door den verkoop van de goederen van den hoofdschuldenaar, den schuldeischer te voldoen, en dat men den borg alzoo met rust late, totdat het blijkt, dat de opbrengst dier goederen onvoldoende is. Men noemt dat: *het voorregt van uitwinning*.

Schuldsplitsing. 2°. Dat, wanneer meerdere personen zich voor den schuldenaar borg hebben gesteld, alle wel voor de geheele schuld aansprakelijk zijn, doch dat ieder hunner, zoodra hij daartoe in regten wordt aangesproken, vorderen kan, dat de schuldeischer hem aanspreke voor zijn deel. Men noemt dat: *het voorregt van schuldsplitsing*.

Afstand. Van daar dat een schuldeischer wèl zal doen om, bij het opmaken van eene akte van borgtogt, den borg of de borgen te laten *afstand doen* van de voorregten hun door de wet toegekend. Want hebben zij eenmaal daarvan afstand gedaan, dan

heeft de schuldeischer op hen volkomen dezelfde aanspraak als op zijn schuldenaar, zonder dat hij behoeft te vreezen, dat de zaak verward en op de lange baan geschoven wordt door een beroep op een dier wettelijke voorregten.

Over het *aval* bij den wisselbrief zullen wij later spreken.

Behalve nu door deze persoonlijke zekerheid kan de overeenkomst door den schuldenaar versterkt worden door *zakelijke zekerheid*, door het verleen van *pand* of *hypotheek*.

De algemeene regel is, dat al de goederen van een schuldenaar tot waarborg verstreken voor zijne schuldeischers, en dat zij, naar evenredigheid hunner vorderingen, die op den gezamenlijken boedel huns schuldenaars kunnen verhalen. Intusschen kunnen er schuldeischers zijn, die *meerdere zekerheid*, die *een voorrang* hebben boven anderen, en die voorrang kan, behalve uit den aard der schuld, b. v. huishuur, huur van dienstboden, enz., daaruit voortspruiten:

1°. Dat de schuldenaar aan den schuldeischer heeft ter hand gesteld roerend goed onder bepaling, dat wanneer hij, schuldenaar, niet behoorlijk aan zijne verbindtenissen jegens zijn schuldeischer zou voldoen, deze laatste gerechtigd zal zijn, dat roerend goed in het openbaar — of als het pand uit verhandelbare koopmansgoederen of effecten bestaat ter markt of ter beurze door tusschenkomst van twee makelaars in het vak — te laten verkoopen, en zich, bij voorkeur boven alle andere crediteuren, uit de opbrengst daarvan te voldoen. Dat noemt men *pand*.

Pand.

2°. Dat de schuldenaar aan zijnen schuldeischer heeft verbonden een of meer onroerende goederen, onder voorwaarde dat die goederen, in welke handen zij zich ook later mogen bevinden, voor

Hypotheek.

de afdoening der schuld, met de interessen, aansprakelijk zullen zijn. Dat noemt men *hypotheek*. Wanneer derhalve de schuldenaar aan den hypothekeairen schuldeischer niet regelmatig voldoet de interessen en de aflossingen, die termijns-gewijze moeten plaats hebben, dan kan de schuldeischer overgaan tot den verkoop van het onroerend goed en zich daaruit betalen wat hem toekomt. Er kunnen ook meerdere hypotheeken op één onroerend goed gevestigd zijn, wanneer namelijk de eerst verstrekte som veel minder is dan de waarde van het gehypothekeerde goed. In den regel zullen de gezamenlijke hypotheeken minder bedragen dan de waarde, omdat anders voor den tweeden of derden hypothekeairen schuldeischer de waarborg zou verloren gaan, dat, bij verkoop van het goed, zij zich zouden kunnen dekken voor de hun verschuldigde sommen.

De voornaamste punten van verschil tusschen pand en hypotheek zijn de volgende:

Vershil.

1°. *Pandregt* kan alleen bestaan op *roerend*; regt van *hypotheek* alleen op *onroerend* goed.

2°. Het *pand* moet overgaan in de magt en het bezit van den schuldeischer of van een ander persoon die, als gerechtigd om de zaak te bewaren, door beide partijen is aangenomen; het *gehypothekeerde* onroerend goed blijft in het bezit van den schuldenaar of van een derde.

3°. *Pandregt* vereischt geen *schriftelijke* akte, maar kan door alle bewijsmiddelen bewezen worden, mits die als zoodanig voor de hoofdschuld zijn toegelaten, d. w. z. dat indien om de eene of andere reden het niet geoorloofd mogt zijn het bestaan van de hoofdschuld door een of ander middel te bewijzen, dat bewijsmiddel ook ten aanzien van het bestaan van het *pandregt* niet mag worden gebezigd.

Hypotheek kan alleen gevestigd worden bij authentieke, in den regel notariëele, akte.

4°. De *hypotheken* moeten altijd worden ingeschreven in de daartoe bestemde registers, welke bewaarders daarvan inzage moeten geven aan elk, die het verlangt, en zelfs afschriften van de akten met de daarbij gevoegde aantekeningen aan hen, die het verlangen, moeten uitreiken. Bij *hypotheek* bestaat alzoo de meest mogelijke openbaarheid; en dit ligt in den aard der zaak, omdat zoodoende ieder, van wien geld tegen hypotheek wordt verlangd, zich kan vergewissen of het goed, dat men voor de schuld wil verbinden, niet reeds te voren met eene belangrijke hypotheek is bezwaard, en zich alzoo kan vrijwaren tegen bedrog; bij pand daarentegen blijft de geheele handeling tusschen schuldeischer en schuldenaar.

In één belangrijk opzigt evenwel komen pand en hypotheek overeen, en wel, dat de schuldeischer, in geval de schuldenaar hem niet behoorlijk voldoet, zich nimmer het verpande of gehypothekeerde goed mag toeëigenen. De algemeene regel geldt, zoo als wij boven zeiden, dat de schuldeischer het voorwerp, hetwelk tot zijne zekerheid strekt in het openbaar moet verkoopen, om ook den schuldenaar tegen misbruiken van den kant des schuldeischers te behoeden. Dat neemt niet weg, dat de regter eene andere wijze van verkoop mag aanwijzen. Ook mag de regter toestaan, dat het pand aan den schuldeischer in betaling zal verblijven voor een bedrag, dat bij het vonnis *uitdrukkelijk* moet worden bepaald en natuurlijk niet hooger kan of mag zijn dan het beloop der schuld met de renten en kosten. Men ziet, dat in zoodanig geval de gevreesde misbruiken geen plaats kunnen hebben.

Bij de aanbieding van een akkoord door een failliet, hebben de pandbezittende en hypotheekaire

Toeëigening
van het pand.

Bij akkoord.

schuldeischers geen stem, tenzij deze, ten behoeve van den boedel, van dat voorregt afstand doen. Men zal nu gereedelijk inzien, waarom dat zoo is bepaald. Die schuldeischers toch hebben geen belang bij het akkoord, omdat zij *verzekerd* zijn, dat zij het gansche bedrag hunner vordering zullen verkrijgen, voor zoo ver namelijk dat door den verkoop van het pand of van het gehypothekeerde goed zal opgeleverd worden.

Voor het verkrijgen van geld op hypotheek, vooral van geringe sommen, die dikwerf bij particulieren moeilijk verkrijgbaar zijn, strekken de *hypotheekbanken* tot groot nut voor handel, nijverheid en landbouw. De beschrijving harer werking behoort echter meer tot het gebied der staathuishoudkunde dan tot dat van het handelsregt.

Hoe verbindtenissen te niet gaan.

Wij hebben nu gezien hoe verbindtenissen ontstaan, hoe zij versterkt kunnen worden — laat ons nu ten slotte, met een enkel woord zien de voornaamste manieren, waarop verbindtenissen te niet gaan.

Betaling.

Betaling. Het spreekt wel van zelf, dat, wanneer een schuldenaar zich kwijt van zijne verplichting, die hij tegenover den schuldeischer op zich heeft genomen, iedere band tusschen deze beiden ophoudt te bestaan. Die volledige voldoening van het verschuldigde, wat het ook zij, noemt men *betaling*.

Door wien.
Aan wien.

Zal nu de betaling of de voldoening geldig zijn, dan moet zij gedaan worden door den schuldenaar, of iemand, die in zijn naam voldoet (b. v. een borg, een gemagtigde) aan den schuldeischer of diens wettigen vertegenwoordiger. Natuurlijk moet voldaan worden alles waartoe de schuldenaar

zich verbonden had. De schuldeischer kan niet genoodzaakt worden gedeeltelijke voldoening aan te nemen.

Nu kan het gebeuren, dat een schuldenaar betalen wil, maar een schuldeischer, om de eene of andere reden, de betaling niet wil aannemen. Voor dat geval vindt de schuldenaar een middel in:

Aanbod van gereede betaling, gevolgd door consignatie. De schuldenaar namelijk moet, hetzij door een notaris, hetzij door een deurwaarder, in ieder geval bijgestaan door twee getuigen, het verschuldigde aan zijnen schuldeischer laten aanbieden, met inachtneming van bepaalde formaliteiten, welke wij hier kunnen voorbijgaan.

Aanbod.

Volhardt nu de schuldeischer bij zijne weigering, dan kan de schuldenaar het aangeboden in consignatie brengen of consigneren, d. i. als het verschuldigde bestaat in eene geldsom, die storten in de kas der geregtelijke consignatiën, welke onder bewaring is van de ontvangers der registratie, en als het verschuldigde bestaat in eene zekere zaak, dan kan hij die in bewaring stellen op eene door den Regter aangewezen plaats.

Consignatie.

Zoolang nu het aldus geconsigneerde in bewaring wordt gelaten, of als het aanbod door den Regter bij vonnis is geldig verklaard, is de schuldenaar ten aanzien van den schuldeischer bevrijd.

Gevolg.

Compensatie of vergelijking van schuld. Wanneer twee personen wederkeerig aan elkander eene dadelijk opeischbare som schuldig zijn, dan vernietigen die verplichtingen elkander wederkeerig; als de beide sommen gelijk zijn dan geheel; als zij ongelijk zijn dan voor een gedeelte.

Compensatie.

Kwijtschelding. *Kwijtschelding.* Wat dat is, behoeft nauwelijks gezegd te worden. Het is het vrijwillig ontslag zijner verplichting, aan den schuldenaar door den schuldeischer verleend.

Vergaan der zaak. *Het vergaan der verschuldigde zaak.* Indien er eene bepaalde zaak verschuldigd is en deze vergaat of wordt verloren buiten de schuld van den schuldenaar en vóór dat hij nalatig was in de levering dier zaak, dan vervalt de verbindtenis.

Nietigheid en nietigverklaring. Deze kunnen plaats hebben als een der bovenvermelde vereischen voor de bestaanbaarheid der overeenkomsten ontbreekt. Wij moeten hier echter doen opmerken, dat, wanneer eene verbindtenis is aangegaan door een minderjarige of een onder curatele gestelde (natuurlijk zonder bijstand van hun wettelijken vertegenwoordiger), door eene getrouwde vrouw zonder magtiging van haar man, of ten gevolge van geweld, dwaling of bedrog, men zich evenwel op de nietigheid dier verbindtenissen niet kan beroepen, als de minderjarige na zijne meerderjarigheid, de onder curatele gestelde na de opheffing daarvan, de getrouwde vrouw na de ontbinding van het huwelijk en de overigen, na het ophouden van het geweld, of de ontdekking van de dwaling of het bedrog, de verbindtenis uitdrukkelijk of stilzwijgend hebben goedgekeurd of bekrachtigd.

Verjaring. *Verjaring.* De verjaring, waarover wij hier spreken, en met welke wij hier alleen te doen hebben, is een middel, waardoor een schuldenaar, door verloop van een zekeren bepaalden tijd en onder de voorwaarden, bij de wet bepaald, van eene verbindtenis kan bevrijd worden.

De wetgever namelijk heeft niet gewild, dat

de verplichtingen van een schuldenaar jegens zijn schuldeischer tot in het oneindige zouden voortduren, en dat na onheugelijken tijd een schuldenaar of zijne erfgenamen zouden kunnen besprongen worden met eene vordering, die bij allen reeds lang in vergetelheid was geraakt.

De gewone tijd der verjaring der regtsvorderingen is dertig jaren. Maar ten aanzien van sommige dier regtsvorderingen heeft de wetgever een korteren verjaringstermijn gesteld. Zoo verjaart de regtsvordering tegen den expediteur, voerman of schipper ter zake van een geheel verlies, vertraging der bezorging of geleden schade aan goederen, met den tijd van zes maanden, voor de verzendingen binnen 's lands, en met één jaar, voor de verzendingen buiten 's lands, te rekenen in geval van verlies, van den dag, dat het vervoer had moeten volbragt zijn, en in geval van beschadiging of te late bezorging, van den dag, dat de goederen ter bestemmingsplaats zijn aangekomen. Zoo verjaart wisselschuld, schuld ter zake van het uitgeven van orderbiljetten en assignatiën met tien jaren, te rekenen van den verval dag, en schuld ter zake van kassierspapier met tien jaren, te rekenen van den dag der uitgifte.

Wij moeten echter hierbij opmerken, dat van hen, die de betaling op grond dier verjaring weigeren, de eed kan worden gevorderd, dat zij te dier zake niets meer schuldig zijn en van hunne erfgenamen, dat zij te goeder trouw vermeenen, dat te dier zake niets meer verschuldigd is.

Enkele overeenkomsten, die schier dagelijks in den handel voorkomen.

In de allereerste plaats vermelden wij hier de overeenkomst van koop en verkoop. Deze is eigen- ^{Koop en ver-}koop.

lijk geene andere dan die van ruiling, met dat onderscheid, dat geene ruiling plaats heeft van goederen tegen goederen, maar van goederen tegen geld, de algemeene koopwaar, het algemeen gangbare ruilmiddel. Van daar dat de meeste wetsbepalingen omtrent koop en verkoop ook op de overeenkomst van ruiling toepasselijk zijn.

Bepaling.

Koop en verkoop is eene overeenkomst, waarbij de een zich verbindt om eene zaak te leveren en de ander om den daarvoor bedongen, of door een derden, op verlangen der partijen, begrooten prijs te betalen.

Men lette nu wel op, dat zoodra partijen het eens zijn geworden omtrent de *zaak*, die het voorwerp is van de overeenkomst en omtrent den daarvoor te betalen *prijs*, zij aan elkaar verbonden zijn, *zonder dat eenig schrift voor dit contract wordt vereischt*. De zamenstemmende wil van den koper en verkooper is hier volkomen voldoende; door de toestemming van beide partijen is de overeenkomst voldongen.

Eigendoms-
overgang.

Levering.

Maar, al is de overeenkomst op die wijze geheel tot stand gekomen, zoo volgt daaruit nog geenszins, dat de koper, alleen door het sluiten der overeenkomst, eigenaar is geworden van de door hem gekochte zaak. Daartoe moet hem de zaak *geleverd* worden, d. w. z. de zaak moet door den verkooper in de magt en in het bezit des koopers worden gesteld. Heeft dit plaats gehad, dan eerst is de eigendom overgegaan. Zoo lang dit niet is geschied, heeft de koper alleen *regt te vorderen*, dat hem geleverd worde, en de verkooper, dat de bedongen koopprijs, bij of na levering betaald worde.

Risico.

Voor wiens rekening de verkochte zaak is, sedert het oogenblik van het sluiten der overeenkomst, hangt af van den *aard* der zaak. Is het eene zekere, bepaalde zaak (dus ook goederen

verkocht bij den hoop, of bij gewigt, getal of maat, *nadat* deze laatste gewogen, geteld of gemeten zijn), dan is deze dadelijk voor rekening van den koper. In het omgekeerde geval voor die des verkoopers.

De verkooper heeft twee voorname verplichtingen. In de eerste plaats moet hij de verkochte zaak aan den koper *leveren*. In de tweede, moet hij den koper *vrijwaren*, d. w. z. er voor instaan, 1°. dat de koper zal blijven in het rustig en vreedzaam bezit der door hem gekochte zaak, dat later geen ander zal komen, die, bewijzende een beter regt dan de koper op de zaak te hebben, hem die weder zal ontnemen en 2°. dat de verkochte zaak geene zoodanige *verborgen* gebreken heeft, dat de zaak ongeschikt is voor het gebruik waartoe zij bestemd was, of wel, dat de zaak zóózeer er door in waarde vermindert, dat de koper haar, had hij de gebreken gekend, niet of niet voor dien prijs zou hebben gekocht.

Zoo als van zelf spreekt, is de hoofdverplichting van den koper het *betalen* van den prijs en wel, als niet anders is bedongen, ter plaatse waar en op den tijd waarop de levering geschieden moet.

De verkooper kan bedingen, dat hij zich het regt voorbehoudt om de verkochte zaak binnen een bepaalden termijn (doch *nooit en in geen geval* langer dan vijf jaren), van den koper terug te koopen. Het ligt in den aard der zaak, dat hij dan niet alleen den oorspronkelijken koopprijs, maar ook alle andere regtmatige, door den koper inmiddels gemaakte kosten moet teruggeven.

Men onderscheidt huur van diensten en huur van goederen.

Huur van diensten, van werk en nijverheid is eene overeenkomst, waarbij de eene partij zich verbindt, om iets voor de andere tegen betaling

Hoofdverplichtingen des verkoopers.

Hoofdverplichting des kopers.

Regt van wederinkoop.

Huur en verhuur.

Van diensten.

van eenen tusschen haar bepaalden prijs of loon, te verrigten. Daar slavernij of andere persoonlijke dienstbaarheden in den Staat niet worden geduld, kan men zijne diensten slechts voor een bepaalden tijd of voor eene bepaalde onderneming verbinden.

Van goederen.

Huur van goederen is eene overeenkomst, waarbij de eene partij zich verbindt om de andere het genot eener zaak te doen hebben tegen een vooraf bepaalden prijs.

Ook hier geldt de opmerking, welke wij ten aanzien van het koopcontract maakten, dat de overeenkomst door de zamenstemming van partijen omtrent zaak (arbeid) en prijs (of loon) geheel volkomen is, zonder dat van dien zamenstemmenden wil door eenig schrift behoeft te blijken. Het is derhalve eene groote dwaling, dat men van de naleving eener overeenkomst van koop of huur zich zou kunnen ontslaan alleen op grond, dat er geen geschreven contract zou zijn opgemaakt.

Hoofdverpligtingen van huurder en verhuurder.

De huurder is verplicht: 1°. om op den bepaalden tijd den huurprijs te voldoen, en 2°. om het gehuurde goed zorgvuldig en overeenkomstig zijn bestemming te gebruiken; terwijl daarentegen de verhuurder verplicht is: 1°. om het verhuurde goed te leveren, 2°. den huurder tijdens de huur het rustig genot daarvan te verzekeren en 3°. de verhuurde zaak te onderhouden in zoodanigen staat, dat zij tot het gebruik dienen kan, waartoe zij verhuurd is.

Dienstboden
Bedienden.

Wat huur van diensten aangaat moeten wij opmerken, dat ten aanzien van de overeenkomst gesloten tusschen den meester en zijne *dienstboden* (domestiques) zeer bijzondere bepalingen in het burgerlijk regt voorkomen, doch dat die bepalingen geenszins van toepassing zijn op de overeenkomsten met *bedienden* (handels-bedienden, klerken, boekhouders enz.), gesloten. Deze laatste overeenkomsten worden beheerscht door de algemeene regtsbeginselen, die wij leerden kennen, en, zoo eene

der partijen aan de overeenkomst niet voldoet, kan de ontbinding daarvan in regten worden gevorderd. Maar de patroon kan niet eigenmagtig binnen 's tijds de huur opzeggen, evenmin als de bediende zijne diensten weigeren kan. In beide gevallen is grond tot het vorderen van vergoeding van kosten, schade en interessen.

Lastgeving is eene overeenkomst, gesloten òf bij authentieke òf bij onderhandsche akte òf bij brief òf zelfs mondeling, waarbij iemand aan een ander de magt geeft en deze, uitdrukkelijk of stilzwijgend, aanneemt om eene zaak voor den lastgever *en in diens naam*, om niet, tenzij het tegendeel worde bedongen, te verrigten. Lastgeving.

De lasthebber is verplicht den last behoorlijk te volbrengen en is aansprakelijk niet alleen voor boos opzet, maar ook voor door hem gepleegde verzuimen. Hij moet zich bewegen binnen de grenzen van zijn last, en kan zijn lastgever niet verbinden tot meer dan waartoe hij van dezen magtiging heeft ontvangen. Eindelijk is hij rekening en verantwoording schuldig aan den lastgever en moet hij aan dezen uitkeeren al wat hij voor hem, krachtens de volmagt, heeft ontvangen. Hoofdverplichtingen van den lasthebber.

Als het tegendeel niet is overeengekomen heeft de lasthebber het regt een ander persoon in zijne plaats te stellen (te substitueren, regt van substitutie); maar hij blijft voor diens handelingen jegens den lastgever aansprakelijk, ten zij deze, voor het geval die plaatsvervangng noodig ware, een bepaald persoon als gesubstitueerden had aangewezen.

De lastgever moet de verbindtenissen in zijn naam door den lasthebber binnen de grenzen zijner volmagt gesloten, nakomen, aan dezen zijn loon betalen, als 't bedongen is, hem voorschotten en onkosten bij de uitvoering van den last gemaakt, teruggeven en hem schadevergoeding geven, zoo Hoofdverplichtingen van den lastgever.

Eindigen der lastgeving. hij, buiten eigen schuld, bij de uitvoering van den last, verlies heeft geleden.

Lastgeving eindigt door den wil van beide partijen, derhalve door herroeping en opzegging; door den dood, het faillissement, den staat van kennelijk onvermogen of de curatele van een der partijen; en, is de last uitgegaan van of gegeven aan eene vrouw, door haar huwelijk.

Derden. De derde personen, die met den lasthebber hebben gehandeld, zijn verplicht de aldus gesloten overeenkomsten jegens den lastgever te volbrengen, en deze kan hen daartoe onmiddellijk in regten aanspreken en de voldoening der overeenkomst vorderen.

In verband hiermede doen wij opmerken, dat de overeenkomst in het handelsregt zoo vaak gesloten tusschen den principaal en den handelsreiziger (commis-voyageur), bij gebreke aan bijzondere bepalingen dienaangaande in ons wetboek, naar bovenstaande regelen zal moeten worden beoordeeld. De handelsreiziger toch is de gemagtigde van den principaal. Hij ontvangt van dezen eene procuratie om — tegen genot van 't zij bepaald loon, 't zij van provisie — bij de handelsvrienden des lastgevers rond te gaan en daar bestellingen op te nemen. Het is zeer te betreuren dat dit onderwerp bij ons niet, gelijk in vreemde wetgevingen, door bijzondere bepalingen wordt beheerscht, en ook dat de inhoud van de aan den handelsreiziger gegeven volmagt, althans voor zoo ver derden daarbij belang hebben, niet openbaar wordt gemaakt. Hoe 't zij, de handelsreiziger moet zich strikt houden binnen de grenzen zijner procuratie. Zoo zal hij, zonder uitdrukkelijke magtiging, geen gelden mogen ontvangen van de handelsvrienden zijns principaals. Zoo zal hij, alleen gemagtigd om bestellingen op te nemen, geene bevoegdheid hebben om de bestelde goederen tevens te verkoopen, dat

wil zeggen, den principaal in de verpligting te stellen de levering te doen volgen. Is echter daaromtrent niets in de volmagt uitgedrukt, dan zal den reiziger ook het regt om te verkoopen moeten worden toegekend. Deze laatste vraag is reeds meermalen — naar het ons voorkomt, te regt — in dien zin door eenige regterlijke collegiën beslist 1).

1) Eene belangrijke monografie over den handelsreiziger is geschreven door den heer Mr. E. E. van Raalte, (Leiden S. C. van Doesburgh, 1864).

EERSTE GEDEELTE.

KOOPLIEDEN. HUNNE VERPLIGTINGEN. HANDELS- OVEREENKOMSTEN.

§ 1.

Handelsregt. Kooplieden.

Algemeen be-
grip.

Onder *handelsregt* verstaat men dat zamenstel van bepalingen, waardoor de verschillende handelsverrigtingen en de personen, die gewoon zijn zich daarmede bezig te houden, worden beheerscht.

Waarom voor
kooplieden nog
andere bepalingen
noodig zijn,
dan voor partikulieren.

Nu zal men vragen: of voor zoodanige verrigtingen en personen andere bepalingen bij de wet moeten worden gemaakt dan voor partikulieren, of niet hetzelfde regt, hetwelk voor alle burgers in den Staat geschreven is, ook moet gelden voor de kooplieden, die toch ook burgers van dien Staat zijn?

Het antwoord daarop is tweeledig: vooreerst, dat de kooplieden wel degelijk onderworpen zijn aan datzelfde burgerlijk regt als alle andere ingezetenen, en dat dit vooral het geval is, wanneer het zaken of handelingen geldt, welke zij niet verrigten in hunne hoedanigheid van kooplieden. Maar zelfs wanneer zij handelen in hunne hoedanigheid van kooplieden, zijn zij onderworpen aan de regelen van het burgerlijk regt, wanneer niet voor bijzondere verrigtingen en omstandigheden door het handelsregt iets anders wordt vastgesteld.

Zoo zullen b. v. de bepalingen omtrent huwelijk, voogdij, erfopvolging en eene menigte andere voor kooplieden volkomen dezelfde zijn als voor parti-

culieren. De overeenkomsten, welke zij sluiten, zullen in het algemeen beheerscht worden door dezelfde beginselen als die, welke door particulieren worden gesloten: in één woord, hunne burgerlijke regten en verplichtingen staan volkomen gelijk met die van alle andere ingezetenen, behalve in die gevallen, waarin het handelsregt het tegendeel bepaalt. Maar in de tweede plaats, antwoorden wij op de vraag, of voor het handelsregt andere bepalingen moeten worden gemaakt dan voor de handelingen van particulieren: ja, in velerlei opzichten is dat eene onvermijdelijke behoefte.

Wanneer daarvoor geene andere bewijzen voorhanden waren, dan zou het reeds genoegzaam worden aangetoond door de geschiedenis der wetgevingen van de beschaafde volken der oude en nieuwe wereld. Om nu niet te gewagen van de oude Rhodiërs en Romeinen, treffen wij reeds in de middeneeuwen, vooral bij de zeevarende Staten aan de Middellandsche, Atlantische en Oostzee, bijzondere bepalingen omtrent handelsregt, en vooral omtrent zeeregt, aan. Ook in ons vaderland vinden wij daarvan belangrijke voorbeelden, vooral ook in oude keuren of ordonnantiën door handeldrijvende steden uitgevaardigd, en het is eene waarheid, dat ons Wetboek van Koophandel dáárom voor het beste onzer wetboeken wordt gehouden, omdat daarin de Fransche wetgeving van Keizer Napoleon I niet slaafs is gevolgd, maar omdat daarbij acht is geslagen op de handelsusantiën en wetsbepalingen, die van oudsher in ons land in zwang waren.

Maar, behalve uit de geschiedenis, blijken het nut en de noodzakelijkheid van bijzondere wetsbepalingen voor den handel ook dááruit, dat in den handel eene menigte verrigtingen, ondernemingen, overeenkomsten, toestanden voorkomen, welke zich bij particulieren niet, of althans niet

in dien vorm, voordoen, zoodat het voor allen gelijkelijk geldend burgerlijk regt ze ongeregeld liet en laten moest, terwijl de regeling daarvan voor het handelsregt een vereischte was.

Voorname be-
hoeften van het
handelsregt.

Het handelsregt heeft nog meer dan het burgerlijk regt twee voorname behoeften: 1°. zorg voor spoed in de afdoening der zaken, en 2°. zorg dat kwade praktijken en kwade trouw met kracht worden geweerd. Wat het eerste punt aangaat, zoo spreekt dit van zelf, als men nagaat de ontzettende uitbreiding, welke alle soorten van handelsondernemingen dagelijks ondergaan, door het versneld binnenlandsch en internationaal verkeer, de gemakkelijke gedachtenwisseling door den electro-magnetischen telegraaf en vele andere dergelijke oorzaken. En wat het tweede aangaat, ziet ieder gereedelijk in, dat zonder eerlijkheid en goede trouw bij de kooplieden geene degelijke handel mogelijk is.

Bij ons wetboek van koophandel zijn die beide vereischten van het handelsregt in velerlei opzichten in 't oog gehouden.

Spoed in af-
doening.

Wat den spoed in de afdoening der zaken betreft, daarvoor heeft de wetgever gezorgd b. v. door, gelijk wij in de inleiding zagen, te bepalen, dat de kooplieden hunne overeenkomsten met de daartoe betrekkelijke omstandigheden voor den regter door *getuigen* zullen mogen bewijzen, en dat wel in *alle* gevallen, behalve waarin, bij wijze van uitzondering, een ander bepaald middel van bewijs wordt voorgeschreven. Bij den spoed, waarmede dikwerf handelstransactiën worden gesloten, is het van de kooplieden niet te vergen en is het dikwijls eene onmogelijkheid, dat zij hunne overeenkomsten op schrift brengen en daarom verklaart de wet het voldoende, wanneer zij het bestaan dier handelingen kunnen bewijzen door beëdigde verklaringen van personen, die er bij

tegenwoordig zijn geweest. Daarom hecht de wet zooveel waarde aan het dagboek van een koopman, hetwelk hij toch altijd moet houden, en waardoor, als hij het slechts rigtig houdt, hem eene menigte lastige werkzaamheden worden bespaard, die hij anders zou moeten verrigten om later het bestaan zijner handels-transactiën met al wat er toe behoort te bewijzen. Op dienzelfden grond heeft de wet ook gezorgd, dat handelszaken veel spoediger en veel gemakkelijker dan andere door den regter kunnen worden beslist.

Wat aangaat het bevorderen van eerlijkheid en goede trouw, daarvan zijn de bewijzen door het geheele wetboek verspreid, of liever, het is het beginsel, waarop de gansche handelswetgeving berust. Men ziet het o. a. uit de zorg, welke de wetgever draagt voor de schuldeischers van den koopman, die hetzij tijdelijk hetzij voor goed zijne betalingen moet staken. En, om bij dat voorbeeld te blijven, herinnere men zich de strafbepalingen, waarmede de koopman wordt bedreigd, als hij bedriegelijk de regten zijner schuldeischers verkort (bedriegelijke bankbreuk) en zelfs wanneer hij dat doet door onbedachtzaamheid, verzuim en nalatigheid (enkele bankbreuk). Van daar ook de zoo strenge strafbepalingen tegen valsheid in handelspapier begaan, welke met veel zwaarder straffen dan de meeste andere valscheden wordt bedreigd. Het is ook genoegzaam bekend, dat een koopman tot de betaling van alle handelsschulden, en alzoo tot het nakomen zijner eenmaal opgenomen verplichtingen, kan worden genoodzaakt door middel van lijfswang, d. i. door hem in verzekerde bewaring (gijzeling) te brengen totdat hij zijn schuld heeft afbetaald of een bij de wet bepaalde termijn verstreken is. Die scherpe wijze van tenuitvoerlegging van een regterlijk vonnis kan bij niet-kooplieden slechts bij wijze van uitzondering plaats

Bevorderen van
eerlijkheid en
goede trouw.

hebben. Men weet evenwel, dat de vraag omtrent behoud of afschaffing van den lijfswang een vraag van den dag is. In Frankrijk is hij sedert ettelijke jaren grotendeels afgeschaft.

Wie *kooplic-*
den zijn.

Wij hebben nu reeds herhaalde malen gebruik gemaakt van het woord *koopman*, en nog weten wij niet wat daaronder moet worden verstaan. Niet ieder die iets koopt of verkoopt is daarom een koopman. Wanneer A aan B een huis verkoopt en deze hem daarvoor tien duizend gulden betaalt, is A daarom nog geen koopman in huizen. Als een ander drie metallieken verkoopt en daarvoor de waarde of een ander soort van effecten in de plaats krijgt, is hij daarom nog geen effectenkoopman; maar dan wordt hij eerst koopman, als hij herhaaldelijk daden van koophandel verrigt en daarvan zijn beroep maakt. Al wie zijn beroep maakt van het koopen en verkoopen van waren, (en dat woord neme men in zijne ruimste betekenis), is koopman. Nu is het onverschillig of hij die waren koopt in het groot of in het klein, of hij ze in het groot inkoop om ze in het klein weder te verkoopen, of hij ze ruw inslaat om ze bewerkt weder van de hand te zetten. Ja, wanneer hij de waren inkoop om niet te verkoopen, maar zijn beroep maakt van het verhuren van het gebruik dier waren, is hij koopman. Zoo is iemand die rijtuigen koopt en ze inrigt voor diligences of omnibussen — en dus het gebruik er van verhuurt — evenzeer een koopman als de kabinetwerker, die hout koopt om het later in den vorm van eene schrijftafel of eene étagère weder te verkoopen.

Een koopman (of koopvrouw) is dus iemand, die er zijn beroep van maakt daden van koophandel te verrigten.

Daden van
koophandel.

Wat nu *daden van koophandel* zijn, hebben wij in algemeenen zin reeds zoo even gezien, maar

er zijn nog andere handelingen en verrigtingen, welke de wet begrijpt onder den naam van daden van koophandel, b. v. het oprigten van naamlooze vennootschappen, het sluiten van allerlei verzekeringen en vele andere, welke wij ieder op hare plaats zullen aantreffen.

Er zijn zelfs daden, welke gerekend worden daden van koophandel te zijn, al worden ze niet door kooplieden maar door particulieren en *niet* bij herhaling, maar zelfs *voor een enkelen keer* verrigt. Daartoe behoort het onderteekenen (trekken) van een wisselbrief. Wie een wisselbrief afgeeft doet een daad van koophandel, al is hij ook geen koopman, en onderwerpt zich daardoor, door die enkele op zich zelve staande handeling, aan al de strenge bepalingen van het wisselregt, welke wij later zullen leeren kennen. En dit is niet alleen het geval met hem die den wissel afgeeft, maar met ieder — hij moge koopman zijn of particulier — die zijn naam op den wissel zet, hetzij om dien weder aan anderen over te dragen (als endossant), hetzij hij belooft dien wissel te betalen en die belofte op den wissel zet (als acceptant).

Eindelijk merken wij nog op, dat de kooplieden in de handelsteden gewoon zijn dagelijks te zamen te komen op eene vaste plaats en op een bepaald uur, ten einde te handelen en afspraken te maken. Deze plaats heet de *beurs*. De reglementen daarvoor worden door het plaatselijk bestuur vastgesteld. Het wetboek van koophandel verstaat onder *beurs*, de zamenkomst der kooplieden zelve, zoodat men zegt, de *beurs* vangt ten drie uur aan, d. i. de bijeenkomst. Ook de gevolgen van die zamenkomst worden *beurs* genaamd. Zoo spreekt men b. v. van eene ferme en eene flauwe *beurs*, d. i. de markt, ten gevolge van de afspraken ter beurze.

Beurs.

Koopmansboeken.

Nut der koopmansboeken.

Wij hebben reeds gezien, dat het voor kooplieden niet wenschelijk en dikwijls ondoenlijk is, zich een schriftelijk bewijs, in den vorm van een contract, bij iedere handeling die zij verrigten, te scheppen. Stel dat A, boekhandelaar in den Haag, bij B, boekhandelaar te Groningen, boeken bestelt, die hij dringend noodig heeft, en dat B die boeken wel zou willen afleveren mits er een behoorlijk contract op zegel werd gemaakt, waarin prijs en voorwaarden van betaling en andere bijkomende bedingen breedvoerig moesten worden omschreven, waar zou 't met den handel heen, als A en B ieder in hun boekwinkel dagelijks vijftig zulke bestellingen ontvingen en afzonden? Of neem eens aan, dat een makelaar op de beurs te Amsterdam aan een koopman vijftig Turken verkocht, maar daarbij tot beding stelde, dat van dien koop en verkoop eerst een behoorlijk geschreven contract moest worden opgemaakt. Zou dat den makelaar en den koopman aangenaam wezen, die in één uur een aantal dergelijke transactiën sluiten?

Om die moeilijkheden te voorkomen, om spoed en gemak te bevorderen, kent de wet aan rigtig gehouden koopmansboekēn, d. i. aan koopmansboeken gehouden in den vorm, welken de wet voorschrijft, eene zeer groote bewijskracht toe.

Bewijskracht dier boeken tusschen kooplieden.

Wanneer twee kooplieden A en B met elkander hebben gehandeld en er geschil ontstaat, hetzij over den tijd der handeling en der levering, hetzij over de hoedanigheid, de hoeveelheid of den prijs der goederen, dan kan ieder dier punten, door het overleggen van het koopmansboek van hem, die de naleving der overeenkomst vordert, bewe-

zen worden. Daarentegen heeft hij, van wien gevorderd wordt, het regt om tegenbewijs te leveren en ook om te eischen, dat zijne tegenpartij, die zich op zijn koopmansboek beroept, de deugdelijkheid van dat boek bezwere, tenzij hij vroeger mogt zijn overleden, als wanneer zijn koopmansboek door den dood is bekrachtigd. Wanneer er echter geschil ontstaat tusschen A en B, en B het aangaan of bestaan der geheele handeling ontken, wanneer hij zegt nooit met A dergelijke zaken gedaan te hebben, dan houdt de bewijskracht van het koopmansboek van A op, tenzij hij van elders en buiten zijn boek om, in het algemeen mogt kunnen bewijzen, dat er werkelijk eene handeling als waarop hij zich beroept, tusschen hem en B heeft plaats gehad.

Wij hebben tot nog toe gesproken over koopmansboeken, en het is bekend, dat door een koopman gewoonlijk onderscheidene van die boeken gehouden worden.

Hij heeft zijn dagboek of journaal, zijn kasboek, zijn grootboek en anderen. Maar de wet kent slechts één eigenlijk koopmansboek, nl. het dagboek 1), waarin door den koopman van dag tot dag, naar orde des tijds, zonder witte vakken, tusschenregels of kantteekeningen, alles zonder onderscheid moet worden ingeschreven, waardoor de staat van zijn vermogen verandert of veranderen kan. Men begrijpt ligtelijk dat dit ook om andere redenen dan die van spoed een heilzaam voorschrift is. De koopman, die zijne boeken trouw en deugdelijk houdt, vindt daarin een waarborg voor zich zelve, dat hij niets zal ondernemen boven zijne krachten, terwijl anderen daarin een waarborg vinden voor zijne soliditeit.

Ieder uur van den dag kan de koopman zich

Dagboek.

Balans.

1) In het dubbel boekhouden het memoriaal.

door zijne boeken van den staat zijner fortuin vergewissen. Maar zoo als hij dat ieder uur van den dag *kan*, zoo *moet* hij dat ieder jaar doen. Binnen de eerste zes maanden van het jaar is hij verplicht den stand van zijn vermogen na te gaan, zijne ontvangsten te vergelijken met zijne uitgaven, na te gaan of hij in dat jaar gewonnen of verloren heeft, of hij rijker dan wel armer geworden is, d. i. met één woord: hij is verplicht zijn *balans* op te maken, deze in te schrijven in een afzonderlijk daartoe bestemd register en eigenhandig te onderteekenen.

Bewaren der boeken.

Uit het gewigt, dat de wet aan het houden van koopmansboeken toekent, zal men begrijpen, dat die boeken een geruimen tijd bij den koopman bewaard moeten blijven en daarvoor heeft de wet een tijdvak van dertig jaren genomen. Drie boeken *moet* de koopman houden: het dagboek, het balansboek en het brievenboek.

Bewijskracht dier boeken tusschen koopman en particulier.

Ten slotte nog eene enkele opmerking. Al hetgeen gezegd is omtrent de bewijskracht van koopmansboeken geldt alleen dan, als er sprake is van *kooplieden onderling*. Ten aanzien van handelingen tusschen een koopman en een persoon die geen handel drijft, is, gelijk wij reeds in de inleiding zagen, die bewijskracht veel beperkter.

§ 3.

Vennootschappen. Handelingen voor gemeene rekening.

Bron, waaruit ontstaan.

Vereeniging van krachten tot bereiking van een gemeenschappelijk doel, en wel van het doel, dat ieder mensch zich voorstelt, namelijk de verbetering van zijn toestand door het behalen van voordeel of winst, ziedaar de bron waaruit de vennootschappen haren oorsprong nemen.

Nemen wij eens aan dat A, een kundig, maar onbemiddeld man, eene uitvinding heeft gedaan, welker toepassing in de maatschappij een groot voordeel belooft. Door eigen hulpmiddelen kan hij tot dat voordeel niet komen, maar hij weet dat X, een ondernemend man, een groot gebouw bezit, waarin de bedoelde zaak met vrucht zou kunnen worden gedreven, en dat Y een kapitalist is, die gaarne zijn geld steekt in eene voordeelige speculatie. Nu is onze man geholpen. Zij brengen zamen wat voor het drijven der zaak noodig is; X zijn huis, zijn gebouw, Y f 40,000 en A zijne uitvinding en zijne kunde, en zij komen overeen, welk deel ieder zal genieten van de te behalen winst. Ziedaar de maatschap of vennootschap.

Is nu het doel van die vennootschap het ver- Vennootschap
van koophandel.
rigten van daden van koophandel, dan is er een vennootschap van koophandel gevormd.

Wij zien dus, dat vennootschap is eene overeen- Bepaling.
komst tusschen twee of meer personen, die zich verbinden iets in gemeenschap te brengen, om het daaruit ontstaande voordeel met elkander te deelen.

Wanneer zich nu twee of meer personen ver- Vennootschap
onder eene fir-
ma.
eenigen, om onder een gemeenschappelijken naam koophandel te drijven, dan ontstaat eene *vennootschap onder eene firma*, d. w. z. de vennootschap wordt genoemd naar een der vennoten, terwijl de overigen onder de woorden *en compagnie* worden begrepen, b. v. X en Cie. Soms is eene firma zóó bekend geworden dat de vennoten dien naam behouden, al is degen die hem droeg reeds lang overleden 1). — Soms wordt ook de vennootschap met den naam van twee vennoten genoemd.

Zoodra nu de vennoten het eens zijn geworden Akte van op-
rigting.
Openbaarheid.
over de zaak, die in gemeenschap zal worden ge-

1) Als dat namelijk vooraf overeengekomen is of de erfgea-
men van den overleden vennoot dat goedvinden.

bragt en over de wijze van winstverdeeling, bestaat de vennootschap. Maar tot het bewijs van het bestaan van eene vennootschap onder eene firma, vordert de wet, dat daarvan worde opgemaakt eene notariële of onderhandsche akte. Het doel daarvan is voornamelijk om andere personen, die met de vennooten handelen, bekend te maken met den aard der vennootschap en de regten en verpligtingen van ieder der vennooten.

Om nu te zorgen, dat iedereen, die met de vennootschap handelt, weten kunne waaraan hij zich te haren aanzien te houden heeft, bestaat één middel, *openbaarheid*, en daarom wil de wet dat de vennooten:

1°. de akte van oprigting, of onder bepaalde voorwaarden een uittreksel daarvan, zullen doen inschrijven in een daartoe bestemd register ter griffie van de Arrondissements-Regtbank in de plaats waar de vennootschap is gevestigd, of als daar geen Regtbank is, ter griffie van het Kantongeregt;

2°. dat de vennooten zorgen, dat een uittreksel der akte worde geplaatst in de *Staats-Courant* en in een der dagbladen van de plaats waar de vennootschap is gevestigd, of, als daar geen dagblad is (wat in onze dagen wel niet dikwijls het geval zal wezen) in dat eener naburige plaats.

Verzuim van
openbaarheid.

Verzuimen de vennooten nu die openbaarheid aan hunne handelingen te geven, dan spreekt het van zelf, dat de personen, die met vennootschap gehandeld hebben, door dat verzuim geen schade kunnen lijden, maar dat het nadeel alleen ten laste dier vennooten komt; en dat in vele gevallen die nadeelen zeer groot kunnen zijn, zal men ligt begrijpen als men weet, dat ieder der firmanten 1)

1) Aldus noemt men de vennooten onder eene firma.

hoofdelijk voor het geheel kan worden aangesproken, wegens al de door de vennootschap aangegane verbindtenissen. Over die solidariteit hebben wij in de inleiding reeds gesproken. Hier is eene hoofdelijke verplichting, niet door den wil der contracterende partijen, maar door de wet zelve in het leven geroepen. Ieder van de vennooten, die daarvan bij de overeenkomst niet is uitgesloten, is dan ook bevoegd ten name der vennootschap te handelen, gelden uit te geven en te ontvangen en de vennootschap aan derden, en derden aan de vennootschap te verbinden, d. w. z. dat zij voor de vennootschap met derde personen (met personen, die *buiten* de vennootschap staan), overeenkomsten kunnen sluiten.

Solidariteit.

Hoe worden nu de verkregen winsten verdeeld?

1^o. volgens de overeenkomst door de vennooten daaromtrent gemaakt; 2^o. bij gebreke van zoodanige overeenkomst, naar evenredigheid van hetgeen ieder heeft ingebracht.

Winstverdeling.

Maar, zal men vragen, hoe geschiedt dan die berekening, wanneer een der vennooten alleen zijne nijverheid heeft ingebracht en niets omtrent de winstverdeling is bepaald?

Bij de beantwoording dezer vraag is de wetgever uitgegaan óf van de onderstelling, dat het stoffelijke kapitaal het hoofdelement is der vennootschap, óf (en niet ten onrechte) van de meening, dat de industrieel, die niets inbrengt dan zijne kunde, bij de te sluiten overeenkomst de door hem geëischte voordeelen van den aanvang af wel *witdrukkelyk* zal bedingen, zoodat de wettelijke bepaling van de wijze van winstverdeling eerst bij gebreke van overeenkomst te dien aanzien in toepassing komt. Immers in dit geval wordt het aandeel in de winsten en de verliezen berekend gelijk te staan met het aandeel van hem, die het minst heeft ingebracht; b. v.: er zijn

vier vennoten: A. brengt in *f* 40,000, B. *f* 30,000, C. *f* 20,000 en D. zijne nijverheid. Nu worden er *f* 22,000 gewonnen. A. krijgt nu van de winst *f* 8,000, B. *f* 6,000, C. en D. ieder *f* 4,000.

Overigens kunnen de vennoten omtrent de winstverdeeling de bedingen maken die zij goedvinden, mits zij niet overeenkomen, dat één hunner al de winsten zal genieten. Zij mogen echter wel bedingen, dat één of meer hunner uitsluitend al de verliezen zal dragen.

Eindigen der
vennootschap.

Is nu de tijd, voor welken de vennootschap is aangegaan, verstreken; is de handeling, die het onderwerp der vennootschap uitmaakte, volbragt, of de in gemeenschap gebragte zaak te niet gegaan, dan is de maatschap geëindigd. Dit is evenzeer het geval, wanneer een der vennoten sterft, omdat de medevennoten de vennootschap hebben aangegaan met het oog op den bepaalden persoon van dien medevennoot en welligt in zijne erfgenamen geen genoegzaam vertrouwen stellen. Evenzeer eindigt de vennootschap, als een der vennoten in staat van faillissement of van kenelijk onvermogen is verklaard. Wanneer de vennootschap niet voor een bepaalden tijd is aangegaan, dan kan zij ook door den wil van één of meer der vennoten ontbonden worden, wanneer deze hunne verdere deelneming in de vennootschap opzeggen. Dit laatste mag echter niet te kwader trouw of ontijdig geschieden. *Te kwader trouw*, wanneer een der vennoten zich alleen een voordeel wil toeëigenen, dat aan de gezamenlijke vennoten toekwam. *Ontijdig*, wanneer het belang der maatschap vordert, dat de ontbinding nog wordt uitgesteld.

Ontbinding
vóór den tijd.

Maar kan dan eene vennootschap, die voor een *bepaalden* tijd is aangegaan, voor het verstrijken van dien tijd nooit ontbonden worden? Ja, om wettige en gewigtige redenen, die aan de be-

oordeeling van den regter in dat geval zijn overgelaten; b. v. als eene aanhoudende ongesteldheid den medevenoot onbekwaam maakt om de zaken der vennootschap waar te nemen.

Door wie geschiedt nu, bij de ontbinding eener vennootschap onder eene firma, de vereffening daarvan?

Vereffening.

Deze geschiedt òf door de vennoten, die het regt van beheer hebben gehad, òf door hen, die bij het aangaan der overeenkomst van vennootschap daartoe zijn aangewezen, òf door een bijzonderen vereffenaar door de gezamenlijke vennoten, hoofdelijk en bij meerderheid van stemmen, benoemd. Nu kan het bij de vereffening gebeuren, dat de kas der ontbonden vennootschap toereikend en meer dan toereikend is om hare schulden te betalen. In dat geval bestaat er voor de vereffenaars op dat punt geen bezwaar. Maar hoe, als de kas eens daartoe niet toereikend is? In dat geval kunnen de vereffenaars vorderen, dat ieder der vennoten de kas aanvulle naar evenredigheid van zijn aandeel in de vennootschap.

Het geval kan zich ook voordoen, dat iemand, Commanditaire vennootschap. ten einde de zaak aan den gang te helpen of te doen vooruitgaan, alleen geld daarin steekt, zonder zich verder met iets hoegenaamd te bemoeijen of te mogen bemoeijen en zonder dat zijn naam bekend wordt. Zoodanige vennoot heet alsdan een *commanditair* — of, zoo als men in het dagelijksch leven wel zegt, *stille* — *vennoot*, en de vennootschap (die natuurlijk te gelijk een vennootschap onder eene firma kan zijn) is eene vennootschap bij wijze van geldschieting of *en commandite*.

Zoodanige vennoot deelt alleen in de schade ten beloope van de gelden, die hij heeft ingebracht of moeten inbrengen, en kan nooit verplicht worden eens genoten winsten terug te geven.

Bemoeit hij zich echter met het beheer, dan wordt hij even goed voor alles (en ook solidair) aansprakelijk, als zijne medevennooten.

Handeling
voor gemeene
rekening.

Behalve de eigenlijke handelsvennootschappen kent de wet ook handelingen voor gemeene rekening, d. w. z. dat tusschen twee of meer personen een deelgenootschap wordt aangegaan, voor eene of meer *bijzondere* of *bepaalde* ondernemingen. Terwijl alzoo de vennootschap zich voorstelt het behalen van winst door eene reeks van daden, door eene blijvende en voortgezette onderneming, beoogt de handeling voor gemeene rekening, het verkrijgen van winst door eene bijzondere, tijdelijke onderneming. Voor dergelijke handelingen wordt geen schriftelijke akte gevorderd, evenmin de overige formaliteiten voor vennootschappen voorgeschreven en als derden met de deelgenooten gehandeld hebben, kunnen zij alleen de naleving der overeenkomst vorderen van dien deelgenoot, met wien zij de overeenkomst hebben gesloten.

§ 4.

Naamlooze vennootschappen.

Oorsprong. De naamlooze vennootschap (société anonyme) is grootendeels een kind van de negentiende eeuw, met hare reusachtige uitvindingen, welke op groote schaal in toepassing worden gebracht, met hare zoo aanzienlijk verbeterde vervoermiddelen, met de belangrijke rol, die door kapitaal en krediet wordt gespeeld. Waar het zoodanige ondernemen geldt (b. v. aanleg van spoorwegen, verlichting van steden door gas, oprigting van banken van allerlei aard en dergelijke) schieten zelfs de vereenigde krachten van enkele particulieren te

kort en moet een groot kapitaal ook door eene groote vereeniging van menschen worden bijeengebragt.

Ziedaar den oorsprong der naamlooze vennootschap, die aldus wordt genoemd, omdat zij haar naam alléén aan de onderneming ontleent, b. v. de Hollandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij, de Nederlandsche Bank, de Nederlandsche Handelmaatschappij, enz.

Enige menschen willen een spoorweglijn aanleggen, die naar hunne berekening goede renten zal afwerpen. Hoe verkrijgen zij nu het kapitaal?

Zeer eenvoudig. Zij maken hunne plannen en berekeningen openbaar, zeggen hoeveel geld zij noodig hebben, verdeelen het kapitaal in gelijke deelen — b. v. elk van 500 of 1000 gulden — en geven aan ieder de gelegenheid om een of meer aandeelen in die onderneming te nemen. Wordt er winst gemaakt, dan wordt deze of geheel of gedeeltelijk over ieder aandeel gelijkelijk verdeeld (dividend). Het spreekt van zelf dat, wanneer de vooruitzigten gunstig zijn, en de zaak soliede schijnt, die aandeelen spoedig geplaatst en het kapitaal volteekend zal zijn.

Dat laatste is evenwel niet noodig voor het in werking komen der vennootschap. Zij kan een aanvang maken met hare verrigtingen, zoodra tien percent van het benoodigd kapitaal is gestort.

Maar nu is het ligt in te zien, dat de oprigters van zoodanige vennootschappen toch eenigen waarborg moeten geven, dat hunne voorgenomen onderneming geene dwaasheid, geene wind-speculatie is of strijdig met de openbare orde en de goede zeden. Dat is vooral bij die vennootschappen noodig geacht, waarin de kapitalen van een groot aantal personen, somtijds geheel, dikwijls voor een groot gedeelte, worden overgebragt. Vandaar dat de wet bepaalt, dat vóór de oprigting

Koninklijke
bewilliging.

van zoodanige vennootschap, of als zij later wordt verlengd of er wijzigingen in hare statuten komen, de akte van oprigting of een ontwerp dier akte, of later de akte van verlenging of wijziging der statuten, aan den Koning 1) moet worden toegezonden om daarop Zijne bewilliging te erlangen. Laat ons daarbij evenwel opmerken, dat de vraag, in hoeverre de tusschenkomst der Regering bij de oprigting van naamlooze vennootschappen wenschelijk is, en in hoeverre het beter zou zijn ook op dit gebied het stelsel van volkomen vrijheid en onbelemmerde mededinging te huldigen, almede behoort tot een der belangrijkste vragen van den dag.

Die bewilliging kan niet worden geweigerd, tenzij de akte bepalingen bevat in strijd met de openbare orde, de goede zeden of de wet, die voor de belangen der aandeelhouders heeft gewaakt; en voor het geval ze geweigerd wordt, moet de reden der weigering aan de verzoekers worden medegedeeld. Dit vereischte der Koninklijke bewilliging heeft vaak verschil doen rijzen omtrent de vraag, in hoeverre vreemde naamlooze vennootschappen — vennootschappen die haren zetel in het buitenland hebben — in Nederland regten konden doen gelden, daar de akte van oprigting van deze natuurlijk 's Konings bewilliging niet heeft erlangd. De vraag is in het voordeel dier buitenlandsche maatschappijen beslist. Vandaar dan ook, dat aan Nederlandsche naamlooze vennootschappen in onderscheidene vreemde landen (b. v. België, Frankrijk, Oostenrijk) gelijk regt wordt toegekend.

Akte van oprigting.

Is nu de Koninklijke bewilliging verkregen, dan wordt de notarieele akte van oprigting (want eene

1) Het spreekt van zelf, dat *niet* de Koning, die niet verantwoordelijk is, maar de verantwoordelijke Minister (van Justitie) eigenlijk de bewilliging geeft of weigert.

notariele akte wordt hier gevorderd *op straffe van nietigheid*) openbaar gemaakt, *in haar geheel* opgenomen in de openbare registers, waarvan wij reeds bij de vennootschap onder eene firma gesproken hebben, en in de *Staats-Courant*, en voorts aangekondigd in de vroeger door ons vermelde dagbladen.

Dat geschiedt telkens bij verandering in de voorwaarden of verlenging der vennootschap, en zoo de bestuurders die inschrijving en bekendmaking verzuimen of vertragen, dan worden zij voor dien tijd in persoon en hoofdelijk voor het geheel voor hunne handelingen aansprakelijk, *terwijl anders niet de bestuurders of de aandeelhouders in persoon, maar alleen de vennootschap als zoodanig*, dat wil zeggen, hare bezittingen, hare goederen, haar kapitaal, voor de handelingen der bestuurders *aansprakelijk is*.

Wij hebben gezien, dat het benodigd kapitaal wordt verdeeld in gelijke aandeelen. Die aandeelen nu zijn *of op naam of in blanco*, en het spreekt van zelf, dat niemand, die een aandeel genomen heeft in zoodanige vennootschap, voor iets meer aansprakelijk is, dan voor de betaling van het bedrag van dat aandeel. Wordt er winst behaald, dan deelt hij voor zijn aandeel daarin; werkt daarentegen de vennootschap met verlies, dan gaat zijne rente en dikwijls ook zijn kapitaal verloren, maar hij kan niet genoodzaakt worden iets bij te passen (te suppleren) om de schulden der vennootschap te voldoen. Dat is trouwens natuurlijk, als men slechts het *beginsel* vasthoudt, dat de naamlooze vennootschap *niet* bestaat uit *personen*, maar uit *aandeelen* of *actiën*.

In de aandeelen *op naam* staat — gelijk het woord dat reeds uitdrukt — de naam des aandeelhouders vermeld. Zoodra echter het volle bedrag van een aandeel is gestort, kan het verwis-

Aansprakelijkheid.

Aandeelen.

op naam.

in blanco. seld worden voor een *aandeel in blanco*, dat *geen* naam inhoudt en dus — gelijk men begrijpt — even als andere effecten, van hand tot hand kan gaan, hetgeen met de aandeelelen op *naam* het geval *niet* is. Hoe deze kunnen worden overgedragen, moet bij de akte van oprigting der vennootschap bepaald worden.

Beheer en ver- De naamlooze vennootschap wordt beheerd door
effening. bestuurders, die ook onder toezigt van speciale commissarissen kunnen worden gesteld, zonder dat dit echter een vereischte is. Zij mogen niet onherroepelijk worden aangesteld.

Deze bestuurders waken voor de belangen der aandeelhouders. Zoo het hun blijkt, dat het maatschappelijk kapitaal een verlies van 50% heeft ondergaan, dan moeten zij dat ter griffie der Regtbank aangeven en in de nieuwspapieren, waarvan wij boven gesproken hebben, aankondigen. Bedraagt het verlies 75%, dan is de vennootschap van regtswege ontbonden en moet zij door de bestuurders of andere bij de akte van oprigting daartoe aangewezen personen worden vereffend.

Reserve-kas. Deze ontbinding kan echter worden voorkomen door de oprigting van eene *reserve-kas*; d. i. de winsten worden niet ten volle onder de aandeelhouders verdeeld, maar een gedeelte van die winst wordt in eene afzonderlijke kas gestort en weder gekapitaliseerd. Is er nu een te kort, dan worden de ontbrekende penningen uit die reserve-kas aangevuld.

Van daar dat dikwijls wordt bepaald, dat niet meer dan een zeker aantal percenten van de winst aan de aandeelhouders zal worden uitbetaald en dat al wat er verder van de winst overblijft tot reserve-kas zal worden aangewend, totdat deze eene zekere bepaalde hoogte (b. v. f 25.000) zal hebben bereikt.

Vaste rente. Om die ontbinding wijders te voorkomen, heeft

de wet ook *verboden* het bepalen van vaste rente, d. i. te bepalen, welke rente jaarlijks aan de aandeelhouders *moet* worden uitgekeerd. Het is toch duidelijk, dat de bestuurders, eenmaal daartoe verplicht, het kapitaal zouden moeten aanspreken, als de winst niet voldoende was voor de rentebetaling, en zoo doende zou de vennootschap met rassche schreden hare ontbinding te gemoet worden gevoerd.

Eenmaal 's jaars geven de bestuurders aan de vennoten (actie- of aandeelhouders) opening van zaken, d. i. rekening en verantwoording. Dit geschiedt meestal op eene algemeene vergadering.

Rekening
en verant-
woording.

§ 2.

Reederij.

Er is nog eene bijzondere soort van vennootschap, bekend in den handel onder den naam van reederij. Als A, B en C ieder voor een gedeelte eigenaren zijn van een zeeschip, en zij gebruiken dat schip tot gemeene baat, d. w. z. om daarmede gemeenschappelijk winst te behalen, dan bestaat er eene *reederij*, en A, B en C zijn de *reeders*. Het contract dat zij te zamen sluiten heet *reeder-cedel*.

Zoodanige reederij wordt vertegenwoordigd door den *boekhouder*, die uit de mede-reeders *moet* worden gekozen, tenzij *alle* reeders eenparig een ander daartoe benoemen.

Boekhouder.

De boekhouder voert het geheele beheer van het schip en de mede-reeders zijn verplicht de overeenkomsten, die hij als boekhouder gesloten heeft, na te komen. Hij stelt den kapitein (schipper) aan en ontslaat hem; hij zorgt voor onderhoud, uit-

rusting en bevrachting van het schip; hij neemt, na het eindigen van iedere reis, de rekening en verantwoording van den kapitein op; maar is natuurlijk op zijne beurt, na iedere reis, rekening en verantwoording van zijn beheer schuldig aan de reeders.

§ 6.

Makelaars. Cargadoors.

Makelaars zijn beëdigde personen, door den gemeenteraad aangesteld, als tusschenhandelaars; d. w. z. die voor menschen, van wie zij daartoe last krijgen, waren, effecten, schepen enz. koopen of verkoopen, of andere handels-transactiën sluiten, natuurlijk tegen genot van zeker loon.

Het behoort nu alweder tot de vragen van den dag, of ook niet op het terrein der makelaardij volkomen vrijheid moet worden gelaten en of eene aanstelling door het gemeentebestuur niet kan worden gemist.

De makelaar brengt de handelende partijen tot elkaar; door zijne bemiddeling worden de overeenkomsten door haar gesloten, en de aldus tot elkaar gebragte partijen zijn verplicht die overeenkomsten na te leven, als of zij die onmiddellijk, zonder 's makelaars tusschenkomst, met elkander hadden aangegaan.

Men kan nu aangesteld worden als makelaar in het algemeen d. i. in alle vakken van handel, of als makelaar in een bijzonder vak: b. v. makelaar in effecten.

De makelaars in *alle* vakken mogen *voor eigen rekening in het geheel geen* handel drijven, en aan de makelaars in *een bijzonder vak* is dat ver-

boden voor den handel in het vak, waarvoor zij zijn aangesteld.

Al de handelingen, die een makelaar verrigt, moet hij dadelijk opschrijven in zijn zakboekje en ze daarna overbrengen in zijn dagboek. Aan die makelaarsboeken kent de wet eene groote bewijskracht toe.

Cargadoors of scheepsmakelaars noemt men de tusschenpersonen, die voor alles zorgen wat tot de bevrachting, de lossing, enz. van een schip behoort. Zij wijzen den reeder den persoon aan, die een schip tot het vervoer van goederen behoeft, en aan dien persoon den reeder, die zijn schip daarvoor beschikbaar wil stellen. Zij worden *niet* door den gemeenteraad of door eenig openbaar gezag aangesteld, zoo als dit, gelijk wij boven zagen, met de gewone makelaars het geval is.

Cargadoors.

§ 7.

Kassiers.

Voor vele voorname kooplieden is het moeilijk zelf hunne gelden te ontvangen en uit te betalen. Daarom zijn er kassiers, die zich met het bewaren en uitbetalen van gelden belasten. Als nu een koopman, die gelden heeft bij een kassier, eene betaling heeft te doen, dan geeft hij daarvoor een zoogenaamd kassiersbriefje, dat de kassier, tegen genot van zeker loon of provisie, moet betalen aan dengene die er mede komt. De dagteekening, waarop dat briefje is gegeven, moet er in staan uitgedrukt, omdat de uitgever gedurende tien dagen na de dagteekening aansprakelijk blijft voor de betaling jegens ieder, die het in handen heeft. Gaat het briefje van hand tot hand, dan

Kassiersbriefje.

Aansprakelijkheid.

heeft degeen, die het in zijn bezit heeft, gedurende drie dagen zijn verhaal voor de betaling op den-
gene, van wien hij het gekregen heeft.

Schuld van den kassier. De wet drukt het vermoeden uit, dat als een kassier moet ophouden te betalen, d. w. z. als hij niet meer betalen kan, dit door zijn eigen schuld is te weeg gebragt. De reden daarvan ligt voor de hand. De kassier behoeft voor den koopman geen hooger bedrag van kassiersbriefjes uit te betalen, dan hij van dezen geld onder zich heeft. Weigert hij nu de betaling van een briefje, alvorens de onder hem berustende som is uitgeput, dan heeft hij zelf het geld gebruikt en opgemaakt.

§ 8.

Commissionnairs.

In de inleiding hebben wij gezien, wat men te verstaan heeft onder lastgeving.

Commissionair. Intusschen zijn er in den handel personen, die ieder in hun vak van mij een last zullen aannemen, en dien ten gevolge met een ander zullen handelen, maar *niet* op *mijn* naam, maar *op naam van hen zelve of hunne firma*, hoewel de handeling geschiedt op *mijn* order en ook voor *mijne* rekening. Zoodanige personen heeten *commissionnairs*, en hij, van wien zij hunnen last ontvangen, heet de *committent*. Het is duidelijk, dat de *commissionnair* dien last van zijn *committent* niet aanneemt en volbrengt bloot voor diens genoegen; daarvoor geniet hij loon, dat provisie genoemd wordt.

Regtsband. Met een weinig nadenken zal men nu kunnen begrijpen, dat er in ons geval twee banden bestaan: een band tusschen den *committent* en den

commissionnair, en een band tusschen den commissionnair en hem, met wien deze voor rekening van zijn committent heeft gehandeld.

Die band tusschen committent en commissionnair is geen andere dan die van lastgeving; want de commissionnair doet niets anders dan datgene volbrengen, dat hem is opgedragen.

De band tusschen den commissionnair en den derden persoon verschilt natuurlijk, naarmate van den aard der handeling, die de commissionnair voor zijn committent moet volbrengen.

Nemen wij een voorbeeld. A (committent) gelast B (commissionnair in effecten) om voor hem tien metallieken te koopen. B, de commissionnair, koopt die alsof zo voor hem zelven waren bij C. Nu bestaat tusschen A en B de band van lastgeving, en tusschen B en C de band van koop en verkoop. Maar stel dat B den last had ontvangen die tien metallieken te beleenen, en dat hij die beleening bij C had bewerkstelligd, dan blijft tusschen A en B altijd eene overeenkomst van lastgeving, maar tusschen B en C is een beleenings-contract 1) gesloten. Daar nu de commissionnair altijd handelt op zijn eigen naam, zoo volgt daaruit, dat de derde persoon, met wien hij handelt, niets te maken heeft met den lastgever van den commissionnair, en dat er tusschen dien derde en den lastgever (committent) geen band of betrekking bestaat.

Maar onderstelt nu eens, dat A als commissiegever aan B als commissionnair den last heeft gegeven om een menigte goederen (b. v. voor eene tonne gouds) voor hem te verkoopen. Daarvoor heeft B gelden voorgesloten, kosten gemaakt,

Voorregt van den commissionnair.

1) De beleenings- en prolongatie-contracten, die in den handel zoo gebruikelijk zijn, worden bij het wetboek van koophandel niet afzonderlijk geregeld. Welke die contracten zijn, moge hier mondeling worden toegelicht.

verbindtenissen aangegaan. Maar A woont te St. Petersburg en B te Amsterdam. Hoe zal B nu gedekt zijn voor al zijne kosten, de rente van zijn voorgeschoten geld, zijn provisie enz.?

Dáárdoor, dat de wet bepaalt, dat de commissioenaar een voorregt (privilegie) heeft op die goederen, hetzij hem die zijn toegezonden ter verkoop, hetzij om ze tot nadere beschikking onder zich te houden. Zijn de goederen voor rekening van den commissiegever verkocht en geleverd, dan betaalt de commissioenaar aan zich zelven, uit de opbrengst van den verkoop, het beloop zijner vorderingen, waarvoor hij is geprivilegieerd.

Nu kan het gebeuren dat de committent aan den commissioenaar goederen heeft toegezonden om die tot nadere beschikking onder zich te houden, of den commissioenaar beperkt heeft in het vermogen om die goederen te verkoopen — indien nu in zoodanig geval de committent niet aan de vorderingen voldoet, waarvoor de commissioenaar is geprivilegieerd, dan kan deze van de Regtbank zijner woonplaats verlof tot geheelen of gedeeltelijken verkoop dier goederen vragen. Evenzoo als de commissioenaar voor den committent goederen heeft gekocht en ontvangen en deze laatste niet aan de bevoorregte vorderingen voldoet. De commissioenaar moet den committent zoowel van zijn verzoek tot verkoop als van den verkoop zelven den volgenden dag kennis geven. Een exploit van een deurwaarder wordt daartoe niet gevorderd. Het is voldoende wanneer hij 't doet per telegraaf of per aangeteekenden brief. Al die bepalingen ten aanzien van het voorregt van den commissioenaar verschillen van die, welke men vindt in ons Wetboek van Koophandel. De wijziging is er in gebragt door de wet van 4 Julij 1874 (Staatsbl. n^o. 89).

§ 9.

Expediteurs.

Om koopmanschappen, hetzij te water hetzij te land, van de eene plaats naar de andere over te brengen, zou het voor de kooplieden veel te lastig zijn, indien zij zelve voor iedere verzending moesten zorgen. Daarom zijn er personen, die zich belasten met het doen vervoeren van koopmanschappen en goederen te water en te land, en deze heeten *expediteurs*.

Moeten die goederen naar verwijderde plaatsen worden gezonden, dan zendt de expediteur, die ze aanneemt, die goederen aan een anderen expediteur op eene andere plaats, welke dan weder zorgt voor het verder vervoer.

Tusschen-
expediteurs.

Ten aanzien van den eersten expediteur zijn de anderen, aan wie de goederen tot verder vervoer worden toegezonden, *tusschen-expediteurs*, en de oorspronkelijke expediteur moet voor deze instaan, zooals hij ook instaat voor spoedige en behoorlijke verzending der goederen.

De overeenkomst tusschen den afzender of den expediteur en den voerman of den schipper, die zich met het vervoeren der goederen belast, is vervat in den zoogenaamden vrachtbrief.

Vrachtbrief.

De meest gebruikelijke vrachtbrieven hier te lande, voldoen — gelijk men zien zal — niet geheel aan deze bepaling der wet. Zoo volgt b. v. hier een model vrachtbrief door eene handeldrijvende firma hier te lande steeds gebezigd:

Met (aard der emballage) gemerkt
inhoudende (omschrijving der te vervoeren goederen)

Den Heer (naam van den geadresseerde)
te

Verzonden den 18 per
 Droog, gaaf en onbeschadigd.

Zoo luidt de vrachtbrief van de firma van Gend en Loos:

Le soussigné déclare expédier à l'adresse de
 par les Messageries van Gend et Loos, en correspondance avec les Messageries J. B. van Gend et C^o. de Belgique, et les Messageries Impériales de France.

Nombre et espèce des colis — Marques et numéros — Contenu et valeur — Poids (brut, net) — Observations.

En die van de Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij:

De hieronder vermelde vrachtgoederen worden volgens de bepalingen vervat in het reglement voor het vervoer van den 12 April 1867 per Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij door mij ondergeteekende toegezonden aan (naam van den geadresseerde) te (woonplaats).

Wagennummer — aantal collis — merk en nummers — aard of soort van goederen — bruto gewicht — Vrachten (verschot of rembours — franco — ongefrankeerd) — Bijgevoegde documenten wegens rijks of gemeentebelastingen.

den 18

Handteekening van den afzender.

§ 10.

Voerlieden, schippers op rivieren en binnenwateren.

Voerlieden en schippers zijn belast met het overbrengen en bezorgen of bestellen van de goederen, die zij daartoe van den afzender of expe-

diteur krijgen tegen bedongen of bepaald loon of vracht. De schippers en voerlieden moeten instaan voor de schade, aan de goederen gekomen, tenzij die veroorzaakt is door eene omstandigheid buiten hun toedoen.

Zijn de goederen eens aangenomen en is de vracht betaald, dan houdt de aansprakelijkheid van den vervoerder op, als men de beschadiging der goederen bij het aannemen heeft kunnen zien. Is dit het geval niet dan kan degen, die ze heeft ontvangen (geadresseerde), binnen tweemaal 24 uren na de ontvangst, de geregtelijke bezigtiging daarvan vragen, d. w. z. een proces-verbaal van bezigtiging door een daartoe bevoegden ambtenaar, b. v. een deurwaarder, laten opmaken. Het spreekt van zelf, dat hij moet zorgen te kunnen bewijzen, dat de goederen, die hij laat bezigtigen, dezelfde zijn als die hij heeft ontvangen.

Aansprakelijkheid.

Maar als de geadresseerde de goederen eens niet wil aannemen, wat moet de voerman of de schipper dan doen?

Opslag vragen bij den president van de regtbank 1) of, als die er niet is, bij den kantonregter, d. w. z. verzoeken, dat hij de vervoerde goederen moge doen opslaan in eene behoorlijke bewaarplaats, om die, als men de zaak niet eens kan worden, te laten verkoopen en uit de opbrengst zijn vrachtlon en onkosten te verhalen.

Opslag.

Later zullen wij spreken over vervoer van goederen ter zee.

1) Dit geschiedt door tusschenkomst van een procureur bij de regtbank.

§ 11.

Handelspapier. — Wisselbrieven.

Om het doen van betalingen gemakkelijk te maken, heeft men in de plaats van het algemeen ruilmiddel *geld*, nog iets anders uitgevonden, en wel het doen van betalingen met papier, waaraan geldwaarde wordt toegekend.

Het belangrijkste van het handelspapier is de *wisselbrief*.

Oorsprong.

Over den oorsprong van den wissel zijn de meeningen verdeeld. Genoeg zij het hier aan te stippen, dat hij reeds uit de middeleeuwen dagteekent.

Laat ons liever duidelijk zien, wat een wissel is en waartoe hij gebruikt wordt. Stel dat A. in den Haag van B. te Groningen te vorderen heeft *f* 300; nu zou B aan A dat geld moeten overmaken. Maar neem nu eens aan, dat diezelfde A aan C te Groningen *f* 300 verschuldigd was, nu zou hij op zijne beurt dat geld naar Groningen moeten verzenden. Om nu dat nutteloos heen en weder zenden van geld te voorkomen, zendt A aan C een geschrift, waarin hij B verzoekt de *f* 300, welke deze hem schuldig is, niet aan hem zelve maar aan C of iemand van zijnentwege te betalen. Zoodanig geschrift is een *wissel*.

Wat een wissel is.

A zendt derhalve aan C een papier van den volgende inhoud:

Goed voor f 300.

UEd. gelieve te betalen aan den Heer C. of
 order de somma van *drie honderd gulden N. C. 1*),
 waarde genoten 2).

's Hage, den enz.

(get.) A.

Den Heere B.

te Groningen.

Ieder der in dezen wissel voorkomende personen draagt in den handel een bijzonderen naam.

A, die den wissel afgeeft en B last geeft om dien te betalen, heet *de trekker*.

Benamingen
 der personen in
 den wissel.

C, die den wissel voor geld aanneemt, heet *de nemer*.

B, die den last krijgt om den wissel te betalen, heet *de betrokkene*.

Stellen wij nu een ander voorbeeld:

Na dato.

A in den Haag heeft van B te Groningen over eene maand te vorderen f 300, en hij weet dat C in den Haag geld te Groningen schuldig is. Nu wil A, in plaats van over eene maand, liever dadelijk geld hebben. Hij gaat dus naar C en vraagt, of deze den wissel van hem wil koopen. Dit heeft voor C een groot voordeel, want nu behoeft hij geen geld naar Groningen te zenden, maar kan den wissel overmaken aan zijn schuldeischer D. te Groningen, die op den bepaalden dag (nl. over eene maand) het geld bij B kan laten halen. Hij schrijft dan den wissel aldus:

1) Dit beteekent: Nederlandsche Courant, d. i. in munt, welke in Nederland gangbaar is.

2) Of wel: *waarde in rekening*, als de daarin uitgedrukte geldsom niet ontvangen is, maar nog verrekend moet worden.

Goed voor f 300.

Eene maand na dato UEd. gelieve te betalen aan den Heer C of order de somma van drie honderd gulden N. C., waarde genoten.

Den Haag, den

(get.) A.

Den Heere B te Groningen.

Endossement.

X

Nu is C eigenaar geworden van den wissel, maar moet dien nog aan D. overdragen. Daartoe heeft hij het regt door de woorden „of order”, welke in den wissel voorkomen, en die aanduiden, dat de wissel op gebruikelijke wijze aan een ander kan worden overgedaan. Die gebruikelijke wijze heet *endossement*, d. w. z., C. de tegenwoordige eigenaar van den wissel, schrijft op de keerzijde daarvan het volgende:

Voor mij aan den Heer D of order, waarde genoten.

Den Haag, den

(get.) C.

C heet alsdan de *endossant* en D de *geëndosseerde*.

Of wel hij zet op de keerzijde alleen zijne handteekening, hetgeen dezelfde kracht heeft als het bovenvermeld endossement, en evenzeer den eigendom des wissels overdraagt.

Volledig.

In het eerste geval heet het endossement een *volledig endossement*.

In blanco.

In het tweede geval heet het een *blanco endossement* of *endossement in blanco*.

Vervaldag.
Acceptatie.

Wil nu C, alvorens den wissel verder over te dragen, de zekerheid hebben dat die na eene

maand, op den bepaalden dag — die vervaldag genoemd wordt — zal betaald worden, dan laat hij den wissel dadelijk aan B vertoonen, en hem vragen of hij den last om te betalen, hem door A gegeven, zal volvoeren, en dat op den wissel wil verklaren, met andere woorden: hij laat B den wissel accepteren.

Indien nu B inderdaad over eene maand aan A geld schuldig wordt, of weet alsdan geld (fonds) van A onder zich te zullen hebben, dan schrijft hij dwars door den wissel heen het woord: geaccepteerd, met zijne handteekening.

Keeren wij nu voor een oogenblik tot de oorspronkelijke handeling met den wissel tusschen A en C terug.

Wij hebben gezien, dat A eerst over eene maand de f 300 te vorderen heeft, maar dat C den wissel dadelijk van hem koopt.

Zal nu C aan A de volle drie honderd gulden voor den wissel betalen? Immers neen; — want dan zou hij den interest van die drie honderd gulden gedurende eene maand verliezen. Dezen interest houdt hij derhalve vooruit af, en, als hij van die zaken zijn beroep maakt, daarenboven eene kleine provisie. Dit heet het disconteren van een wissel.

In plaats van na een bepaalden tijd na dato, kan de wissel ook worden afgegeven tegen een bepaalden dag, b. v. „op 31 Julij UEd. gelieve te betalen” enz., of op zigt, d. w. z. zoodra de wissel vertoond wordt moet de betrokkene hem betalen; of eenigen tijd na zigt b. v. „veertien dagen na zigt UEd. gelieve te betalen” enz., d. i. de betaling moet plaats hebben veertien dagen nadat de wissel hem is vertoond.

Hierbij valt op te merken, dat wanneer de betrokkene in dat laatste geval den wissel accepteert, hij, behalve het woord geaccepteerd en zijne

Disconteren.

Op zigt.
Na zigt.

handteekening, ook den *datum*, waarop hij den wissel gezien heeft, er op zal moeten zetten, natuurlijk opdat men kunne weten, wanneer de veertien dagen beginnen te loopen, na welke hij betalen moet.

Aan eigen
order.

Stellen wij nu weder een ander voorbeeld: A in den Haag heeft van B te Groningen te vorderen *f* 300 en wel over eene maand. Nu wenschte hij wel een wissel op B af te geven en dadelijk het geld er voor te ontvangen, maar hij weet op het oogenblik nog niemand, die den wissel van hem koopen wil; m. a. w. hij heeft nog geen nemer. Nu schrijft hij den wissel aldus:

Goed voor f 300.

Eene maand na dato UEd. gelieve te betalen aan de order van mij zelve de somma van drie honderd gulden N. C. waarde in mij zelve.

Den Haag den

(get.) A

„Den Heere B te Groningen.”

Heeft nu A een nemer voor dien wissel gevonden, d. w. z. wil iemand, b. v. C, dien voor de waarde, na aftrek van het disconto, van hem overnemen, hoe zal hij dan den wissel aan C overdragen? Natuurlijk door endossement. Zulk een wissel heet *een wissel aan eigen order* of *aan de order van den trekker*.

Gedomiciliëerde
wissel.

Ook heeft men nog den zoogenaamden *gedomiciliëerden wissel*, d. w. z. een wissel, die betaald moet worden op eene andere plaats of aan een ander domicilie als dat van den betrokkene; dan stelt men op den wissel de woorden:

„betaalbaar bij den Heer

te

.

En nu een laatste voorbeeld. A te Amsterdam heeft te vorderen van B te Londen 100 pond Sterling. Hij wil zich dat geld niet laten overmaken: nu zoekt hij iemand, die te Londen betalingen heeft te doen en daarvoor den wissel van hem wil koopen. Dit geschiedt gewoonlijk door een makelaar, die zoodanigen wissel aan de beurs verkoopt, en daarvoor gemakkelijk een koper vindt, als A bekend staat voor een gegoed man, of, zoo als men dat uitdrukt, als A soliede is en krediet heeft. Zoodanige wissel wordt alsdan verkocht tegen den *wisselkoers*.

Wisselkoers.

Wisselkoers is het verschil van den prijs, waarvoor de wissel wordt verkocht, en de waarde door den betrokkene verschuldigd en in den wissel uitgedrukt; b. v. als men zegt: de wissel op Londen is *f* 11,70, dan beteekent dit, dat hij, die den wissel wil koopen, voor ieder pond sterling daarin uitgedrukt moet geven elf gulden en zeventig centen Nederlandsche Munt; en derhalve, om den bovenvermelden wissel van 100 pond sterling te verkrijgen, daarvoor moet betalen elf honderd zeventig gulden.

Het spreekt van zelf, dat een wissel tot op den vervalddag gedurig van hand tot hand kan gaan. Dat is dan ook zijne bestemming als gemakkelijk betaalmiddel. De eene geëndosseerde draagt hem door endossement aan den anderen over. Ieder dier geëndosseerden wordt op zijn beurt eigenaar of *houder* van den wissel, totdat op den vervalddag de laatste houder hem ter betaling aanbiedt bij den betrokkene of acceptant.

Laatste houder.

Ieder, die een wisselbrief neemt, heeft het recht van den uitgever of trekker te vorderen, dat hem drie gelijklopende exemplaren van den wisselbrief worden ter hand gesteld. Deze heeten alsdan de *prima*, *secunda* en *tertia*. Dit geschiedt vooral wanneer er gevaar bestaat voor het verlo-

Prima enz.

ren gaan van een wisselbrief, b. v. als de wissel over zee moet worden gezonden. De uitgever of trekker vermeldt die uitgifte van meerdere exemplaren in den wissel, b. v.

„Zes maanden na dato UEd. gelieve te betalen voor dezen mijnen prima wisselbrief enz.

„Zes maanden na dato UEd. gelieve te betalen voor dezen mijnen secunda wisselbrief, de prima onbetaald zijnde, enz.

„Zes maanden na dato UEd. gelieve te betalen voor dezen mijnen tertia wisselbrief, de prima en secunda onbetaald zijnde, enz.”

Na het bovenstaande zal men nu begrijpen de bepaling, welke de Nederlandsche wetgever van een wisselbrief geeft, en welke alleen den *vorm* van zoodanigen wissel, maar niet den *aard* van de overeenkomst, die er uit ontstaat, betreft.

Die bepaling luidt aldus:

Bepaling in ons
Wetboek.

„Een wisselbrief is een geschrift, uit eene plaats gedagteekend (b. v. uit den Haag), waarbij de onderteekenaar (trekker) iemand (betrokkene) last geeft om eene daarin uitgedrukte geldsom (bijv. f 300) in eene andere plaats (b. v. Groningen) op of na zigt, of op een bepaalden tijd aan een aangewezen persoon (nemer) of aan deszelfs order te betalen, met erkenning van ontvangene waarde of van waarde in rekening.”

Gevolgen.

Hieruit volgt: 1°. dat de wetgever de handeling tusschen den trekker en den betrokkene beschouwt als *lastgeving*; terwijl de handeling tusschen den trekker en den nemer in den regel zal zijn *koop en verkoop*. De lastgever, d. i. de trekker, moet nu ook zorgen, dat de lasthebber, d. i. de betrokkene, den hem gegeven last kunne volvoeren, m. a. w. dat deze op den vervaldag het geld hebbe, waarmede de wissel moet worden betaald.

2°. Dat een wissel altijd moet worden afgegeven

op een persoon *in eene andere plaats woonachtig* als de trekker. Is hij afgegeven op een persoon in dezelfde plaats woonachtig, dan wordt het eene *assignatie*.

3°. Dat de erkenning van genoten waarde, of waarde in rekening, altijd in den wissel moet zijn uitgedrukt, en dat deze, bij gebreke daarvan, zijn karakter van wissel verliest.

Wij hebben gezien, dat een wissel, die niet dadelijk betaalbaar is gesteld, aan den betrokkene ter acceptatie kan worden aangeboden. Is deze daartoe bereid, dan moet hij dat binnen 24 uren na de vertooning doen, onverschillig of het Zondag is of niet.

Maar hoe, als de betrokkene de acceptatie weigert?

Dan moet de houder van den wissel *protest van non-acceptatie* laten opmaken. Protest van non-acceptatie.

Het protest is eene *akte*, welke dient om te bewijzen, dat de acceptatie (of ook, zoo als wij later zien zullen, de betaling) van den wissel is geweigerd.

Zoodanig protest moet worden opgemaakt door een *deurwaarder*, of een notaris, of een griffier van het kantongeregt, vergezeld van twee getuigen. Gewoonlijk doet het een deurwaarder.

In dat protest komt voor een letterlijk afschrift van den wisselbrief met alles wat er op of bij geschreven staat; voorts de vermelding, dat de betrokkene geweigerd heeft den wissel te accepteren; de reden, die hij voor deze weigering heeft opgegeven, en de vermelding, dat de deurwaarder daarom den wissel heeft geprotesteerd. Van die akte krijgt de betrokkene een afschrift.

Heeft de betrokkene eenmaal den wissel geaccepteerd, dan *moet* hij dien ook betalen. Daartegen helpt niets. Onder geenerlei voorwendsel kan hij zich aan de betaling onttrekken, tenzij hij zou

Gevolg der acceptatie.

kunnen bewijzen, dat de houder van den wissel door bedriegelijke middelen de acceptatie van hem had weten te verkrijgen.

Betaling.

De betaling van een wissel moet geschieden op den dag daarin uitgedrukt. De wissel op tijd getrokken moet betaald worden op den vervalldag. De wissel op zicht is betaalbaar bij de vertooning. De wissel getrokken op eenige dagen, maanden of uso's 1) na zicht moet betaald worden na het verstrijken van die dagen, welke gerekend worden aan te vangen op den eersten dag na dien, waarop de betrokkene zijne acceptatie op den wissel heeft gesteld, of waarop — zoo hij de acceptatie mogt hebben geweigerd — de wissel is geprotesteerd.

Valt de betaaldag van een wissel evenwel op Zondag, dan is die des Maandags betaalbaar.

Protest van non-betaling.

Wanneer een wissel op den vervalldag niet wordt betaald, dan is de houder verplicht dezen *den volgenden dag* te laten protesteren 2). Dit heet *protest van non-betaling*, en geschiedt volkomen op gelijke wijze als het protest van non-acceptatie.

Verzuimt de houder den wissel te laten protesteren, of doet hij het te laat, d. w. z. niet den eerstkomenden dag na den vervalldag, dan verliest hij zijne aanspraak tegen de endossanten, maar dan kan hij den acceptant aanspreken. In dat geval is de trekker verplicht te bewijzen, dat de betrokkene op den vervalldag het noodige fonds ter betaling in handen had en moet hij zijne reg-

1) Onder uso's verstaat men, ten aanzien van alle wisselbrieven, die binnen het koninkrijk betaalbaar zijn, een termijn van dertig dagen, welke begint te loopen daags na de dagteekening van den wissel.

2) Dus als de wissel op Zondag vervalt, geschiedt het protest des Dingsdags.

ten op dat fonds aan den houder des wissels overdragen. Doet hij dat niet, dan blijft ook hij aansprakelijk voor de betaling.

Maar is het protest behoorlijk gedaan, dan kan de houder van den wissel de vergoeding daarvan vorderen van den acceptant, van den trekker, en van al de endossanten, welke allen voor het geheele bedrag van den wissel aansprakelijk zijn. Spreekt hij evenwel een der endossanten aan, dan verliest hij zijn aanspraak tegen al de endossanten, welke *na* den aangesprokene den wissel hebben geëndosseerd. En begint hij met den trekker alleen aan te spreken, dan kan hij later van de endossanten niet meer vergoeding vragen.

Aansprakelijkheid.

Is nu de wissel behoorlijk geprotesteerd, dan kan de houder zich nog op eene bijzondere manier voldoening verschaffen. Hij heeft dan namelijk het regt om op zijne beurt een wissel te trekken, hetzij op den trekker, hetzij op een der endossanten. De som, waarvoor hij trekt, bestaat natuurlijk uit de hoofdsom, in den geprotesteerden wissel uitgedrukt, vermeerderd met de gemaakte kosten, zoo als protestkosten, interessen sedert den dag van het protest, provisie van den bankier, briefporten en dergelijken. Al die kosten moeten worden aangeduid in een geschrift, dat den door den houder getrokken wissel moet vergezellen, en dat men de *retour-rekening* noemt. Heeft de houder zich op de aangegeven wijze betaling verschaft, dan zegt men dat hij zich volaan heeft door *herwissel*. Wordt die nieuwe wissel nu weder niet betaald, dan behoudt toch de laatste houder zijne regten tegenover de medeschuldenaren.

Herwissel.

Men kan ook de betaling van een wisselbrief, boven en behalve door de acceptatie, verzekeren door een borgtogt, *aval* genaamd. Deze borgstelling kan met de woorden: *goed voor*

Aval.

aval en de onderteekening van den borg op den wissel zelven worden geplaatst. Zij kan ook in een afzonderlijk geschrift en zelfs bij een brief gegeven worden.

Verjaring.

Hoe lang kan nu de betaling van een wisselbrief worden gevraagd? In den regel tien jaren, te rekenen van den vervalddag: na dien tijd is de wisselschuld, zoo als men dat noemt, *verjaard*, d. w. z. als iemand met een wissel opkomt tien jaren na den vervalddag, dan kan degeen van wien betaling gevorderd wordt, aan den houder voorwerpen, dat de schuld, welke bestaan uit den wissel zou moeten blijken, is verjaard en dat hij alzoo tot betaling niet verplicht is. Maar, zoo als wij reeds in de inleiding zagen, dat middel van verjaring is wel gegeven om te voorkomen, dat de menschen niet na een lang tijdsverloop met vorderingen zullen worden besprongen, die zij misschien reeds voor lang hebben betaald, maar van welke betaling zij het bewijs niet meer kunnen vinden — doch niet om de menschen in de gelegenheid te stellen zich onregmatig te verrijken door aan anderen te onthouden wat hun toekomt. Daarom bepaalt ook de wet, dat zij, die de betaling van den wissel weigeren, op grond dat de schuld verjaard zou zijn, desgevorderd onder eede zullen moeten verklaren, dat zij ter zake van dien wissel niets meer schuldig zijn.

Eed.

Erfgenamen.

Een zoodanige eed zal echter moeilijk kunnen worden afgelegd door de erfgenamen van den oorspronkelijken schuldenaar. Hoe toch kunnen deze onder eede verklaren, dat de overledene jaren geleden dit of dat heeft betaald? Dat zal in de meeste gevallen onmogelijk zijn, en daarom bepaald de wet, dat de erfgenamen zullen kunnen volstaan met te zweren, dat zij te goeder trouw vermeenen, dat er ter zake van dien wisselbrief niets meer verschuldigd is.

Wij zullen dit overzicht besluiten met eene enkele opmerking.

Vroeger hebben wij gezien, dat een wisselbrief *tot den vervalddag* kan worden overgedragen door middel van endossement. Maar gesteld nu eens, dat de houder van een wissel, die op den vervalddag niet is betaald, zijne regten wil overdragen aan een ander, die meent dat geld wel van den trekker of van den betrokkene te zullen kunnen krijgen: hoe moet hij dat dan doen?

Door een zoogenaamde *akte van cessie*, d. w. z. er wordt, hetzij notarieel, hetzij onderhands, eene akte opgemaakt, waarbij de houder van den wissel verklaart zijne regten op de daarin uitgedrukte geldsom over te dragen aan een derde, en die derde verklaart den te zijnen behoefte gedanen afstand aan te nemen. Deze akte moet aan den schuldenaar of de schuldenaren worden beteevend, d. w. z. zij moeten door middel van een afschrift der akte, dat hun door een deurwaarder wordt te huis gebracht, kennis krijgen van de gedane overdracht der schuldvordering.

Dat is zeker vrij omslagtig, maar de reden ligt voor de hand. De wissel is bestemd tot circulatie tot aan den vervalddag; na dien tijd houdt hij in dat opzigt op handelspapier te zijn, en dan moeten ten aanzien van de overdracht van zoodanige vordering weder de algemeene regelen gelden, volgens welke voor dergelijke overdracht van eigendom een akte van cessie wordt gevorderd.

§ 12.

Orderbiljetten.

Een orderbriefje, orderbiljet, promesse aan order, of zoo als men gewoonlijk zegt, eene accep-

Bepaling.

tatie, is een gedagteekend en onderteekend geschrift, bij hetwelk iemand zich verbindt om, ter zijner woonplaats, of ter woonplaats van een ander, binnen dezelfde gemeente of elders, en met of zonder tijdsbepaling, een daarbij uitgedrukte geldsom aan de order van den nemer te voldoen, met erkenning van genotene waarde of van waarde in rekening.

Voorbeeld.

Wij zullen deze bepaling dadelijk door een voorbeeld ophelderen:

Goed voor f 300.

Drie maanden na dato neem ik ondergeteekende aan te betalen aan den Heer B of order de somma van *drie honderd gulden N. C.*, waarde genoten (of in rekening).

den Haag, den

(Get.) A.

Moet de betaling ter woonplaats van een ander geschieden, dan zet men er bij:

betaalbaar bij den Heer

te

.

Verskil in vorm met den wissel. Het verschil tusschen het orderbriefje en den wissel valt duidelijk in het oog. Er is hier geen betrokene of acceptant. Er komen slechts twee personen in voor en de trekker is acceptant tevens.

Overigens gelden voor de orderbriefjes dezelfde regelen als voor de wissels. Zij worden overgedragen door endossement; zij moeten worden geprotesteerd als de onderteekenaar op den vervaldag niet betaalt; zij maken ieder der daarin

voorkomende personen voor het geheel aansprakelijk voor de daarin uitgedrukte geldsom enz.

Op één punt evenwel bestaat een groot verschil tusschen een wissel en een orderbriefje. Wij hebben vroeger gezien, dat ieder die een wissel trekt, endosseert of accepteert, een daad van koophandel doet, welke hem, al is hij ook geen koopman, aan de scherpte van het handelsregt en dus ook aan den lijfswang blootstelt. Dit is echter met een orderbriefje niet het geval; een particulier, die het onderteekent, doet geen daad van koophandel; maar wel een koopman, als het orderbriefje ter zake van zijn handel is onderteekend.

Verskil in
gevolgen. Par-
ticulier. Koop-
man.

En wanneer wordt nu een zoodanig briefje geacht door een koopman voor eene handelsschuld te zijn afgegeven?

Altijd, behalve wanneer er eene andere reden voor die afgifte duidelijk in is omschreven. Hetzelve geldt voor alle dergelijke soorten van handelspapier, ook voor assignatiën, waarover wij in de volgende § zullen spreken. En daarom is 't voor een koopman van belang, als hij eene acceptatie of assignatie afgeeft voor eene andere schuld dan voor eene handelsschuld, de reden der uitgifte, of, zoo als men dat noemt, de *schuld-oorzaak*, er bij te zetten. B. v. Stel, dat een koopman in tabak een huis koopt voor *f* 10,000, maar daarvoor bij iemand *f* 2000 leent om de koopsom vol te maken. Hij geeft daarvoor eene acceptatie betaalbaar over zes maanden; zegt hij nu in die acceptatie eenvoudig „waarde genoten”, dan wordt deze geacht voor eene handelsschuld te zijn aangegaan, maar zet hij er in „waarde in voorgesloten contanten tot aankoop van mijn huis genoten”, dan vervalt dat vermoeden, en dan doet die koopman evenmin eene daad van koophandel als de particulier, die om dezelfde reden eene acceptatie afgeeft.

Schuldoorzaak.

Voorbeeld.

§ 13.

Assignatiën.

Verschil met den wissel. Het groote verschil, hetwelk tusschen den wissel en de assignatie bestaat, is, dat de wissel getrokken moet worden op iemand, die in eene andere plaats woont als de trekker, terwijl in de assignatie een bepaalde persoon wordt aangegeven, die haar moet betalen en die *in dezelfde gemeente* woont als de uitgever. Ook kan de assignatie worden afgegeven op iemand, die op eene andere plaats woonachtig is als de uitgever, mits zij dan geene erkenning inhoudt van genoten waarde of waarde in rekening, omdat *met* die bijvoeging het papier van aard zou veranderen en een wissel worden.

Betaling. Protest. Aansprakelijkheid. Overigens verschilt de assignatie voornamelijk dáárin van den wissel, dat de tijd om de betaling er van te vragen, en om, in geval dat de assignatie niet wordt voldaan, het protest te laten doen, veel ruimer is gesteld; en dat de houder eener assignatie niet even als de houder van een wissel, in het geval de assignatie niet wordt betaald, iederen endossant dien hij verkiest kan aanspreken, maar alleen hem, van wien hij de assignatie (door endossement) heeft gekregen. Zijn verhaal op den uitgever der assignatie behoudt hij evenwel altijd.

§ 14.

Verzekering of assurantie.

Reeds zagen wij in de inleiding wat men te verstaan heeft onder eene overeenkomst. Het aan-

tal der overeenkomsten, die gesloten kunnen worden, is onnoemlijk, omdat de geoorloofde handelingen tusschen verschillende personen zich onder duizenderlei vormen kunnen voorzien.

Ondertusschen heeft men aan de overeenkomsten, die zich in het dagelijksch leven het meest voordoen, bepaalde namen gegeven. Zoo hebben wij reeds gesproken van de overeenkomst van koop en verkoop, van huur en verhuur, van lastgeving. En zoo bestaan er ook overeenkomsten, aan welke men in het algemeen den naam heeft gegeven van *kans-overeenkomsten*.

Wat is nu eene kans-overeenkomst?

Het is eene handeling, waarvan de uitkomsten, met betrekking tot voordeel en nadeel, hetzij voor al de partijen, hetzij voor eenige van dezen, van eene onzekere gebeurtenis afhangen.

Met andere woorden: het is eene handeling, waarbij de personen, die ze aangaan, zich onderwerpen aan eene kans.

Alweder een voorbeeld. A verkoopt aan B zijn huis. Maar in plaats van een vasten koopprijs bedingt hij van B, dat deze hem gedurende zijn leven jaarlijks een zekere som zal uitbetalen. De hoegrootheid van die som zal natuurlijk van den ouderdom van A. moeten afhangen.

Ziedaar nu eene kans-overeenkomst, en wel eene zoodanige, die men *lijfrente* noemt. Met een weinig nadenken zal men inzien waarin hier de kans bestaat. Immers als A lang leeft, dan betaalt B zijn huis duur; maar sterft A spoedig na den verkoop, dan heeft B zijn huis goedkoop. De kans bestaat dus hier in het langer of korter leven van A, den verkooper.

Tot die soort van overeenkomsten behoort nu ook de overeenkomst van verzekering. Wat is dat?

Alvorens eene bepaling daarvan te geven zullen wij eerst een voorbeeld stellen.

Wat een kansovereenkomst is.

Voorbeeld.

Lijfrente.

Verzekering.
Voorbeeld.

A laat een groot huis bouwen en voorziet het van prachtige meubelen. Maar nu het gereed is, bedenkt hij hoe gewaagd het was zooveel geld daarin te steken. Door de onvoorzigtigheid van eene dienstbode, of door een toeval, kan het geheele huis met al de meubelen in één nacht afbranden, en dan is de schade voor A aanzienlijk.

Zou er nu ook iemand kunnen gevonden worden, die hem de zekerheid wilde geven, dat hij hem de waarde van zijn huis en zijne meubelen zal vergoeden, voor het geval deze kwamen te verbranden?

Ja, dien man vindt hij in B, die zich wil verbinden aan A, in geval van brand, de waarde van huis en meubelen te vergoeden, mits A hem jaarlijks voor de kans, die hij loopt, eene zekere vergoeding, die *premie* genaamd wordt, wil geven. A heet de *verzekerde* en B de *verzekeraar*.

Kans.

Men ziet alweder, waarin hier de kans bestaat. Komt er brand bij A, dan verliest B de waarde van het verbrande; maar komt er geen brand, dan verliest A de jaarlijksche premiën.

Maar, zal men zeggen, dat is voor B eene leelijke kans. De premie, die A jaarlijks betaalt, zal natuurlijk betrekkelijk gering zijn, en daarvoor zou B eene ontzettende uitkeering moeten doen.

Het antwoord is, dat dit volkomen waar zou zijn, als B zoodanige handeling met A alleen aanging. Maar B sluit die overeenkomst met honderden en duizenden personen en nu is het waarschijnlijk, dat het bedrag der premiën, welke B ontvangt, meer zal bedragen dan hetgeen hij aan enkelen van de personen, met wie hij de overeenkomst heeft gesloten, zal moeten uitkeeren.

Verzekerings-
maatschappijen.

Gewoonlijk worden met dat oogmerk maatschappijen opgerigt, omdat deze met grooter kapitaal kunnen werken en dus meerdere waarborgen van

soliediteit aanbieden dan bijzondere personen.

Die maatschappijen werken gewoonlijk op tweeërlei manier.

Of er wordt van de verzekerden eene vaste jaarlijksche premie b. v. (f 1 van iedere verzekerde duizend gulden) gevorderd, en dan betaalt de maatschappij aan de verzekerden de door dezen geleden schade; daarentegen deelen de aandeelhouders in die maatschappij, naar evenredigheid hunner aandeelen, de winst, welke bestaat in de som, waardoor het bedrag der ontvangen premiën het bedrag der uitgekeerde schade overtreft.

Of de verzekerden betalen geene jaarlijksche vaste premie, maar jaarlijks wordt het bedrag van de geheele schade, door de maatschappij aan al hare verzekerden uitgekeerd, opgemaakt en dan over de gezamenlijke verzekerden omgeslagen. Is er nu in dat jaar weinig schade geleden en dus ook weinig vergoed, dan is de premie voor elk der verzekerden gering; maar is daarentegen door enkele verzekerden groote schade geleden, dan wordt de premie hoog. Zoodanige verzekeringsmaatschappij heet eene onderlinge verzekeringsmaatschappij.

Onderlinge
verzekering.

2

Na dit gezegde zal de bepaling van verzekering duidelijk zijn. Het is eene overeenkomst, bij welke de verzekeraar zich aan den verzekerde, tegen genot eener premie, verbindt om dezen schadeloos te stellen wegens een verlies, schade of gemis van verwacht voordeel, welke hij, door een onzeker voorval, zou kunnen lijden.

Bepaling van
de overeen-
komst van ver-
zekering.

Men zal nu wel inzien, hoe nuttig van den eenen kant die overeenkomsten kunnen werken, daar zij een tal van ondernemingen kunnen bevorderen, maar tevens hoe heilloos zij van een anderen kant kunnen zijn, wanneer niet aan beide zijden met eerlijkheid en goede trouw wordt te werk gegaan. Van dat standpunt uitgaande,

Voorwaarden
voor de verze-
kering.

heeft de wetgever als algemeen regelen gesteld:

1°. Dat geen voorwerp kan worden verzekerd boven de waarde of boven het wezenlijk belang, dat de verzekerde er bij heeft.

2°. Dat hetzelfde voorwerp, dat reeds voor de volle waarde verzekerd is, voor denzelfden tijd en voor hetzelfde gevaar voor de tweede maal niet verzekerd mag worden.

3°. dat bij iedere verzekering een belang moet zijn, dat op geld waardebaar, aan gevaar onderhevig en niet in strijd met de wet is.

4°. Dat iedere verzekering nietig is, waar de verzekerde het bestaan der schade reeds wist op het oogenblik, dat hij de verzekering sloot.

5°. Dat als de schade ontstaat door de eigen schuld, door bedrog of schelmerij van den verzekerde, de verzekeraar de premie behoudt zonder verplicht te zijn de schade te vergoeden.

Ontstaan der overeenkomst.

Zoodra de verzekeraar en de verzekerde het eens zijn geworden omtrent het te verzekeren voorwerp en de premie, bestaat de overeenkomst van verzekering d. w. z., dat van dat oogenblik af de verzekeraar regt heeft op de premie en de verzekerde op de vergoeding van schade.

Bewijs. Polis.

Maar al is dit ook zoo, dan zijn toch de beide partijen verplicht hare overeenkomst op papier te brengen, en dat schriftelijk bewijs van de aangegane verzekering heet de polis.

In die polis moet nauwkeurig worden omschreven alles, wat de beide partijen van elkander hebben bedongen; en de verzekeraar, of elk der verzekeraars als er meerdere zijn, moeten haar ondertekenen. Bij de verzekering tegen brandgevaar en bij de levensverzekering, deelen wij een beknopt model van zoodanige polis mede.

Herverzekering.

Nu kan echter het geval zich voordoen, dat de verzekeraar, na het sluiten der verzekering, bij zich zelve bedenkt, dat de schadevergoeding,

als hij die eens zou moeten betalen, boven zijne krachten zou gaan; daartegen nu bestaat een eenvoudig middel. De verzekeraar betaalt op zijne beurt eene premie bij eene andere maatschappij, en laat zich tegen het mogelijk gevaar, dat hij door de gesloten verzekering zou kunnen loopen, bij haar verzekeren. Dit noemt men: *herverzekering*. En daar in vele gevallen het gevaar zóó groot kan zijn, dat eene enkele maatschappij zich daaraan niet waagt, pleegt men dan zich bij gedeelten bij verschillende maatschappijen te laten verzekeren.

Want men lette wel op, dat dit niet verboden is, mits men slechts zorg, dat die verschillende verzekeringen te zamen de waarde van het verzekerde voorwerp niet te boven gaan.

Zien wij nu kortelijk enkele soorten van verzekering. De voornaamste, die hier te behandelen vallen, zijn: 1°. de verzekering tegen brandgevaar, 2°. tegen de gevaren, waaraan de voortbrengselen van den landbouw te velde onderhevig zijn, 3°. levensverzekering.

Dit neemt niet weg, dat vele andere belangen voor verzekering vatbaar zijn, en dat de maatschappijen daartoe zullen ontstaan naar gelang de behoeften zich zullen doen gevoelen. Zoo heeft de uitbreiding der nijverheid, de weelde der uitstallingen, reeds de oprigting van vennootschappen tot verzekering der vensterruiten en dergelijke ten gevolge gehad.

1°. *Verzekering tegen brandgevaar.*

Het ligt in den aard der zaak, dat bij eene verzekering tegen brand het bedrag der premie, welke de verzekerde zal moeten betalen, voornamelijk zal afhangen van het gebruik, dat van het verzekerde gebouw wordt gemaakt. De assurantiepremie van eene fabriek, waar dag en nacht

Aard van het verzekerde.

groote vuren worden onderhouden, zal hooger zijn dan die van een woonhuis. Daarom moet ook alles, wat betreft het gebruik en de ligging van het verzekerde perceel en die der omliggende perceelen, naauwkeurig in de polis worden opgenomen.

Zie hier het beknopt model eener polis, waarin roerende goederen, die zich in een huis bevinden, verzekerd worden.

De Maatschappij van Brandverzekering te verzekert den Heer A. particulier te Delft, handelende in hoedanigheid van eigenaar, voor brandschade, (die God genadig gelieve te verhoeden) veroorzaakt hetzij door onweder, eigen vuur, onbedachtzaamheid, schuld of schelmerij van eigen bedienden, buren, roovers en alle anderen, hoe ook genaamd, op welk cen wijze de brand ook zoude mogen zijn ontstaan of veroorzaakt, bedacht of onbedacht, gewoon of onge woon; mitsgaders voor de schade, veroorzaakt, hetzij bij het afbreken der gebouwen, op last van hooger hand geschied om den voortgang des vuurs te stuiten, hetzij door het water ter blussching van den brand aangebragt; ook de schade, welke door brand ten gevolge eener uitbarsting plaats heeft; wordende alleenlijk uitgezonderd de brand die ten gevolge van oorlog, vijandelijken inval, opstand, volksoproer of op bevel van hooger hand mogt ontstaan; met schade door brand veroorzaakt wordt gelijk gesteld, die welke ontstaat door het inslaan van den bliksem, al had dat inslaan geen brand ten gevolge gehad. En dat wel op:

Huisraad, hieronder begrepen, linnen, kleederen, voorraad van levensbehoef ten, gouden en zilveren kleinodiën, de somma van gulden.

Alles zich bevindende in een huis, staande in

de straat N°. te Delft, van steen gebouwd en met pannen gedekt, dienende alleen tot inwoning, belend aan particuliere huizen.

En zulks voor den tijd van zeven jaren, aanvang nemende den 1800 des middags ten twaalf ure, zullende deze verzekering na afloop van gemelden duur, van zelve wederom voor zeven jaren doorloopen, en dit bij voortdoring van zeven tot zeven jaren plaats hebben, tot zoolang aan de zijde des verzekerden aan den Directeur, of van de zijde der Maatschappij aan den verzekerde, drie maanden voor het eindigen van een dezer tijdvakken, schriftelijke opzegging wordt gedaan; en zal het den verzekerde vrijstaan om telkens zoovele goederen, waren en koopmanschappen in of op te slaan en wederom af te leveren als het denzelven gelieven zal.

(Hier volgen nu de onderscheidene voorwaarden, waarop de verzekering gesloten wordt, en dan eindigt die polis aldus:)

Alle aanspraak op vergoeding is vervallen, wanneer de regtsvordering door den verzekerde niet ingesteld wordt binnen vier maanden nadat de brand is voorgevallen, terwijl de voortzetting dier ingestelde regtsvordering dadelijk en langstens vóór het einde der maand volgende op die, waarop de instelling is geschied, moet plaats hebben. Door de niet opvolging van een en ander, verliest de verzekerde onvoorwaardelijk zijn regt op het effect dezer polis. Zijnde deze verzekering aangegaan onder uitdrukkelijke voorwaarde, dat art. 747 van het wetboek van koophandel niet tegen ons kan worden ingeroepen, als zijnde daaraan door den verzekerde gerenuntieerd.

Behoudens de uitzondering aan het hoofd dezer polis voor schade door bliksem, bedingen wij, dat art. 292 van het wetboek van koophandel voor

ons niet verbindende zal zijn, en de schade door de daarbij omschreven ongevallen veroorzaakt, niet zal behoeven te worden vergoed, voor zoverre die ongevallen geen brand ten gevolge hebben gehad; submitteeren ons ter wederzijde om, wanneer er over de afdoening van schade verschil mogt ontstaan, ons alsdan te onderwerpen aan de beslissing van drie scheidsmannen, waarvan één door ieder der partijen, en één door de aldus benoemde arbiters, of in cas van verschil van laatstgemelden, door den regter, welke bevoegd zoude zijn geweest om kennis te nemen van het verschil, benoemd zullen worden; zullende de benoeming der arbiters van de wederzijdsche partijen moeten gedaan worden binnen 14 dagen, nadat daartoe door degene, die dit verlangt, aan de wederpartij eene insinuatie zal zijn gedaan, waarbij hij zijn scheidsman opgeeft, terwijl de aanstelling van den scheidsman voor diegene der partijen, welke in gebreke mogt blijven er een te benoemen, insgelijks zal geschieden door den regter, welke bevoegd zoude zijn geweest om kennis te nemen van het geschil; aan de uitspraak van welke arbiters wederzijdsche partijen zich zullen onderwerpen, behoudens ieders regt op hooger beroep. En zulks tegen genot eener premie van *f* 1 ten duizend, dewelke jaarlijks en telkens vooruit ten kantore van de Maatschappij of ten huize van de gemagtigde Agenten of Correspondenten door den verzekerde, op kwitantie van den Directeur, betaald moet worden. Alles onder verband als volgens de wet, renuntieerende als lieden van eer aan alle cavillatiën en exceptiën, die deze zouden contrarieeren.

Aldus tusschen partijen overeengekomen en vastgesteld om ter goeder trouw te worden uitgevoerd.

In dubbel gemaakt te den
 een duizend acht honderd

De verzekerde, Directeur, Administrateur.

Wanneer dan ook aan een verzekerd gebouw tijdens den loop der verzekering eene andere bestemming wordt gegeven, waardoor het gevaar van brand grooter wordt, zoodat de verzekeraar het of niet, of althans niet op die voorwaarden zou hebben verzekerd, dan is de verzekeraar niet verplicht tot het geven van schadevergoeding, als zoodanig gebouw door brand schade lijdt.

Verandering
van bestem-
ming.

Iedereen zal ook inzien, dat de verzekeraar geene schadevergoeding behoeft te betalen, als de brand veroorzaakt is door de schuld van den verzekerde. Er doen zich helaas! vele voorbeelden op, dat personen, hun huis met of zonder den inboedel hoog verzekerd hebbende (hetgeen door onachtzaamheid van agenten van eenige maatschappij wel kan gebeuren) het verzekerde opzettelijk in brand steken, om op die wijze de assurantie-penningen meester te worden.

Eigen schuld.

Tegen deze misdaad is, wanneer er menschenlevens door den brand in gevaar konden worden gebracht, nu de doodstraf is afgeschaft, levenslange tuchthuisstraf bedreigd, en zelfs heeft de Hooge Raad beslist, dat iemand, die zijn eigen huis in brand steekt, ook zelfs als er geen gevaar bestaat voor andere woningen of personen, zich schuldig maakt aan de misdaad van brandstichting. — En wat volgt nu hieruit?

Brandstich-
ting.

Dat, aangenomen dat de verzekeraar het wilde doen, hij den verzekerde nooit tegen brand door eigen moedwil verwekt zou mogen assureren; want zoodanig beding zou in strijd zijn met de openbare orde; en al dergelijke bedingen zijn, gelijk wij vroeger gezien hebben, nietig en van onwaarde.

Ongeoorloofde
overeenkomst.

Nalatigheid. Ook als de brand ontstaan is door grove nalatigheid van den verzekerde zelven, zal aan dezen geene schadevergoeding behoeven te worden uitgekeerd. Het spreekt van zelf, dat de verzekeraar die onachtzaamheid zal moeten bewijzen.

Beding met den hypothecairen schuldeischer. Alvorens van de brand-assurantie af te stappen, moeten wij nog melding maken van een beding, dat in het dagelijksch leven herhaaldelijk voorkomt. Wij zullen dat doen liefst door een voorbeeld.

A koopt een huis voor f 16,000, doch heeft slechts f 10,000. Nu komt hij met B, den verkooper, overeen, dat hij hem die f 10,000 zal betalen, maar de overige f 6000 als hypotheek op het huis zal laten staan. (Zie de inleiding.)

Van zijne f 6000 krijgt B dus de rente en tot onderpand voor de rigtige aflossing en rentebetaling heeft hij het huis.

Maar nu brandt het huis af, en staat de prentie van B op zeer losse schroeven.

Om daarin te voorzien, bedingt B., dat A het huis moet laten verzekeren en dat hij aan den verzekeraar bij exploit van een deurwaarder moet laten aanzeggen dat, ingeval het huis mogt afbranden, al wat aan kapitaal en rente door A aan B op dat huis nog verschuldigd mogt zijn, door den verzekeraar niet aan A maar aan B, diens hypothecairen schuldeischer, uit de assurantiepenningen moet worden betaald.

Zoodanig beding is zeer gewoon, omdat anders de waarborg van hem, die geld geleend en voor hypotheek gekregen heeft op een huis, niet genoegzaam zou zijn.

2^o. *Verzekering tegen de gevaren, waaraan de voortbrengselen te velde onderhevig zijn.*

Duur. Deze verzekering kan gesloten worden voor één of meer jaren, doch is de tijd niet bepaald, dan wordt ze gerekend voor één jaar te zijn aangegaan.

3°. *Levensverzekering.*Wat levens-
verzekering is.

Al ligt zou men vragen, of een mensch en een menschenleven getaxeerd kan worden, en als dat niet kan, hoe het dan mogelijk is, iemands leven te verzekeren. Het antwoord daarop is evenwel zeer eenvoudig. De persoon, of het leven van een persoon, wordt eigenlijk niet verzekerd. Maar men kan bij het leven van een persoon *belang* hebben, en door zijn overlijden nadeel bekomen, en dat nadeel, dat geleden zou worden door het afsterven van den persoon, is het eigenlijke onderwerp der verzekering.

Een voorbeeld. — A leent aan B *f* 4000, welke deze hem zal teruggeven als hij te New-York zal zijn aangekomen, waar hij eene groote betrekking zal verkrijgen. Maar nu bedenkt A dat, als het schip waarmede B naar Amerika vertrekt mogt vergaan, van de mooie betrekking niets komen zal en hij zijn *f* 4000 kwijt zal zijn. Wat doet A nu? Hij berekent, dat B twee maanden noodig zal hebben om naar New-York te komen, en laat daarop het leven van B voor twee maanden verzekeren, d. i. hij betaalt aan een verzekeraar eene premie en bedingt daarvoor, dat als B na twee maanden nog leeft, de verzekeraar de premie mag behouden, maar dat, als B in die twee maanden komt te sterven, de verzekeraar aan hem, A, *f* 4000 zal betalen.

Voorbeelden.

Een ander voorbeeld. — Dezelfde A heeft aan B *f* 4000 geleend, welke hem in termijnen uit het pensioen van B zullen worden betaald. Sterft B, dan houdt het pensioen op, en verliest A zijn geld. Daarom laat A het leven van B verzekeren voor den tijd, gedurende welchen de aflossingen moeten plaats hebben. Blijft B in het leven, dan krijgt A zijn geld uit het pensioen, maar sterft B inmiddels, dan krijgt A zijn geld van den verzekeraar.

Zie hier nu het model eener polis van levensverzekering :

Op aanzoek van den Heer A. particulier, woneude te 's Gravenhage, provincie Zuid-Holland, verklarende geboren te zijn te 's Gravenhage den 12 April 1800 dertig;

en aan geene ernstige ziekte of kwaal te lijden.

verbindt zich de vennootschap op de hiervoor staande algemeene, en de hierna vermelde bijzondere voorwaarden, om bij het overlijden van gemelden Heer kontraktant te betalen eene som van gulden aan zijne echtgenootte vrouwe B. en bij haar vooroverlijden aan zijne wettige erfgenamen.

De verzekering is gesloten tegen eene premie van gulden, die de Heer kontraktant zich verbindt te betalen tegen afzonderlijke kwitantien, in driemaandelijksche termijnen van *f* . . . ieder op den 1^{en} Januarij, den 1^{en} April, den 1^{en} Julij en den 1^{en} October van elk jaar, beginnende den 1^{en} Januarij 18 tot aan zijn overlijden.

Van deze Polis zijn twee eensluitende afschriften gemaakt, het eene onderteekend te (de plaats waar de zetel der Maatschappij is) den 30^{en} December 18

Het andere te 's Gravenhage den .. December 18....

Voor het bestuur der vennootschap,

De Kontraktant, De Voorzitter, De Directeuren,
A. C. D. E.

Uit die voorbeelden en die polis zal men be-

grijpen, dat men ook zijn eigen leven kan laten verzekeren. 1)

Wij hebben reeds den algemeenen regel bij alle verzekeringen gezien, dat geene vergoeding verschuldigd is voor schade, ontstaan door eigen schuld van den verzekerde. Daaruit volgt ten aanzien der levensverzekering, dat, wanneer iemand zijn eigen leven heeft laten verzekeren en hij begaat een zelfmoord of een misdad, waarvoor hij met den dood wordt gestraft, de verzekeraar niets behoeft uit te keeren. Het spreekt van zelf, dat wanneer men het leven van een ander heeft laten verzekeren en men de opzettelijke oorzaak wordt van diens dood, de verzekeraar evenmin tot betaling der bedongen som gehouden is.

Eigen schuld.

Zonder dat wij het zeggen zal men begrijpen, dat de premie bij levensverzekering veel hooger is dan bij iedere andere assurantie. Bij de berekening daarvan komen voornamelijk in aanmerking en de hoegrootheid van het kapitaal, dat men door den verzekeraar wenscht te zien uitgekeerd, en de ouderdom van den verzekerde, op het oogenblik, waarop hij de verzekering sluit. De kansberekening berust daarbij op den gemiddelden levensduur van den mensch, en deze wordt alweder gekend door naauwkeurige beoefening der wetenschap, welke men de statistiek noemt. Ten slotte nog de opmerking, dat de verzekerde, bij het aangaan der assurantie moet doen blijken, dat hij niet lijdt aan eenige belangrijke kwaal, welke zijn leven zou kunnen verkorten en dat dus de verzekeraar zich daarvan vooraf vergewist, meestal door verklaringen, afgegeven door den gewonen geneesheer van den verzekerde en door den arts, daartoe door den verzekeraar aangewezen.

1) De bepaling van het Wetboek van Koophandel, dat de levensverzekering altijd voor een bepaalden tijd moet worden gesloten is door eene in de vorige maand (Mei 1875) aangenomen wet vervallen.

TWEEDE GEDEELTE.

FAILLISSEMENT. SURSEANCE VAN BETALING.

§ 15.

Faillissement.

Men hoort herhaaldelijk in het dagelijksch leven zeggen: deze of gene koopman is failliet, en dikwijls maakt men zich daarvan zeer verkeerde voorstellingen. Wat beteekent dan toch failliet?

Grond van het
faillissement.

Alles in het menschelijk leven is wisselvallig. De koopman, die heden zich verheugt in het bezit van groote schatten en een onmetelijk krediet, kan, buiten zijne schuld en alleen door den noodlottigen loop der omstandigheden, in een korten tijd vermogen en krediet verliezen. Wanneer dat geschiedt en hij verplicht is zijne betalingen te staken, dan zegt men, dat zoodanige koopman failliet is. En toch is het oneigenaardig uitgedrukt. Want dan is eigenlijk een koopman eerst failliet, wanneer hij bij regterlijk vonnis in staat van faillissement is verklaard.

Dikwijls gebeurt het dan ook, dat een koopman moet ophouden zijne schulden te betalen, zonder dat hij tevens in staat van faillissement wordt verklaard. Hij tracht vaak zich op eene andere wijze uit die moeilijkheden te redden en wel door hetgeen men noemt een onderhandsch accord. Hij, of iemand anders, roept alsdan zijne schuldeischers bijeen, ontvouwt hun de omstandigheden, waarin hij verkeert, wat daartoe aanleiding heeft gegeven, hoe groot het

Onderhandsch
accord.

passief (d. i. de schuldenlast) en het actief (het bestaande of te goed zijnde vermogen) is en hoeveel percent hij aan iederen schuldeischer van diens vordering zal kunnen uitbetalen. Blijkt het nu dat de koopman ongelukkig en te goeder trouw is, dan zullen de schuldeischers meestal zoodanig onderhandsch accoord aannemen. Zij hebben daarbij het voordeel, dat zij meer percenten van hunne vordering zullen ontvangen, dan wanneer hun schuldenaar in staat van faillissement werd verklaard, omdat de geregtelijke voorzieningen en maatregelen, die in dat laatste geval moeten worden genomen, veel geld kosten, dat eerst uit den boedel van den schuldenaar wordt betaald, waardoor natuurlijk het bedrag, dat aan de schuldeischers kan worden uitgekeerd, vermindert.

Maar als de koopman moet ophouden te betalen, onverschillig welke schulden, hetzij handelschulden of andere, en hij heeft geen onderhandsch accoord aangeboden of het is geweigerd, dan kan die koopman bij vonnis der Arrondissements-Regtbank in staat van faillissement worden verklaard.

Wij zeggen: *die koopman*, want bij een *niet-koopman*, bij een *particulier*, is geen faillissement denkbaar. Deze laatste kan alleen *in staat van kennelijk onvermogen* worden verklaard, waarmede wij ons hier niet zullen bezig houden.

En niet alleen een koopman, in den eigenlijken zin des woords, ook een *vennootschap van koophandel*, en de *boedel* van een koopman, die gestorven is, *nadat* hij heeft opgehouden te betalen, kunnen in staat van faillissement worden verklaard.

Die failliet-verklaring geschiedt altijd bij regterlijk vonnis, en wel, of op aangifte van den schuldenaar zelve, die -- door tusschenkomst

Faillietverklaring.
Wanneer.

Verskil tusschen koopman en particulier.

Wie in staat van faillissement kunnen worden verklaard.

Op wiens aangifte.

van een procureur — ter griffie der Regtbank verklaart, dat hij heeft moeten ophouden met betalen, of op verzoek van een of meer schuldeischers, die — evenzeer door tusschenkomst eens procureurs — een verzoekschrift aan de Regtbank indienen tot faillietverklaring huns schuldenaars, of op requisitoir van het Openbaar Ministerie.

Openbaar Ministerie.

Op requisitoir van het Openbaar Ministerie. Dat wil zeggen: bij ieder regterlijk collegie is een door den Koning benoemden ambtenaar, 1) wiens edele taak het onder anderen is te waken voor de belangen der maatschappij, en als die ambtenaar gewaar wordt, dat een koopman voortvlugtig is en geen orde op zijne zaken heeft gesteld, of dat hij bezig is zijne goederen te verduisteren, dat wil zeggen, weg te maken en ze opzettelijk aan zijne schuldeischers te ontrooven, dan (maar ook *alleen* in deze twee gevallen) vraagt die ambtenaar van het Openbaar Ministerie (wiens eisch een *requisitoir* 2) wordt genoemd) de faillietverklaring van dien koopman.

Gevolgen van het verzoek tot faillietverklaring.

Zien wij nu de *gevolgen* van zoodanig verzoek tot faillietverklaring.

Als de Regtbank vermeent, dat het noodig is, dan *kan* zij den koopman, wiens faillietverklaring gevraagd wordt, eerst voor zich laten komen en hooren, wat hij omtrent het verzoek te zeggen heeft. Meestal echter geschiedt dit niet, maar spreekt de Regtbank de faillietverklaring uit,

1) Bij de Arrondissements-Regtbanken, de *Officieren van Justitie*, met hunne plaatsvervangers, *Substituut-officieren van Justitie* genoemd; bij de Provinciale Hoven en den Hoogen Raad, de *Procureurs-generaal*, met hunne plaatsvervangers, *Advokaten-generaal* getiteld. Bij de Kantongeregten is in *burgerlijke* zaken geen ambtenaar van het Openbaar Ministerie.

Zie daarover mijne beknopte handleiding voor de beoefening der gronden van de staats-, provinciale- en gemeente-iurigting van Nederland, onder het hoofdstuk: *de Justitie*.

2) Van *requérir* vorderen, eischen.

vooral omdat bij het verzoekschrift daartoe de bewijzen moeten worden overgelegd, dat de koopman werkelijk heeft opgehouden te betalen.

Maar de Regtbank kan de failliet-verklaring ook *weigeren*. In dat geval heeft de schuldeischer, wiens verzoek is afgewezen, het regt om tegen dat vonnis der Regtbank in hooger beroep te komen, dat wil zeggen: zich te wenden tot het Provinciaal Geregts-hof, waaronder die Regtbank behoort en te verzoeken, dat het Hof het vonnis der Regtbank vernietigen en het oorspronkelijk verzoek toestaan zal. Voor dat hooger beroep heeft hij echter slechts veertien dagen, te rekenen van den dag, waarop zijn verzoek tot failliet-verklaring van zijn schuldenaar door de Regtbank is afgewezen. De failliet-verklaarde heeft hetzelfde regt tot den veertienden dag na de aankondiging zijner failliet-verklaring in de dagbladen, waarover straks.

Maar zien wij thans, wat er gebeurt, als de Regtbank de failliet-verklaring uitspreekt.

Door het vonnis van failliet-verklaring verliest de failliet de beschikking en het beheer over zijne goederen, d. w. z. dat er een ander persoon of andere personen worden benoemd, die in het belang der schuldeischers de beschikking en het beheer over de goederen van den failliet overnemen. Deze persoon is de *Curator*, die onmiddellijk bij het vonnis door de Regtbank wordt aangewezen. Volgens de strikte bepalingen der wet moeten de curators bij voorkeur uit de schuldeischers worden gekozen; dit geschiedt echter meestal bij groote faillissementen, als wanneer in de meeste gevallen een regtsgeleerde en een schuldeischer worden aangesteld.

Bij hetzelfde vonnis van failliet-verklaring moet ook een *Regter Commissaris* worden benoemd, d. i. de Regtbank benoemt een harer leden om

Gevolgen van
het vonnis van
failliet-ver-
klaring.

Curator.

Regter-Com-
missaris.

den geregelden gang van het faillissement en de handelingen des curators te controleren.

Eed.

Ten einde een zedelijken band te hebben, waardoor de curators verplicht zijn, de belangen van den faillieten boedel zooveel mogelijk te behartigen, leggen deze, dadelijk na hunne benoeming, in handen van den Regter Commissaris, den eed af, dat zij den hun opgedragen last getrouw zullen waarnemen.

Wij zullen thans den regelmatigen loop van een faillissement eens nagaan.

Openbaarheid.

Het is natuurlijk, dat zeer velen er belang bij kunnen hebben het vonnis van failliet-verklaring te leeren kennen. Ieder, die met den koopman handelde of van plan was zaken met hem te doen, moet weten, dat de koopman daartoe niet meer bevoegd is; althans dat er bij hem geen waarborg van soliediteit meer bestaat. Openbaarheid is daartoe weder het eenige middel, en die openbaarheid wordt verkregen door aanplakking van een uittreksel van het vonnis en door plaatsing daarvan in de dagbladen.

Verzegeling.

Inmiddels heeft de griffier der Regtbank, welke het vonnis heeft uitgesproken, er een afschrift van gezonden aan den kantonregter. Want deze moet het vonnis kennen, omdat hij den boedel van den failliet onmiddellijk moet gaan verzegelen; d. i. de voornaamste en meest geldwaardige goederen van den failliet achter slot brengen, en op de plaatsen waar die goederen weggesloten zijn, het geregtelijk zegel zetten. Voor die zegels en tot verdere zekerheid dat niets aan den boedel zal worden onttrokken, wordt een bewaarder in het huis des gefailleerden achtergelaten. Als de kantonregter en de curator in den failliet genoegzaam vertrouwen stellen, kunnen zij hem zelve als bewaarder aanwijzen.

Ontzegeling.

Die verzegeling geschiedt echter alleen dan, als

de curator niet dadelijk overgaat tot het opmaken eener boedelbeschrijving. Boedelbeschrijving.

Heeft er verzegeling plaats gehad, dan moet de curator ook van den kantonregter vorderen de ontzegeling, d. w. z. dat de kantonregter de door hem gelegde zegels ook achtereenvolgens weder wegneme. Naarmate dat wegnemen der zegels geschiedt, worden de goederen, die alsdan te voorschijn komen, opgeschreven, door een of meer beëdigde schatters gewaardeerd, waarna ook de vermoedelijke waarde dier goederen er achter wordt geplaatst. Deze boedelbeschrijving of inventaris wordt ten slotte door den curator, den kantonregter, de taxateurs en den failliet, als hij er bij tegenwoordig is geweest, onderteekend, nadat door degenen, die in het bezit der goederen zijn geweest, voor den kantonregter de eed is afgelegd, dat zij niets hebben verduisterd en niet weten, dat er iets van de goederen verduisterd is.

De curators krijgen de boeken en de papieren van den gefailleerde om te zien, of er ook schuld-vorderingen zijn, die zij kunnen laten incasseren, hetgeen alsdan op *hunne* quitantiën geschiedt, en ook om de balans op te maken of door den gefailleerden zelve te laten opmaken, ten einde in verband met de gedane boedelbeschrijving en waardering der goederen te zien, hoe het met den staat van den boedel gesteld is. Dat is natuurlijk niet noodig, als de failliet reeds zelf vóór de failliet-verklaring zijn balans heeft opge-maakt.

Balans.

Het spreekt intusschen van zelf, dat de failliet, dikwijls met een groot huisgezin, inmiddels leven moet. Daarom worden de curators gewoonlijk door den Regter Commissaris gemagtigd om aan den gefailleerde en de zijnen huisraad, kleederen en linnengoed af te geven, die zij voor hun gebruik noodig hebben, en ook om uit het geld, dat in

den boedel wordt gevonden, in hun levensonderhoud te voorzien.

Verificatie.

Inmiddels zijn door den curator, op last van den Regter Commissaris, de bekende en onbekende schuldeischers van den gefailleerden opgeroepen, door middel van brieven, aanplakking en advertentiën in sommige dagbladen, om hunne schuldvorderingen met de bewijzen daarvoor aan den curator toe te zenden, en voorts om op een bepaalden dag, hetzij in persoon, hetzij bij gevolmagtigden 1) voor den Regter Commissaris en den curator te verschijnen, om dan hunne regten te doen gelden.

Dit noemt men de *verificatie* der schuldvorderingen.

Bekende, erkende schuldeischers.

Op den bepaalden dag verschijnen de schuldeischers op de aangewezen plaats. Hunne bijeenkomst wordt voorgezeten door den Regter Commissaris; de curator is er bij tegenwoordig; de failliet of zijn gemagtigde als hij het verlangt.

De Regter Commissaris heeft nu twee lijsten, één waarop de *bekende* schuldeischers zijn gebragt, en één, op dat oogenblik nog in blanco, waarop de *erkende* schuldeischers zullen gebragt worden.

Ieder der aanwezige schuldeischers wordt vervolgens op zijne beurt opgeroepen, legt aan den Regter Commissaris zijne vordering met de bewijzen daarvoor over en licht den aard dier vordering toe. Als een der andere schuldeischers of de curator het verlangt, moet de schuldeischer de deugdelijkheid zijner vordering beëdigden.

Als nu noch de andere schuldeischers, noch de curator de toelating van dien schuldeischer betwisten, dan wordt hij op de lijst der *erkende* schuldeischers overgebragt. In het tegenovergestelde geval tracht de Regter Commissaris de par-

1) Die volmagt wordt gewoonlijk gegeven op zegel van 15 cts. (met de opcenten 21 centen) en moet worden geregistreerd.

tijen te vereenigen, en zoo dat niet gelukt, moet de vraag omtrent de toelating van dien schuldeischer later aan het oordeel van de Regtbank worden onderworpen.

Als nu al de bekende schuldeischers op dien dag zijn verschenen, en er geen geschil is ontstaan, waarover later de Regtbank uitspraak moet doen, dan loopt de verificatie op dien dag af. De lijst der erkende schuldeischers wordt alsdan door den Regter Commissaris definitief gesloten, en hij maakt van de zitting een proces-verbaal op, waarin hij vermeldt, dat de werkzaamheden der verificatie zijn afgelopen.

In 't tegenovergestelde geval wordt de voortzetting der verificatie op een anderen dag bevolen. De oproeping der schuldeischers daartoe geschiedt grootendeels op dezelfde wijze als bij de eerste verificatie. Op dien naderen dag gebeurt alles op dezelfde manier als wij dit hierboven hebben vermeld.

De schuldeischers, die ook dan niet zijn opgekomen, hebben geene aanspraak op eenige uitkeering uit den boedel, tenzij zij later hunne schuldvorderingen nog laten verifiëren, hetgeen zij kunnen doen totdat de laatste uitkeering heeft plaats gehad; maar dan komen de kosten der verificatie voor hunne rekening.

Hier kunnen nu in den verderen loop van een faillissement zich twee gevallen voordoen: of er wordt bij gelegenheid der verificatie door den gefailleerden koopman of iemand van zijnentwege aan de schuldeischers een accoord aangeboden, of dit heeft niet plaats, en dan wordt de boedel door de Regtbank insolvent verklaard.

Men ziet dus, dat een koopman failliet kan zijn, zonder dat daarom zijn boedel nog gezegd kan worden te zijn insolvent.

Zien wij nu eerst de aanbieding van een accoord.

Tweede verificatie.

Niet opgekomen schuldeischers.

1/
2)

Accoord.

Maar wat is een accoord? Een accoord is eene overeenkomst door den gefailleerden gesloten met zijne crediteuren omtrent de betaling van een evenredig en voor ieder percents-gewijze gelijk aandeel hunner schuldvorderingen, en omtrent de wijze dier betaling: welke overeenkomst door de bij de wet vereischte meerderheid der schuldeischers aangenomen, en door de Regtbank bekrachtigd (gehomologeerd) zijnde, voor alle schuldeischers verbindend is. B. v. Een gefailleerde is *f* 60,000 schuldig, en hij bezit *f* 15,000. Nu biedt hij aan zijne schuldeischers 20 % hunner schuldvorderingen aan; d. i. *f* 12,000, omdat hij toch eenig geld moet overhouden om niet dood arm te zijn en dus buiten de mogelijkheid om zich ooit weder te verheffen. Nemen nu twee derde der schuldeischers welke $\frac{3}{4}$ van het bedrag der schuldvorderingen, of wel drie vierde der schuldeischers welke $\frac{2}{3}$ van dat bedrag uitmaken, het accoord aan, dan is het voor alle crediteuren verbindend 1). Een voorbeeld:

Voorbeeld.

Stel dat de bovengenoemde gefailleerde 24 schuldeischers heeft, welke te zamen de *f* 60,000 moeten hebben. Nu moeten, om het accoord te doen aannemen, twee derde d. i. 16 schuldeischers, die te zamen *f* 45,000 moeten hebben, of wel achttien schuldeischers, die te zamen *f* 40,000 moeten hebben, het accoord hebben aangenomen.

1) De wet spreekt hier alleen van *concurrente* schuldeischers en laat (vrij natuurlijk) de bevoorregte, pand en hypotheekhebbende buiten beraadslaging. Herinnert men zich wat over bevoorregte schulden, pand en hypotheek in de *inleiding* te dezen aanzien is gezegd, dan wordt die uitsluiting zeer duidelijk. Deze crediteuren toch hebben geen belang bij het accoord, daar zij aanspraak hebben op volle betaling hunner vorderingen. Zij kunnen echter van hunne voorregten afstand doen en dan, als concurrente schuldeischers, medestemmen over het aangeboden accoord. Dit zal meestal geschieden, als zij hetzij familie, hetzij vrienden van den gefailleerden zijn, wien zij door hunne stem willen helpen om het accoord aangenomen te zien.

Is het accoord aangenomen, dan moet het nog door de Regtbank worden bekrachtigd (gehomologeerd), en bij die gelegenheid kan de Regtbank, op voordragt van den Regter-Commissaris en na verhoor van het Openbaar Ministerie, den ongelukkigen en te goeder trouw gehandeld hebbenden dadelijk rehabiliteren, d. i. hem volkomen terugplaatsen in den toestand, waarin hij zich vóór het faillissement bevond: het faillissement als 't ware uitwischen. Na de homologatie van het accoord krijgt de vroegere gefailleerde zijne boeken, papieren enz. terug, en ook rekening en verantwoording van den curator nopens het door hem gevoerde beheer.

Homologatie.

Rehabilitatie.

Als evenwel de Regtbank de homologatie van het accoord weigert, of als er geen accoord is aangeboden, of als het door de schuldeischers is verworpen, dan verklaart de Regtbank den boedel insolvent en gelast zijne verdere vereffening door den curator.

Insolventverklaring.

Wij moeten nu kortelijk zien, hoe de insolvente boedel door den curator tot effenheid wordt gebracht.

De eerste pligt des curators is om de roerende en onroerende goederen van den boedel, in het openbaar, ten overstaan van een daartoe bevoegden, en door den Regter-Commissaris aangewezen ambtenaar te doen verkoopen, en vervolgens om aan de schuldeischers, uit de gezamenlijke baten des boedels, te betalen wat hun toekomt, naar evenredigheid van ieders vordering, en overeenkomstig de daarvan door den Regter-Commissaris opgemaakte rangschikking.

Rangschikking.

Men weet toch, dat niet alle schuldeischers bij de uitbetaling op dezelfde lijn worden gesteld. Er kunnen er onder zijn, die, zoo als wij zagen, uit hoofde van den aard hunner schuldvordering regt hebben op de uitbetaling hunner geheele

vordering, terwijl andere slechts regt hebben op een evenredig deel hunner pretentie.

Dit nu wordt bepaald bij de rangschikking. Daarbij regelt de Regter-Commissaris den rang van iederen schuldeischer. In de eerste plaats 1 brengt hij den curator voor al zijne uitgaven en zijn loon (honorarium). Vervolgens brengt hij op 2 de rangschikking één voor één die schuldeischers, die regt hebben op het *volle* bedrag hunner vorderingen. Wat aan deze allen toekomt telt hij te zamen, en trekt het af van de gezamenlijke baten des boedels. Wat er dan overblijft wordt, zoo als men dat noemt, pons pons gelijk, d. i. naar evenredigheid van het bedrag van ieders vordering, onder de overige schuldeischers verdeeld.

Deze rangschikking wordt door den curator gedurende veertien dagen ter inzage van een ieder ter griffie der Regtbank nedergelegd, en daarvan wordt aankondiging gedaan in de dagbladen, die de Regter-Commissaris daartoe aanwijst.

Verzet.

Ieder geverifieerd schuldeischer heeft het regt om tegen die rangschikking in verzet te komen, als hij meent dat hij meer te vorderen heeft, d. w. z. dat hij wegens den aard zijner schuld anders had behooren te worden gerangschikt, dan uit de rangschikking blijkt. Over dat verzet beslist de Arrondissements-Regtbank.

Uitbetaling.
Ontslag van
den curator.

Wanneer er binnen de veertien dagen geen verzet is gedaan, dan wordt de rangschikking definitief gesloten, en doet de curator diensvolgens de uitbetalingen. Als er dan geen uitzigt bestaat, dat er later meerdere penningen zullen inkomen, wordt de curator ontslagen, nadat hij, ten overstaan van den Regter-Commissaris, rekening en verantwoording van zijn beheer aan de schuldeischers heeft afgelegd.

Krijgt de gefailleerde later nog vermogen, dan wordt er weder een Regter-Commissaris en een

curator benoemd, en het faillissement heropend en vervolgd op dezelfde wijze als dit door ons is geschetst.

Dit heeft echter geen plaats wanneer de gefailleerde, na de vereffening des boedels, door de Regtbank is gerehabiliteerd. Wij hebben reeds gezien, dat rehabilitatie kan plaats hebben te gelijk met de homologatie van het aangeboden accord. Maar die rehabilitatie kan ook geschieden na de insolvent-verklaring en de vereffening des boedels, op verzoek van den gefailleerden (of als hij overleden is, op verzoek zijner erfgenamen), mits bij dat verzoek worde overlegd een bewijs van al de schuldeischers, waaruit blijkt dat zij ten genoegte van elk hunner zijn voldaan.

Rehabilitatie.

Wat het gevolg is dier rehabilitatie hebben wij boven reeds gezegd.

§ 16.

Reclame.

Wat koop en verkoop is hebben wij reeds in de inleiding gezien, alsmede dat de koper door levering eigenaar wordt van de door hem gekochte zaak. Maar nu kan het gebeuren, dat koopmanschappen zijn verkocht en geleverd, maar dat de koopprijs niet, of niet ten volle, is voldaan, zoodat de koper eigenaar is geworden, maar de verkooper nog geen vergoeding heeft voor de overdracht van zijn eigendomsregt.

Daaruit kunnen groote hardheid en onbillijkheid ontstaan.

Stel: A koopt voor *f* 10.000 manufacturen van B. B levert ze, maar ontvangt nog geene betaling: maar zie, terwijl de goederen nog onder

Faillissement van den koper na levering.

weg zijn of pas bij A zijn aangekomen, gaat deze failliet.

Nu zou het gevolg daarvan zijn, dat B de pas geleverde goederen kwijt was en daarvoor geene of slechts gedeeltelijke betaling krijgen zou.

Want bleven die goederen bij A, dan zou hij met de andere schuldeischers van dezen gelijkelijk moeten deelen datgene, wat de goederen van A bij verkoop zouden opbrengen, en dan zouden natuurlijk de door B pas geleverde goederen mede onder den boedel van A worden begrepen en mede verkocht ten voordeele van al de schuldeischers.

Wat reclame is.

Tegen die hardheid heeft de wet gewaakt door te bepalen, dat de verkooper in zoodanig geval het regt heeft om die koopmanschappen terug te vorderen of te reclameren. Maar niet langer dan binnen den tijd van dertig dagen, te rekenen van den dag, waarop die goederen door den failliet of door iemand, die daartoe van hem last heeft gekregen, zijn ontvangen.

De terugvordering van koopmanschappen onder die omstandigheden heet *reclame*.

En nu doet het er niet toe, of de goederen zijn uitgepakt of verminderd, de verkooper behoudt zijn regt van reclame, mits de goederen niet met andere zijn vermengd en dus dezelfde zijn, welke aan den failliet zijn verkocht en geleverd.

Verlies van dat regt.

Zijn evenwel die goederen reeds aan een derden verkocht, dan kan de verkooper die niet reclameren, maar als dan die nieuwe koper den prijs dier goederen nog niet heeft betaald, dan kan hij dien van dezen vorderen, en in ieder geval kan de verkooper eischen, dat de koopprijs niet in den faillieten boedel kome en alzoo onder al de schuldeischers worde verdeeld, maar dat die koopprijs aan hem worde uitbetaald.

Voorregt op den koopprijs.

Regt der curators.

Intusschen kan de curator de teruggevorderde koopmanschappen behouden, mits hij den koop-

prijs betale, dien de gefaileerde kooper daarvoor anders had moeten voldoen. Natuurlijk zal hij dat altijd doen, als de koopmanschappen inmiddels in waarde zijn gerezen. Want op die wijze wordt de failliete boedel bevoordeeld en lijdt de de verkooper geen nadeel, die toch voor zijne goederen nooit meer zou hebben gekregen dan hem nu door den bewindvoerder wordt uitbetaald.

§ 17.

Surseance van betaling.

Het faillissement is het gevolg van den toestand, waarin een koopman is geraakt, dat hij volstrekt niet meer betalen kan. Intusschen is het mogelijk, dat groote kooplieden door onvoorziene gebeurtenissen, welke plotseling den handel schokken, in eene oogenblikkelijke verlegenheid geraaken, doch dat zij tevens het vooruitzicht hebben, dat binnen korten tijd hunne zaken zich zullen herstellen, en dat zij zich van de nakoming van al hunne verbindtenissen zullen kunnen kwijten, even alsof er niets ware voorgevallen.

Grond der
surseance.

Indien dergelijke kooplieden onder die omstandigheden moesten failleeren, dan zou dat èn voor hen zelve èn voor hunne schuldeischers gelijkelijk nadeelig zijn. Er bestaat dan ook bij de wet een middel om hun te gemoet te komen, en dat middel heet: het vragen van *surseance* (opschorting) *van betaling*. Om evenwel die *surseance* te kunnen verkrijgen, moet uit de balans dier kooplieden, door deugdelijke bewijzen gestaafd, kunnen worden aangetoond, dat zij door het te verleenen uitstel in staat zullen zijn, hunne schuldeischers ten volle te voldoen, of, m. a. w. dat

zij zelve door de surseance geholpen zullen zijn, en dat de schuldeischers er niet door zullen worden benadeeld.

Vorm. De koopman, die zich in dat geval bevindt, wendt zich het allereerst met een verzoekschrift tot de Regtbank van zijn Arrondissement, in welk verzoekschrift, door hem en een procureur bij die Regtbank ondertekend, wordt gevraagd, dat hem provisionele surseance worde verleend.

Provisionele surseance. Wanneer het nu aan de Regtbank, uit de daartoe overgelegde stukken blijkt, dat het verzoek niet op losse gronden steunt, dan beveelt zij dadelijk de oproeping der schuldeischers, die op het verzoek worden gehoord, en waarvan onmiddellijk twee of meer worden benoemd om met den schuldenaar het beheer over zijne zaken te voeren. Dadelijk daarop kan de Regtbank de provisionele surseance verleenen. Uiterlijk binnen veertien dagen na die uitspraak, moet zich de koopman wenden tot den Hoogen Raad, bij een verzoekschrift, door hem en een procureur bij dat hoogste regterlijke collegie in Nederland ondertekend, waarin nu aan den Raad wordt verzocht, hem definitieve surseance van betaling te verleenen.

Definitieve surseance.

2) Dat verzoekschrift wordt gesteld in handen van twee leden van den Hoogen Raad, welke wederom de zamenroeping der schuldeischers gelasten, en die, na met de schuldeischers en met de personen, welke inmiddels met den koopman zijne zaken hebben beheerd, en dus daarmede het best bekend kunnen zijn, het verzoek rijpelijk te hebben overwogen, van hunne bevinding aan den Hoogen Raad verslag geven.

Wanneer twee derde der (concurrente) schuldeischers, wier vordering uitmaakt drie vierde der schuld, of drie vierde dier schuldeischers, wier vordering twee derde der schuld belooft, zich tegen het gedaan verzoek verzetten, wordt het

onmiddellijk van de hand gewezen. In het tegenovergestelde geval verleent de Hooge Raad de definitieve surseance, als hij vermeent dat die behoorlijk is geregtvaardigd. Het behoeft nauwelijks gezegd te worden, dat aan die uitspraak openbaarheid moet worden gegeven door al de middelen, welke wij reeds dikwijls, als daartoe gebruikelijk, hebben vermeld.

Gelijk van zelf spreekt, is het gevolg der verleende surseance, dat gedurende dien tijd de schuldenaar niet tot betaling zijner schulden (enkele uitgezonderd) kan worden genoodzaakt. Gevolg daarvan.

Die definitieve surseance van betaling mag echter voor niet langer dan twaalf maanden worden verleend, en kan niet worden verlengd dan wanneer er *dringende* redenen bestaan, waaromtrent dan weder een geheel nieuw onderzoek, op dezelfde wijze als bij de eerste aanvraag, moet worden ingesteld. Voor hoe lang. Verlenging.

Maar wel mag de Hooge Raad binnen het jaar de verleende surseance intrekken, wanneer blijkt, of dat inmiddels de boedel zoozeer is achteruit gegaan, dat aan eene volledige uitbetaling der schulden niet te denken valt, of dat de schuldenaar te kwader trouw handelt en zijne schuldeischers tracht te benadeelen. Intrekking.

DERDE GEDEELTE.

ZEEREGT.

§ 18.

Zeeschepen.

Aan handel en scheepvaart heeft Nederland zijn bloei en grootheid te danken gehad, en ten huidigegen dage bekleedt nog ons vaderland door die beide belangrijke takken van bestaan eene eervolle plaats in de rij der Europesche Mogendheden. Houdt men dat in de gedachte, dan wordt het duidelijk, dat vooral voor den Nederlander eenige kennis van het zeeregt eene behoefte is.

Aard.

Iedereen weet het verschil tusschen een roerende en eene onroerende zaak. De eerste is eene zoodanige, die zich kan verplaatsen of verplaatst kan worden, bij de laatstgenoemde is dit het geval niet. Daar nu een schip vatbaar is voor verplaatsing, zoo volgt daaruit, dat schepen roerende goederen zijn.

Overdragt.

Wanneer men eene roerende zaak aan een ander wil overdragen, dan doet men dit door hem die zaak eenvoudig over te geven, en zonder dat daartoe eenige verdere formaliteit wordt vereischt. Als gij b. v. voor een vriend een boek koopt, om het hem ten geschenke te geven, en gij geeft hem dat boek over, dan heeft er levering plaats gehad en uw vriend is eigenaar van dat boek geworden.

Daar wij nu gezien hebben, dat schepen roerende goederen zijn, zou daaruit moeten volgen, dat

diezelfde regel ook op schepen toepasselijk is, en dat alzoo als A een schip verkoopt aan B, het voldoende zou wezen, dat de verkooper den kooper eenvoudig in het bezit stelde van het schip, en dat deze laatste daardoor eigenaar werd.

Dit is echter geenszins het geval. Het is te veel van belang, dat men kunne weten, wie eigenaar is van een schip, dan dat de wetgever voor de levering er van geene andere formaliteiten zou hebben bepaald.

Nu is het bekend, dat voor de levering van onroerende goederen b. v. van een huis, wordt gevorderd de overschrijving van de akte, waarbij de eene partij aan de andere den eigendom overdraagt, in de daartoe bestemde openbare registers. Datzelfde nu wordt vereischt voor de levering van zeeschepen.

Volgens het Koninklijk besluit van den 21^{en} Junij 1836, *Stbl.* n°. 41 1) zijn de hypotheekbewaarders in de hoofdplaats van elk arrondissement belast met het houden dier registers. Maar dewijl het dikwijls moeilijk is te weten in welke plaats het schip te huis behoort, en bij welken hypotheekbewaarder men dus de noodige inlichtingen zal kunnen krijgen, is te 's Gravenhage een hoofdkantoor gevestigd, waar al de eigendomsbewijzen van zeeschepen worden bewaard.

Het bewijs van eigendom van een schip wordt ook wel de *brief van opdracht* genoemd. De schipper voert dat bewijs, of wel een behoorlijk afschrift daarvan, altijd op reis met zich mede, want in oorlogstijd moet hij kunnen bewijzen wie eigenaar

Scheepsbewijzen.

Brief van opdracht.

1) Men verwarre vooral niet *Staatsblad* met *Staats-Courant*. Het *Staatsblad* is de verzameling van alle wetten, die door de Staten-Generaal zijn aangenomen en door den Koning bekrachtigd, en welke, juist door de plaatsing in het *Staatsblad*, verbindende kracht verkrijgen. Dat *Staatsblad* wordt door de Regering uitgegeven, en daarin vindt men ook de voornaamste Koninklijke besluiten.

is van het schip, om te voorkomen dat het, alsof het den vijand toebehoorde, wordt opgebracht.

Zeebrief. Opdat een schip de Nederlandsche vlag moge voeren, wordt eene bepaalde akte vereischt, die van wege den Koning aan den gezagvoerder wordt uitgereikt. Deze akte heet de *zeebrief*. Het behoeft wel geen betoog, dat de gezagvoerder op zijn schip altijd in het bezit dier akte moet zijn en dat een schipper, die de Nederlandsche vlag voert zonder zeebrief of vergunning, of wel met een zeebrief, die vervallen is, gestraft wordt. 1)

§ 19.

De schipper.

Het wetboek van koophandel noemt den gezagvoerder op een koopvaardijship, dien wij gewoonlijk den titel geven van scheepskapitein, met den naam van *schipper*. Dezen naam zullen ook wij in het vervolg behouden.

Bepaling. Wat de schipper is in het algemeen, behoeven wij naauwelijs te zeggen. Hij is de man, die belast is met het voeren van het schip, hetzij hij dat doet tegen een vast en vooraf bedongen loon, of voor een aandeel in de winst of in de vracht.

§ 20.

De schipper en zijne equipage.

De schipper alleen kan natuurlijk het schip niet voeren. Hij heeft daarvoor officieren en scheeps-

1) Het geheele onderwerp der zeebrieven is bij ons op nieuw geregeld door de wet van 28 Mei 1869 (Staatsblad n^o. 96). Art. 2 vermeldt voor welke schepen de zeebrief kan worden afgegeven, art. 3 wat er in vermeld moet zijn; art. 6 hoe de zeebrieven vervallen; art. 17 en vv. bevatten strafbepalingen tegen overtredingen van deze wet.

gezellen noodig, welke hij dan ook, vóór den aanvang der reis, in dienst neemt.

Die officieren en gezellen verhuren derhalve aan den schipper hunne diensten voor één of meer zeereizen, en tot vergoeding daarvoor betaalt hun de schipper een bedongen loon. De overeenkomst, welke dus tusschen den schipper en zijn scheepsvolk wordt gesloten, is die van huur en verhuur van diensten, reeds uit de inleiding bekend.

Overeenkomst.

De aanneming van het scheepsvolk door den schipper heet de *monstering*, en deze geschiedt in tegenwoordigheid van een bepaalden ambtenaar, *waterschout* genaamd. Het bewijs van de overeenkomsten, die door den schipper met zijn scheepsvolk zijn getroffen, wordt gevonden in het daarvan opgemaakt geschrift, dat de *monsterrol* heet en dat gedurende de geheele reis aan boord behoort te zijn.

Monsterrol.

Van het oogenblik, dat de monstering heeft plaats gehad, beginnen de wederzijdsche verplichtingen tusschen den schipper en zijne officieren en scheepsgezellen.

Verplichtingen van het scheepsvolk.

Over het algemeen bestaan die verplichtingen dáárin, dat zij op bevel des schippers aan boord moeten komen, het schip in orde helpen brengen en beladen, en zich zonder behoorlijk verlof niet meer van boord mogen verwijderen.

Op de reis moeten zij den schipper in alle omstandigheden ter zijde staan.

Na het eindigen der reis moeten zij, als de schipper of de reeders het verlangen, het schip helpen lossen, onttakelen enz.

Daarentegen is de schipper verplicht aan zijn scheepsvolk het bedongen loon te betalen. Gedurende de reis mag hij hun niet meer dan $\frac{1}{3}$ van het verdiende loon op rekening geven. Het spreekt echter van zelf, dat als hij hen buitenslands af dankt, hij aan ieder hunner het verschuldigde

Verplichtingen van den schipper.

loon behoort te voldoen. De schipper mag zijne officieren of scheepsgezellen niet ontslaan dan om wettige redenen. Doet hij het desniettemin, dan kan hij door den ontslagenen tot schadevergoeding worden aangesproken.

Gaat de reis, waarvoor zij hunne diensten hebben verhuurd, niet door, of wordt zij geschorst, dan kent de wet evenzeer aan het scheepsvolk eene billijke schadevergoeding toe.

In sommige gevallen kan het scheepsvolk weigeren de dienst gestand te doen, en wel voornamelijk als het blijkt, dat er aan die reis een levensgevaar verbonden is, dat zij niet hadden kunnen voorzien, b. v. als inmiddels de Staat in een zeeoorlog gewikkeld wordt, of als op de plaats, werwaarts het schip bestemd is, eene doodelijke ziekte is uitgebroken.

Huishouding
en tucht op de
koopvaardij-
schepen.

Intusschen is 't door de ondervinding gebleken, dat de eenvoudige verbindtenis tusschen den schipper en zijn scheepsvolk op verre na niet voldoende was, als band tusschen die beide partijen. Wel bepaalt het wetboek van koophandel, dat de schipper de hulp der politie of der militaire magt kan inroepen tegen diegenen, welke weigeren aan boord te komen of het schip zonder verlof verlaten, maar deze bepalingen bleken dikwerf krachteloos te zijn.

Daarom zijn bij eene bijzondere wet, en wel van den 7^e Mei 1856 (*Stbl.* N^o. 32) nadere bepalingen gemaakt omtrent de huishouding en tucht op de koopvaardij-schepen, en daarbij wordt tegen den schipper, de stuurlieden en de verdere schepelingen, die vóór den aanvang der reis zich niet op den bepaalden tijd aan boord bevinden, of zich daarvan verwijderen, zoodat zij door hunne schuld de reis niet medemaken, en ook voor het geval van desertie van boord gedurende de reis, gevangenzetting bedreigd.

Overigens wordt aan den schipper een diciplinair gezag over de scheepsgezellen toegekend, zoodat hij deze in bepaalde gevallen kan straffen met verbeurte van één tot vijftien dagen gagie, en zelfs met opsluiting en kromsluiting in de boeijen. De schipper moet dan ook een door den waterschout gearafeerd strafregister altijd aan boord hebben.

Natuurlijk heeft de wet er voor gezorgd, dat de schipper zich daaromtrent aan geen daden van willekeur kan overgeven. Afgescheiden toch van andere vervolgingen, kan den schipper, die zich ten opzichte van schip, lading, scheepsvolk of passagiers heeft misdragen, door een Raad van tucht, door den Koning ingesteld en te Amsterdam zitting hebbende, de bevoegdheid worden ontnomen om gedurende een bepaalden tijd, doch niet langer dan twee jaren, als schipper op een Nederlandsch schip te varen.

Wanneer een lid van het scheepsvolk gedurende de reis overlijdt, dan hebben zijne erfgenamen regt op de gagie. Was hij aangenomen bij de maand, dan kunnen zij de gagie vorderen tot het einde der maand waarin hij gestorven is; was hij aangenomen voor de reis heen en weer, dan kunnen zij vorderen de helft, als hij sterft op de heenreis, en het geheel, als hij overlijdt op de terugreis. Mogt het geval zich voordoen, dat hij gesneuveld is bij de verdediging van het schip, dan is de volle gagie verschuldigd, als het schip behouden terugkomt.

Bij overlijden.

§ 21.

De schipper vóór de reis.

Bezigtiging. Vóór den aanvang der reis en alvorens zijne lading in te nemen, moet de schipper, als een belanghebbende dat vordert, zijn schip door beëdigde deskundigen laten nazien.

Inlading. Ook moet hij zorgen, dat hij geene goederen inlaadt, die reeds dadelijk blijken beschadigd of slecht gepakt te zijn.

Neemt hij ze aan en wil hij later daarontrent in geene moeilijkheden geraken, dan moet hij den slechten toestand (de wanheid) dier goederen, op de ontvangst-bewijzen (recieven), die hij er voor afgeeft, vermelden.

§ 22.

De schipper gedurende de reis.

Van den aanvang tot het einde der reis moet de schipper zich persoonlijk aan boord bevinden; want hij is de man, die het gezag voert en aan wiens bevelen zich niet alleen zijn scheepsvolk, maar ook de passagiers, voor zooverre die bevelen strekken tot bewaring der goede orde aan boord, zich moeten onderwerpen. Al is het gevaar ook nog zoo groot, hij mag zijn schip niet verlaten, dan alvorens den raad van de voornaamsten van het scheepsvolk te hebben ingewonnen, en dan nog moet hij zooveel mogelijk zorgen, dat zijne scheepspapieren en de kostbaarste goederen der lading behouden blijven.

Verantwoorde-
lijkheid.

Op den schipper drukt uit den aard der zaak eene zeer groote verantwoordelijkheid. Voor bij-

zondere en te voorziene gevallen stelt de wet bepaalde regelen, b. v. dat hij zich overal, waar gewoonte of voorzigtigheid het gebieden, van loodsen 1) moet voorzien; dat hij, als hij verneemt, dat de vlag onvrij is geworden, d. w. z. dat het gevaarlijk is geworden onder Nederlandsche vlag te varen, in de eerste onzijdige haven moet binnenloopen enz.

Doch in het algemeen zou men de verplichtingen van den schipper gedurende de reis aldus kunnen zamenvatten: de uiterste voorzigtigheid voor schip en lading; raadpleging zijner officieren in moeilijke omstandigheden; kennisgeving zoo veel mogelijk gedurende de reis aan de eigenaren of reeders van het schip van den toestand van schip en lading; en behoorlijk bijhouden van zijn dagregister of journaal.

Het dagregister of journaal van den schipper is, om het met korte woorden te zeggen, zijne van dag tot dag bijgehouden reisbeschrijving, zoo nauwkeurig mogelijk, en tot in de minste bijzonderheden opgemaakt. Behalve door den schipper wordt het ook door den stuurman ondertekend. Dagregister.

Eindelijk vermelden wij nog, dat de schipper op reis ook eenigzins de rol van ambtenaar van den burgerlijken stand en van notaris vervult. Bij geboorte of overlijden aan boord schrijft hij

1) Loodsen zijn geëxamineerde en beëdigde staatsambtenaren, voorzien van eene akte van aanstelling en van een loodsmasteeken. De Staat heeft zich de uitsluitende bevoegdheid voorbehouden van het doen binnen- en uitloodsen van zeeschepen. Daarvoor is een loodsgeld verschuldigd dat, door de gezagvoerders der schepen, bij het uitgaan vóór het vertrek naar zee, bij het binnenkomen, binnen een maand, bij de daarvoor aangestelde ontvangers, moet worden voldaan. De wet van 20 Augustus 1859 (*Staatsbl.* n^o. 93) regelt de loodsdienst voor zeeschepen, die van 20 December 1865 (*Staatsbl.* n^o. 173) regelt het loods- en bakenwezen op cenige wateren en stroomen. Deze laatste is nog aangevuld bij de wet van 22 December 1867 (*Staatsbl.* n^o. 158).

de daartoe betrekkelijke akte in zijn dagregister, en zoo iemand een testament wil maken, kan dat te zijnen overstaan of voor den stuurman geschieden. Hierbij echter ééne opmerking, namelijk, dat zoodanige uiterste wil krachteloos is, als de erflater komt te sterven zes maanden na het eindigen der zeereis. Dat is duidelijk. In dien tijd van zes maanden heeft hij toch de gelegenheid gehad een ander testament te maken, dat geheel voldoet aan den vorm, voor uiterste willen voorgeschreven bij de wetgeving van het land, waar hij is aangekomen.

§ 23.

De schipper na de reis.

Rekening en
verantwoor-
ding.

Wanneer de reis geëindigd is, moet de schipper, onder overlegging van al zijne boeken en papieren, aan den eigenaar van het schip of aan den boekhouder der reederij rekening en verantwoording geven van zijn geheel bewind, zoowel wat het schip als wat de lading betreft. Als de rekening in orde wordt bevonden, moet aan den schipper worden betaald wat blijkt hem verschuldigd te zijn.

Geschil.

Wanneer er over die rekening en verantwoording geschil mogt ontstaan, is de eigenaar of de boekhouder toch verplicht den schipper voorloopig zijne gagie te betalen, mits deze borg stelle, dat hij later datgene er van zal teruggeven, wat blijken zal hem niet toe te komen.

Voorregt.

Voor al hetgeen den schipper toekomt terzake der gedane reis, is het schip met zijn tuigaadje aan hem bij voorregt verbonden, d. w. z. (gelijk wij reeds in 't algemeen vroeger zagen) dat als het schip mogt worden verkocht en de schulden

grooter mogten zijn dan de baten, zijne schuld in haar geheel, bij voorkeur boven anderen uit de opbrengst van het schip moet worden afbetaald. Zoo zijn evenzeer het schip en de vracht bij voorregt verbonden aan de andere scheeps-officieren en scheepsgezellen, voor hetgeen zij als zoodanig hebben verdiend.

§ 24.

De Stuurman.

De stuurman is de eerste officier van den schipper, en op hem is in het algemeen toepasselijk alles, wat wij van de verhouding tusschen den schipper en zijne officieren en scheepsgezellen hierboven hebben gezegd.

Onkunde.

Alleen moet hier nog worden bijgevoegd, dat, als de stuurman zich als zoodanig verhuurt voor eene reis naar eene haven, waarheen hij nooit heeft gevaren zonder het bij de monsterring te zeggen, of als hij in strijd met de waarheid verklaart als stuurman eene zoodanige reis te hebben gedaan, hij zijne volle gagie verbeurt, en tot schadevergoeding verplicht is, als door zijne onkunde schip of lading nadeel lijdt.

§ 25.

Bevrachting en verhuring van schepen.

Hij, die zijne goederen in een schip laadt om ze te doen vervoeren, heet de *bevrachter* of *inlander*. Hij, die zich met het vervoer belast, d. i. de schipper, die gewoonlijk met den bevrachter handelt, heet de *vervrachter*.

Bevrachter.

Vervrachter.

Cherte-partij. De overeenkomst tusschen deze beiden gesloten is een contract van bevrachting, en het bewijs van de gesloten overeenkomst heet de *Cherte-partij*.

Cherte-partij, d. w. z. Charta-partita, verdeeld papier, omdat in vroegere tijden de overeenkomst van bevrachting werd geschreven op een stuk, dat daarna in tweeën werd gedeeld. De vervrachter kreeg de eene helft, en de bevrachter de andere. Deze zond zijne helft naar de plaats, waarheen de lading moest worden vervoerd, en tegen vertoon van dat stuk gaf de schipper aldaar de lading af aan hem, aan wien ze was geadresseerd.

Ziehier het model eener cherte-partij, gelijk die tegenwoordig hier te lande pleegt te worden opgemaakt.

Wij ondergeschrevenen, de heer A bevrachter ter eenre en B. kapitein op het schip (de naam van het schip) groot circa lasten, varende onder Nederlandsche vlag, en liggende te als vervrachter ter andere zijde, verklaren met elkander geaccordeerd te zijn over de be- en bevrachting van het schip, in maniere als volgt:

Dat de kapitein het voorschreven schip voor het laden moet leveren hecht, dicht, welgekalkfaat en in alle opzigten volgens zeemansgebruik voorzien en in staat om koopmansgoederen over zee te voeren.

(Hier volgen de verdere voorwaarden).

Welke belading en de wederontlossing zal moeten plaats hebben binnen den tijd van achtereenvolgende dagen, te rekenen daags nadat de kapitein zal gedeclareerd hebben volkomen in staat te zijn, en bijaldien hij langer mogt worden opgehouden, zal aan hem voor ieder overigen ligdag worden betaald de somma van gulden.

Na getrouwe ontlossing en uitlevering van de voorschrevene lading (de gevaren der zee uitgezonderd) zal aan meergemelde kapitein of zijne order voor vracht worden betaald gulden.

De lading wordt den kapitein vrij aan boord geleverd en van boord gebaald.

De kapitein zal gehouden zijn van alle de in zijn schip te laden goederen, connossementen en recieven te teekenen, tot zoodanige vracht en conditiën als door of van wege den heer bevrachter of correspondent zal worden ingevuld, zonder dat het meerdere of mindere eenigen invloed zal hebben op de bepalingen in deze Charter-partij vervat, maar al het voordeel of nadeel daarvan ten laste of faveure van den heer bevrachter zal komen.

De kapitein verplicht zich, indien de heer bevrachter zulks mogt verkiesen en de diepte van het water het toelaat, in het Rijks Entrepot-Dok alhier te lossen, onder vergoeding der daardoor veroorzaakte onkosten.

Het benodigde garnier zal zijn voor rekening van den kapitein, en de matten voor die van den heer bevrachter.

De kapitein zal zich te (plaats van bestemming) adresseren aan den correspondent van den heer bevrachter, den heer C.

Avariësgrosse vallende zal dezelve volgens usantie en costumen van de zee worden gereguleerd.

Tot nakoming van deze verbinden de heeren bevrachter de in te laden goederen en de kapitein zijn vracht, schip en gereedschappen van dien; voorts als naar regten.

Hiervan eensluitenden gepasseerd, welke wederzijds zijn onderteekend.

Amsterdam, den

(Get.) A. (bevrachter).

B. (vervrachter).

Wijze van verhuur. Evenwel wordt niet bij iedere bevrachting eene cherte-partij opgemaakt. Het geschiedt namelijk *niet* als het schip is geladen op stukgoederen.

Om dat te begrijpen dient men te weten, dat de bevrachting van een schip op tweeërlei manier kan plaats hebben:

òf de bevrachting wordt gedaan voor het geheel of een gedeelte van een schip, tot het doen van ééne of meerdere reizen;

Stukgoederen. òf *bij aanleg op stukgoederen*, wanneer een schipper (vervrachter) van een ieder, die zich daartoe aanbiedt, zoovele goederen als hem goeddunkt ter inlading en vervoer aanneemt. In dat laatste geval wordt, gelijk wij reeds zeiden, geene cherte-partij opgemaakt.

De wijze, waarop schepen kunnen worden verhuurd, is verschillend, naar gelang de belanghebbenden dat overeenkomen. Het kan bij de maand, voor de reis, als anderzins plaats hebben.

Lading en lossing. Indien omtrent den tijd van lading en lossing niets bij de cherte-partij is bepaald, dan moet die zijn afgelopen binnen 15 achtereenvolgende werkdagen, nadat de schipper verklaard heeft daartoe gereed te zijn; en voor ligterschepen, d. w. z. voor de kleinere schepen, die de goederen uit het grootere schip overnemen, als dit laatste om de eene of andere reden de plaats zijner bestemming niet kan bereiken, binnen drie dagen na aankomst.

Die bepalingen gelden echter alleen als de lading en lossing binnen het koninkrijk of de koloniën van den Staat moeten plaats hebben. Buiten's lands moeten de wetten of gebruiken der plaats gevolgd worden.

Ligdagen. Het spreekt wel van zelf, dat de schipper of ligterschipper van den bevrachter of den geconsigneerde (d. i. van hem, aan wien de goederen zijn toegezonden) kan vorderen, dat de lading en

lossing binnen den genoemden tijd afgehoopen zijn. Anders verliest hij tijd, en zijn tijd is kostbaar. Daarom kan hij in het tegenovergestelde geval schadevergoeding vragen voor iederen dag, dat lading of lossing langer duurt, en dit noemt men: het vorderen van *ligdagen* of *overligdagen*.

Als omtrent den tijd van de betaling der vracht Betaling der vracht. niets is bedongen, is deze bij de uitlevering der goederen dadelijk invorderbaar.

§ 26.

Regten en verplichtingen van bevrachter en vervrachter.

In het algemeen zij hier gezegd, dat zoowel de bevrachter als de vervrachter verplicht zijn te zorgen, dat door hunne schuld of nalatigheid het schip of vóór, of gedurende de reis, of bij zijn aankomst op de plaats der bestemming, niet worde opgehouden 1) of gearresteerd, omdat het goederen bevat, welke of niet, of niet op die manier mogten worden ingeladen. Verboden lading.

De bevrachter moet zorgen, dat behoorlijk en Tijd van laden. tijdig het schip worde geladen; en doet hij het niet, dan kan de schipper of schadevergoeding vragen voor den tijd, dien hij verliest door te blijven liggen, of de overeenkomst houden voor vernietigd en evenzeer een gedeelte eischen van de voordeelen, die hij door het vervoer zou hebben genoten, of na gedane waarschuwing wegzeilen zonder lading, en na volbragte reis zijne vracht en overligdagen vorderen.

1) Bijzondere personen, *convooiloozers* genoemd, zorgen dat er door gebrek aan de noodige stukken en documenten als anderzins geene vertraging kan ontstaan bij het in- en uitklaren van schepen.

Ditzelfde geldt ongeveer, wanneer de bevrachter den bedongen tijd niet geheel heeft laten voorbijgaan, maar toch de lading in dien tijd niet geheel heeft volbragt.

Pligt des schippers. Daarentegen moet de schipper zorgen, dat zijn schip op den bepaalden tijd tot inlading gereed zij, en bij gebreke van dien, is hij van zijn kant tot schadevergoeding aan den bevrachter gehouden.

Goede staat van het schip. Het spreekt van zelf, dat hij moet zorgen, dat het schip bij den aanvang der reis in staat zij die te kunnen doen, want anders behoeft niet alleen de bevrachter geene vracht te betalen, maar kan hij ook den vervrachter tot schadevergoeding aanspreken.

Ontbinding der overeenkomst van regtswege. Als een schip op stukgoederen is aangelegd, dan mag de vervrachter bepalen, hoe lang hij in lading zal blijven liggen. Is die tijd verstreken, dan moet hij bij de eerste gunstige gelegenheid vertrekken, wanneer hij van de inladers geen verlof heeft bekomen om nog langer te blijven liggen.

Er zijn gevallen, dat de overeenkomst van bevrachting van regtswege ontbonden is, en dat de bevrachter aan den vervrachter geen vracht, en de laatste aan den eersten geen schadevergoeding schuldig is; m. a. w. dat de partijen in eens van elkander af zijn, b. v. als het schip door overmagt belet wordt uit te loopen. In sommige gevallen kan een der beide partijen bij den regter de vernietiging der overeenkomst vragen, b. v. als vóór den aanvang der reis een oorlog uitbreekt, waarbij schip en lading, of een van beiden, onvrij worden.

§ 27.

Regten van den schipper tegenover den geconsigneerde.

De geconsigneerde moet de goederen, aan zijn adres verzonden, binnen den tijd bij de chertepartij of de wet bepaald, lossen of doen lossen, en de vracht en avarij (wat dat is zullen wij later zien) betalen. Doet hij dat niet en zijn de ligdagen om, dan kan de schipper op magtiging des regters lossen en de lading onder bewaring geven van een daartoe aangewezen persoon.

Indien den schipper de vracht en wat hem verder verschuldigd is niet wordt betaald, heeft hij volstrekt geen regt om de goederen aan boord te houden. Want stond hem dit vrij, dan zou de geconsigneerde zich nooit behoorlijk kunnen vergewissen of de lading wel goed was overgekomen. De schipper kan zich echter voor de vracht zeker stellen, op dezelfde wijze als wij dat van voerlieden en schippers op binnenwateren hebben gezien, namelijk door de goederen te doen opslaan onder een derde, totdat hij zijne vracht en verdere onkosten heeft ontvangen.

Maar als de geconsigneerde de aanneming der goederen over het algemeen weigert, dan mag de schipper die, na bekomen magtiging des regters, verkoopen, en zich uit de opbrengst voldoen al wat hem ter zake van het vervoer is verschuldigd. Zoo er daarna van de lading nog goederen overblijven, dan moeten ze onder geregtelijke bewaring worden gesteld, en zoo de opbrengst der goederen niet voldoende is om des schippers kosten te dekken, dan kan hij voor het overschot den bevrachter of inlader aanspreken.

Lossing. Beta-
ling der vracht.

Regten van
den schipper
voor de betaling
van de vracht.

§ 28.

Cognoscement.

Wat cognos-
sement is.

Het *Cognoscement* is een geschrift of akte, die de erkenenis inhoudt van den schipper, dat hij de bij de cherte-partij bedoelde goederen van den bevrachter of inlader heeft overgenomen en in zijn schip geladen.

Zie hier daarvan een voorbeeld:

Ik A. Schipper naast God van mijn schip genaamd als nu ter tijd gereed liggende te om met den eersten goeden wind, dien God verleenen zal, te zeilen naar (plaats van bestemming), alwaar mijne regte ontlading zal zijn, bekenne onder den overloop van mijn schip ontvangen te hebben van U, den Heer B.

(volgen de ingeladen goederen met volledige omschrijving).

alle droog en wel geconditioneerd en gemerkt met dit voorstaande merk. Al hetwelk ik belove te leveren (indien mij God behouden reize verleent) met mijn voorz. schip tot aan den Heer C. of order, mits mij betalende voor mijne vracht van dit voorz. goed, de somma van gulden, en de haverij naar de usantie van de zee. En om te voldoen dat voorz. is, zoo verbind ik mij zelve en al mijn goed en mijn voorz. schip met al deszelfs toebehooren. In kennisse der waarheid, zoo heb ik konnossementen hiervan ondertekend met mijnen naam, of mijn schrijver van mijnentwege, allen van eenen inhoud, het eene voldaan, de anderen van geene waarde.

Afgeladen als boven, vermeld door

Amsterdam, den 18

(Get.) A.

Voor den inlader of bevrachter vertegenwoordigt derhalve het cognoscement de goederen zelfven, en als hij het cognoscement aan iemand overdraagt, dan draagt hij daardoor de goederen zelfven over, welke aard, hoeveelheid, merken en getallen in het cognoscement moeten staan uitgedrukt.

Voor inlader
of bevrachter.

Dat cognoscement, hetwelk de verantwoordelijkheid van den schipper regelt, is alzoó voor vier verschillende personen van het hoogste belang daarom worden er ook minstens vier oorspronkelijken van opgemaakt.

Hoeveel exem-
plaren.

In de eerste plaats, voor den bevrachter of inlader; want deze heeft daardoor het bewijs, dat de schipper zijne goederen heeft overgenomen en welke.

In de tweede plaats voor den geconsigneerden; want deze moet later de goederen ontvangen en dient te weten, wat de schipper voor hem aan boord heeft genomen.

In de derde plaats voor den schipper; want deze is de verantwoordelijke man en moet zorgen, dat hij aan iederen geconsigneerden aflevert datgene, waarop deze regt heeft.

In de vierde plaats, voor den eigenaar van het schip of voor de reederij; want zij zijn het, in wier naam de schipper eigenlijk handelt.

Het cognoscement kan zijn een cognoscement aan een bepaalden persoon, of aan toonder, of aan order. Het door ons gegeven voorbeeld is dat van een cognoscement van de laatstgenoemde soort.

Bepaald per-
soon. Toonder.
Order.

Dit laatste kan even als een wissel door endossement worden overgedragen, d. w. z., dat de geconsigneerde den eigendom van het cognoscement, en bijgevolg van de daarin vermelde goederen, hetzij door een volledig, hetzij door een blanco endossement, kan overdoen. De schipper moet dan de goederen uitleveren aan den houder van het cognoscement, in plaats van aan den oorspronkelijken geconsigneerden.

Endossement.

Meerdere cognoscementen.

Nu zou het wel eens kunnen gebeuren, dat er voor hetzelfde goed meerdere cognoscementen in omloop waren, en dat de schipper door de afgifte der goederen aan den een bij voorkeur boven den ander in ongelegenheid zou kunnen komen. In dat geval mag hij niet lossen zonder toestemming der regtbank, en dan kan hij de goederen laten opslaan, totdat de regter over de regten der verschillende houders heeft uitspraak gedaan.

§ 29.

Passagiers.

Onder passagiers verstaat men personen die, tegen betaling van vracht of vervoergeld, de reis medemaken.

Behoeften.

De passagiers moeten voor hunne eigene behoeften aan boord zorgen, indien het tegendeel niet is bedongen. In geval van nood evenwel moet de schipper hen tegen billijken prijs van levensmiddelen voorzien, zoo als wederkeerig de passagiers verplicht zijn om, als de nood dringt, van hun levensvoorraad tegen betaling der waarde ten behoeve van de equipage af te staan.

Passagiersgoederen.

Omtrent de goederen, die de passagier bij zich heeft, moet men eene onderscheiding maken. Voor die, welke de passagier onder eigen bewaring houdt, is de schipper niet verantwoordelijk, dan wanneer ze door zijn toedoen, of dat der equipage, zijn beschadigd of te niet gegaan; ten aanzien der overige goederen wordt hij als inlader beschouwd en gelden derhalve de regelen, die wij hierboven beknoptelijk hebben opgegeven.

§ 30.

Bodemerij.

Wat geld ter leen geven is, en wel met beding van interessen, weet iedereen. Wanneer A aan B voor een jaar duizend gulden leent tegen vijf percent, dan krijgt hij na verloop van dat jaar duizend vijftig gulden terug en daarmee is de zaak uit.

Maar wanneer A aan B, die als schipper naar Batavia zal vertrekken, leent 25000 gulden, en bedingt dat, als het schip mogt vergaan, hij niets van het geleende geld zal terug krijgen, behalve de waarde van hetgeen uit de zeeramp behouden mogt blijven, maar dat daarentegen B hem *f* 27,000 zal teruggeven, wanneer het schip behouden te Batavia aankomt, en dat het schip of de lading of beiden voor de terugbetaling dier som aansprakelijk zullen zijn, dan is die overeenkomst niet meer een verbruikleen maar *bodemerij* 1).

A is dan de *geldschieder*, B de *geldopnemer*. *f* 25,000 het op *bodemerij geschoten geld*, *f* 2000 de *premie*, en het geschreven contract, dat daarvan *moet* worden opgemaakt, ten einde de overeenkomst niet geheel van karakter te doen veranderen, is de *bodemerij-brief*. Zonder dat wij het

Bodemerijbrief.

uitdrukkelijk zeggen, zal men reeds hebben ontwaard, dat *bodemerij* is eene *kans overeenkomst*, want de *geldschieder* waagt zijn geld aan de kansen der zee.

Vergaat het schip, of de lading, of datgene

1) Men onderscheidt *verbruikleen* en *bruikleen*. Gelijk de woorden het reeds aanduiden, heeft *verbruikleen* plaats van zaken, van welke hij die ze te leen ontvangt slechts even zoo veel van gelijke soort en hoedanigheid behoeft terug te geven (b. v. geld, wijn enz.), en *bruikleen* van zaken, waar hij die ze ontvangt terug moet geven dezelfde die hij krijgt (b. v. een paard.)

waarop de bodemerij geschoten is, d. w. z., waarop de geldschietter de uitgeleende som en de premie kan verhalen, dan verliest hij geld en premie *geheel*, wanneer *alles* is vergaan, en *gedeeltelijk*, als het voor een gedeelte vergaan is; maar daarentegen heeft hij ook de kans om *met* zijn geld een natuurlijk hooge premie terug te krijgen, als het schip goed aankomt.

Verskil tus-
schen bodemerij
en verzekering:

Het groote verschil tusschen bodemerij en verzekering zal men bij een weinig nadenken ligtelijk inzien. Bij bodemerij geeft de geldleener *dadelijk* het geld en heeft de kans het *later* met de premie terug te krijgen; bij verzekering geeft daarentegen de verzekerde dadelijk de premie, en betaalt de verzekeraar eerst dan, wanneer het blijkt dat er schade is geleden.

Op welke
voorwerpen bo-
demerij kan ge-
schoten worden.

Wij hebben in 't algemeen gezegd, dat voor het op bodemerij geschoten geld, schip of lading of beiden aansprakelijk kunnen worden gesteld. Dit is waar in het algemeen: het is echter niet noodig, dat het geheele schip daarvoor verbonden worde; ook op een gedeelte van het schip kan geld op bodemerij worden geschoten, b. v. op de casco (romp) en de kiel, op het takellaadje (het touwwerk, loopend want) enz. en 't verder scheepstuig.

Alleen moet men daarbij in het oog houden, dat geld op bodemerij alleen kan worden geschoten op zaken, die reeds bestaan en waarin derhalve de geldschietter zijne zekerheid vindt. Daarom bepaalt ook de wet in de eerste plaats, dat het op bodemerij geschoten geld de waarde der voorwerpen, die later daarvoor aansprakelijk zouden zijn, niet mag te boven gaan; in de tweede plaats, dat geen geld op de bodemerij mag worden geschoten aan matrozen en zeelieden op hun soldijen en reisgelden, (die natuurlijk nog verdiend moeten worden); in de derde plaats op de te ver-

dienen vracht, op de verwacht wordende winst, of op beiden gezamenlijk, althans in het laatste geval, wanneer niet te gelijker tijd schip of lading verbonden, of zooals men dat noemt, verbodemd worden.

Wij hebben gezien, dat de overeenkomst tusschen den geldschietter en den geldopnemer is vervat in den bodemerij-brief; die bodemerij-brieven kunnen nu weder *aan order* worden gesteld, en derhalve door endossement worden overgedragen. Hij, die door een dergelijk endossement eigenaar van den bodemerij-brief is geworden, treedt in de plaats van den endossant, en geniet dus al de voordeelen, maar draagt ook al de schade. B. v. A. is de geldschietter, die aan B. f 25000 op bodemerij heeft geschoten, en later draagt A. den bodemerij-brief bij endossement over aan C. Vergaat nu het schip, waarop het geld geschoten is, dan verliest niet A., maar C. hoofdsom en premie; maar komt het schip behouden aan, dan krijgt ook C die beiden.

Bodemerijbrief
aan order.

Er bestaat hier echter een groot verschil tusschen dit endossement en dat van een wissel. Gelijk wij gezien hebben, is iedere endossant van den wissel bij den houder aansprakelijk voor de rigtige betaling der daarin uitgedrukte geldsom door den betrokkenen; hij, die een bodemerij-brief endosseert, is daarentegen niet aansprakelijk voor de rigtige terugbetaling van hoofdsom en premie. Hij staat alleen dáárvor in, dat de overeenkomst van bodemerij bestaat, maar niet dat de geldopnemer later aan zijne verpligtingen zal voldoen.

Vershil met
endossement
van den wissel.

Eindelijk lette men vooral dáárop, dat de overeenkomst van bodemerij niet alleen schriftelijk moet worden aangegaan, maar ook dat alle binnen het koninkrijk gesloten bodemerijen binnen acht dagen na de onderteekening moeten worden ingeschreven ter griffie van de regtbank der plaats,

Inschrijving.

waar het schip is uitgerust, en, bij vreemde schepen, van de plaats, waar de akte van bodemerij is opgemaakt.

Duur der kans. Het zal wel overbodig zijn te zeggen voor hoe langen tijd de geldschieter zich aan de kans onderwerpt. In algemeene woorden kan men zeggen, dat hij de kans loopt, zoo lang het gevaar der zee voor de voorwerpen, waarop hij geld op bodemerij geschoten heeft, bestaat.

§ 31.

Zeeassurantie.

Het zal naauwelijks behoeven gezegd te worden, dat de algemeene regelen, welke wij in de eerste afdeeling voor iedere verzekering hebben opgegeven, evenzeer gelden bij de verzekering tegen de gevaren der zee.

Wat verzekerd kan worden. Nu kan niet alleen het schip verzekerd worden, maar ook bijzondere deelen van 't schip, de daarin geladene goederen, de winst welke men verwacht, de vracht die moet worden verdiend, het geld dat op bodemerij is gegeven met de premie en het gevaar van slaaf te worden gemaakt. Het spreekt van zelf, dat de verzekering kan worden gesloten vóór of gedurende de reis, mits de verzekerde dan niet reeds wete, dat de ramp, waartegen hij zich laat verzekeren, heeft plaats gehad.

Wanneer. De verzekering kan zich uitstrekken over de geheele reis, of alleen over de heen- of over de terugreis. Ja zelfs kan men zich verzekeren op goede en kwade tijdingen. d. w. z. dat de verzekeraar ontslagen is, wanneer er eene tijding wordt aangebragt, waaruit men de behoorlijke

Goede en kwade tijdingen.

aankomst van het schip ter plaatse zijner bestemming kan opmaken, maar dat daarentegen de verzekeraar betalen moet, wanneer eene zoodanige tijding komt, waardoor het vermoeden geboren wordt van ramp of schade.

De polis moet voor de zee-assurantie natuurlijk inhouden al die gegevens, waaruit met duidelijkheid kan blijken wat verzekerd is, voor hoelang en voor hoeveel; terwijl de polis, waarbij op bodemerij geschoten gelden worden verzekerd, de hoegrootheid van de geschoten som en van de premie benevens den naam van den geldopnemer, van het schip, van den schipper en de plaats der bestemming moet vermelden, en het doel, waarmede de gelden op bodemerij zijn gegeven.

Men begrijpt, dat door middel van deze laatste verzekering, de geldschietter op bodemerij zich altijd tegen schade kan vrijwaren, omdat hij dan in ieder geval het voorgeschoten geld en de premie terug ontvangt, hetzij van den geldleener, wanneer de voor bodemerij verbonden voorwerpen behouden aankomen, hetzij van den verzekeraar, wanneer het verbodemde voorwerp door een zee-ramp getroffen wordt. Wat aangaat de verzekering van de winst, die verwacht wordt en de vrachtpenningen, die ontvangen moeten worden, de waarde of de begrooting daarvan moet bij het sluiten der verzekering worden opgegeven en uitdrukkelijk in de polis vermeld. Naauwelijks zal behoeven gezegd te worden, waarin de verzekering bestaat tegen de gevaren der slavernij. De verzekeraar verbindt zich om, tegen genot eener premie, eene zekere som als losprijs te zullen uitbetalen, wanneer de persoon, die tegen de gevaren der slavernij verzekerd is, mogt worden slaaf gemaakt, met dien verstande evenwel, dat als de loskoopning tegen eene mindere som kan geschieden, de verzekeraar daarvan het voordeel geniet.

Polis. Inhoud.

Verzekering van gelden op bodemerij.

Verzekering van winst en vrachtpenningen.

Slavernij.

Zien wij nu ten slotte een model van een polis, waarbij goederen voor eene zeereis bestemd verzekerd worden.

Wij ondergeschrevenen verzekeren aan U (naam van den verzekerde) of die het anders geheel of ten deele zoude mogen aangaan, vriend of vijand, te weten elk voor de som bij ons hieronder geteekend, van Rotterdam of alle circumjacentiën van dien af tot Batavia of eenige andere haven of havens der eilanden Java en Sumatra of van één dier beiden.

En dat op goederen, waren en koopmanschappen, gereed of niet gereed, en in het laatste geval hetzij ons daarvan kennis is gegeven of niet, geladen of nog te laden in het schip, hetwelk God beware, genaamd daar schipper op is of wie voor schipper of schippers in zijne plaats zoude mogen varen, en hoe de naam van schipper of schip anders zoude mogen geortographeerd, gesteld of gespeld worden, en welke de designatie, charter of soort van hetzelfde schip zoude mogen zijn.

Het gemelde schip ligt in lading

Deze verzekering geschiedt voor gulden op (volgt eene naauwkeurige omschrijving der verzekerde goederen) wordende een en ander op voor-noemde som getaxeerd en vastgesteld, waarin wij genoegen nemen; en zal geen meerder bewijs van interest of waarde behoeven te worden geproduceerd dan deze polis, welke wij in alles voor voldoende houden.

In geval van schade zal deze worden geregeld en betaald door te Batavia, tegen den koers zoo als die tijdens de vergoeding van eventuele schade zal zijn.

Vrij van onkosten van ligdagen en van overwintering, en vrij van schade en averij gros onder

3 ten honderd. Condiëen van beschadigheid volgens beursgebruik.

Nemende wij de risico mits deze tot onzen laste, van het uur en den dag af, dat de voorsch. koopmanschappen zullen gebragt zijn op de kade of den wal, om van daar geladen te worden in het voorsch. schip, of in schuiten, barken of ligters, om daarmede gevoerd te worden aan boord van het gemelde schip: en zal dezelve loopen ter tijd toe dat hetzelfde schip tot de plaats of plaatsen als boven zal zijn aangekomen, en de voorsch. goederen, zonder eenige schade of verlies, aldaar gelost, vrijelijk en vredelijk op het land gebragt zullen zijn in het vermogen van U geassureerde of uw gemagtigde, mits dat de ontlossing geschiede binnen 15 dagen na het arrivement van het schip ter gedestineerde plaats, ten ware dat door wettige verhindering de lossing in dien tijd niet had kunnen geschieden, hetwelk in gevalle van ramp of schade bewezen zal moeten worden. Zullende het voorsch. schip mogen varen voorwaarts, achterwaarts, wenden en keeren aan alle zijden, en door nood of met wille aannemen al zulke havens en reeen, als de schipper of schippers tot nut en vordering van de voorsch. reis goeddunken zal; en of door nood de gemelde goederen door dezelve ontladen worden en herladen in eenig ander schip, schepen, klein of groot, hetwelk zij zullen mogen doen eigener autoriteit en zonder consent te wachten, zullen wij de risico blijven loopen, alsof de goederen nooit ontladen waren geweest.

Bestaande wijders de voorsch. risico in alle gevaren ter zee, onweder, schipbreuk, stranden, overzeilen, aanzeilen, aanvaren of aandrijven, gedwongen verandering van koers van de reis, of van het schip, overboordwerpen, brand, geweld, overstroming, neming, kapers, roovers, aanhouding op last van hoogerhand, verklaring van oor-

log, represailles, nalatigheid, verzuim of schelmerij van den schipper of het scheepsvolk, zonder toedoen of voorkennis van U Geassureerde geschiedende, en alle andere fortuinen van de zee, bedacht of onbedacht, gewoon of ongewoon, geene uitgezonderd; alle welke schaden door ons zullen worden betaald, ieder pro rato onzer geteekende som, en dat zonder korting, binnen drie maanden na het behoorlijk bewijs van dezelve. En in zulke gevallen geven wij U Geassureerde en alle anderen volkomen magt, om zoowel ten onzen schade als tot ons voordeel, alle noodige middelen tot behoud van het ten deze verzekerde interest in het werk te stellen, hetzelve, zoo het noodig is, te doen verkoopen en de penningen te distribuëren, zonder onze toestemming of volmagt te behoeven te vragen, mits ons echter, zooveel de omstandigheden zulks zullen toelaten, behoorlijk daarvan praeadvertierende; de gevallen schade zoowel als de alzoo gemaakte kosten zullen door ons worden betaald, het zij deze laatste met of zonder succes worden geimpendeerd, mits een en ander te zamen niet te boven ga de door ons verzekerde sommen, en zullen wij de rekening deswege geloof geven op behoorlijk gejustificeerde bewijzen, of op den eed van dengenen, die denzelven zal hebben gedaan. Voorts op conditie, dat wij Ondergeteekenden het 25^{le} art. van het wetboek van koophandel tegen de geassureerden niet zullen mogen inroepen, tenzij de regter mogt beslissen dat daartoe in eenig geval, ter goeder trouw en volgens usantie alhier, termen voorhanden waren, waartegen het verzekerde interest niet aan ons zal kunnen of mogen worden geabandonneerd, tenzij hetzelve ongetwijfeld zal verloren zijn, of dat er geen redelijke grond tot hoop van terugbeking plaats heeft, in welke gevallen echter mede de toestemming en goedkeuring van den regter zal vereischt

worden, alvorens deze bepaling in werking te kunnen brengen. Zijnde verder deze verzekering aangegaan onder uitdrukkelijke voorwaarde, dat art. 267 alsmede art. 662 van het wetboek van koophandel, het laatste art. voor zooverre de opgave van den naam van den orgineelen verzekerde betreft, niet door ons, en dat art. 747 van hetzelfde wetboek van koophandel niet tegen ons kan worden ingeroepen, als zijnde aan het laatste art. door den verzekerde gerenuntieerd.

En zulks tegen genot van eene premie van ten honderd, voor dewelke wij Ondergeteekenden den makelaar in Rekening-Courant hebben belast en alzoo den geassureerde quitteren bij deze.

Alles onder verband en submissie van onze personen en goederen, praesente en toekomstende, renuntiërende als lieden van eer, van alle cavillatiën en exceptiën, die deze zouden contrariëren.

Aldus gedaan ter goeder trouw en op alle goede en kwade tijdingen, in Rotterdam den

§ 32.

Regten en verplichtingen van den verzekeraar.

De verzekeraar is gehouden tot de vergoeding van alle schade, welke aan de verzekerde voorwerpen, ten gevolge van noodlottige voorvallen gedurende de zeereis, kan worden toegebracht, en ook de schade gesproken uit nalatigheid, verzuim of schelmerij van den schipper of de scheepsgezellen, behalve wanneer de schipper zelf eigenaar is van het schip, in welk geval, overeenkomstig de vroeger door ons behandelde beginselen, deze laatste verzekering regtens onbestaanbaar is. De

Tegen welke
schade.

- Hoofdverplig-
ting. hoofdverplichting van den verzekeraar is alzoo: uitbetaling van de som, waarvoor verzekerd is, wanneer de verzekerde voorwerpen schade lijden, maar als de schipper willekeurig en zonder noodzakelijkheid van koers verandert, of aan zijne reis eene andere bestemming geeft, dan is de verzekeraar van zijne verplichting ontslagen. Het spreekt van zelf, dat ten aanzien van verzekering op goederen, die verplichting van den verzekeraar eerst dan ophoudt, wanneer de verzekerde, hetzij uitdrukkelijk, hetzij stilzwijgend, tot verandering van koers of van bestemmingsplaats heeft medegewerkt.
- Koersveran-
dering. Zendt de verzekerde het schip naar eene meer verwijderde plaats. dan is de verzekeraar van zijne verplichtingen ontslagen en heeft hij niettemin het regt de bedongen premie te eischen.
- Meer verwij-
derde plaats.
- Nietige
verzekeringen. Er zijn echter verzekeringen, die niet mogen worden gesloten en welke, indien ze gesloten zijn, door de wet worden nietig verklaard.
- Zonder dat wij het zeggen, zal men reeds inzien, dat daartoe behooren alle verzekeringen tegen eene schade, van welker bestaan de verzekerde reeds kennis droeg tijdens het sluiten der overeenkomst.
- Daartoe behooren o. a. al verder: verzekeringen op de soldijen en gagiën van het scheepsvolk; op de premiën of het kaplaken van den schipper, d. w. z. op de voordeelen, die niet uitdrukkelijk bedongen zijn bij de overeenkomst, waarbij de schipper zijne diensten verhuurde, maar welke volgens bestaande gebruiken buiten het bedongen loon aan den schipper worden toegekend; op schepen of goederen, welke reeds voor de volle waarde zijn verbodemd, omdat de eigenaar dier voorwerpen bij de verzekering geen belang heeft. Immers, vergaan die voorwerpen, dan heeft hij reeds de

volle waarde daarvan uit de gelden, die hem uit bodemerij zijn verstrekt en die hij in dat geval niet behoeft terug te geven. Mogt hij dus die voorwerpen nogmaals laten verzekeren, dan zou hij uit de ramp dubbel voordeel trekken, en dat gaat niet aan.

De wet bepaalt den tijd, gedurende welken het gevaar voor den verzekeraar loopt, d. w. z., gedurende welken de verzekeraar verplicht is, aan den verzekerde de bedongen schadevergoeding, ten gevolge van een ramp of onheil ter zee, te vergoeden. Voor schepen is dit, van het oogenblik van het begin der lading tot de geheele lossing ter bestemmingsplaats, of tot 21 dagen na aankomst te dier plaatse; voor goederen, van 't oogenblik dat zij ter inlading op de kade zijn gebracht, totdat ze op de plaats hunner bestemming alle op den wal zijn geplaatst, of tot 15 dagen na de aankomst van 't schip. Het is echter duidelijk, dat bij de polis daaromtrent andere bedingen kunnen worden gemaakt.

Duur van
het gevaar.

§ 33.

Regten en verplichtingen van den verzekerde.

Het ligt in den aard der zaak, dat het voornaamste regt van den verzekerde dáárin bestaat, dat hij van den verzekeraar de bedongen som kan vorderen, voor het geval hem de schade treft, waartegen hij zich heeft verzekerd, en dat zijn hoofdverplichting is, de vastgestelde premie aan den verzekeraar te betalen en ook de verhoogde premie te voldoen, indien eene verhooging van premie bij de polis is bedongen, voor het geval het gevaar voor den verzekeraar grooter mogt

Voornaamste
regt.

Hoofd-
verplichting.

worden (b. v. door 't uitbreken van een zeeoorlog.) Daarenboven moet hij in 't algemeen gedurende de reis den verzekeraar op de hoogte houden van kwade tijdingen, die hij betrekkelijk de verzekerde voorwerpen mogt ontvangen, en ook alle inspanning en pogingen aanwenden, om door doeltreffende maatregelen nà het ontstaan der ramp, van het verzekerde te redden en terug te vorderen, wat er mogt zijn behouden gebleven.

Staking
der reis.

Als de reis gestaakt wordt vóór er gevaar voor den verzekeraar ontstond, dan houdt de verzekering op, maar de verzekeraar heeft recht op $\frac{1}{2}$ % van de verzekerde som of op de halve premie, als die minder is dan één percent. Wordt de reis gestaakt nà dat 't gevaar voor den verzekeraar is begonnen, maar vóór dat 't schip geheel is uitgeklaard, dan krijgt de verzekeraar 1 % van de verzekerde som, en als de premie minder is, krijgt hij die geheele premie.

§ 34.

Verzekering op behouden varen.

Er is veel getwist over de vraag, of de verzekering op behouden varen, zoo als die gewoonlijk bij ons gesloten wordt, in regten bestaandbaar is al dan niet.

Aard van het
beding.

Deze overeenkomst van verzekering komt hierop neder. Er wordt alleen verzekerd de behouden aankomst van het schip ter plaatse zijner bestemming. Komt het schip niet behouden aan, dan vergoedt de verzekeraar, tegen genot van een bij de polis bepaalde premie, de schade, evenzeer vooraf bij de polis begroot, welke de verzekerde door het niet aankomen van het schip komt te

lijden. Voor rekening van den verzekeraar komt alle mogelijke schade, onverschillig op welke wijze die ook moge zijn ontstaan: en hij heeft geen regt op hetgeen van schip en lading, na het lijden der ramp, mogt overgebleven zijn. Daarenboven wordt bedongen, dat de premie nooit zal worden teruggegeven, en dat op het bij de polis vastgesteld bedrag der schadevergoeding nimmer zal kunnen worden teruggekomen. Daarbij wordt nog gevoegd het beding, dat ieder verschil uit dat beding gesproken, zonder appèl zal worden beslist door scheidslieden, die naar billijkheid zullen uitspraak doen, en verbinden zich verzekeraar en verzekerde, als mannen van eer, hunne overeenkomst gestand te zullen doen, zelfs wanneer de wet het aangaan van dergelijke bedingen verbiedt.

Men ziet nu, dat er drie voorname punten zijn, die de bestaanbaarheid van een dergelijk beding zeer twijfelachtig maken:

Bestaanbaar-
heid.

1°. Omdat men geene bedingen kan maken in strijd met de wet, en omdat men bij het aangaan der verzekering, of gedurende haar loop, geen afstand kan doen van hetgeen bij de wet tot het wezen der overeenkomst wordt vereischt, of van hetgeen uitdrukkelijk is verboden.

2°. Omdat bij de wet tot het wezen eener overeenkomst wordt vereischt, dat de verzekering de waarde van het verzekerde voorwerp niet te boven ga, en krachtens dit beding de begroting der schade aan de willekeur van verzekeraar en verzekerde is overgelaten.

3°. Omdat het in strijd is met de algemeene beginselen der assurantie, dat een verzekerde zich kunne verzekeren tegen eigen schuld of nalatigheid, of dat de schipper, eigenaar zijnde van het schip, zich kunne verzekeren tegen eigen schelmerij, en dit beding aan den verzekeraar de verplichting oplegt, om alle schade te vergoeden,

onverschillig hoe en door wien die is veroorzaakt.

Bovendien vermeenen sommigen, dat dit geheele beding niets anders is dan spel en weddingschap, ter zake van welke de wet geene regtsvordering toestaat.

Anderen daarentegen zijn van oordeel, dat de verzekering op behouden varen een regtsgeldig beding is, dat daarenboven door de gebruiken van den handel is geijkt, en beschermd wordt door het eergevoel van de contracterende partijen en de goede trouw, welke meer nog dan elders bij alle handelsverrigtingen moeten voorzitten.

§ 35.

Beding : Vrij van beschadigheid.

Inhoud. Het staat aan partijen vrij om bij de te sluiten verzekering te voegen het beding: Vrij van beschadigheid. Dit is een beding in het voordeel van den verzekeraar, die alsdan de schade niet behoeft te vergoeden, als de verzekerde voorwerpen beschadigd of bedorven ter bestemmingsplaats aankomen, of wanneer de voorwerpen onder weg, of in eene noodhaven, d. w. z. in eene haven, waar de schipper uit nood moest binnenloopen, uit hoofde van beschadigheid of uit vrees dat zij zouden bederven of andere goederen aansteken, zijn verkocht.

Vergaan de goederen geheel of wordt de schade geleden door werping, d. w. z. dat de goederen bij storm uit het schip moeten worden geworpen om 't te verligten, door neming, door roof en dergelijke, dan is de verzekeraar gehouden de geleden schade te vergoeden.

§ 36.

Beding: Vrij van molest.

Onder dat beding verstaat men, dat de verzekeraar niet tot schadevergoeding zal zijn gehouden, wanneer het verzekerde voorwerp vergaat of bederft door gebeurtenissen, die het verzekerde voorwerp in gevaar brengen, en welke men, als buitengewoon, bij het sluiten der verzekering niet kon voorzien. Als daar zijn: geweld, neming, kaperij, zeerooverij, oorlogsverklaring en reprisailles, en — wat men bijzonder het binnenlandsch molest noemt — als het verzekerde voorwerp op last van hoogerhand wordt aangehouden.

Het spreekt van zelf, dat de verzekeraar aansprakelijk blijft voor de schade, welke vóór het molest heeft plaats gehad. Alle schade evenwel, na het molest geleden, komt voor rekening van den verzekerde, maar niet van den verzekeraar.

Inhoud.

§ 37.

Abandonnement.

Abandonnement is de afstand van den eigendom van het schip of 't verzekerde voorwerp, of wel van de regten daarop, gedaan door den verzekerde, ten behoeve van den verzekeraar, die hem de volle waarde van het verzekerde uitbetaalt. Het abandonnement is alzoo een uitvloeisel van het groote beginsel, dat wij bij alle verzekeringen hebben zien heerschen, dat de verzekerde zich wel mag vrijwaren tegen schade, maar geen winstbejag op het oog hebben. En winst zou de verzekerde natuurlijk verkrijgen, wanneer hij niet

Wat abandonnement is.

Reden daarvoor.

alleen de volle waarde van het verzekerde voorwerp bekwam, maar ook dat voorwerp zelf voor zich mogt behouden.

In welke gevallen.

Abandonnement kan in drie gevallen plaats hebben.

1°. Als het verzekerde voorwerp geheel weg is. Nu zal men welligt vragen, hoe het mogelijk is iets te abandonneren dat niet meer bestaat; maar men abandonneert ten behoeve van den verzekeraar al hetgeen er later welligt nog mogt teregt komen van het verzekerde voorwerp en ook de regten, welke de verzekerde ten aanzien van het geassureerde voorwerp tegen anderen misschien zou kunnen doen gelden.

2°. Wanneer het verzekerde voorwerp zóó groote schade heeft geleden, dat het voor den verzekerden zoo goed als verloren is gegaan.

3°. Wanneer het zóó lang geleden is, dat er tijding van 't schip is ingekomen, dat men daaruit mag opmaken, dat het schip vergaan is.

In dat geval is 't onnoodig te bewijzen, dat het schip vergaan is, maar kan de verzekerde volstaan met onder aanbod van eede te verklaren, dat geene tijding van 't verzekerde schip, of van het schip, waarin verzekerde goederen geladen zijn, (want abandonnement geldt evenzeer voor verzekerde lading als voor verzekerd schip), bij hem middellijk of onmiddellijk is ontvangen. De termijnen, na welke de verzekerde mag abandonneren, zijn bij de wet bepaald, en hun duur hangt natuurlijk af van de meerdere of mindere verwijdering van de bestemmingsplaats.

Gevolgen van abandonnement.

Wanneer de verzekerde het abandonnement overeenkomstig de voorschriften der wet heeft gedaan, dan behooren de verzekerde voorwerpen aan den verzekeraar, van den dag af van de beteekening van het abandonnement, d. w. z. van den dag af, waarop de verzekerde aan den ver-

zekeraar bij deurwaarders-exploit heeft doen aanzeggen, dat hij hem het schip, of de andere verzekerde voorwerpen, abandonneert.

Zes weken nadat die beteekening heeft plaats gehad moet de verzekeraar aan den verzekerde het bedrag der verzekering en de kosten van het abandonnement betalen, indien namelijk geen andere termijn bij de tusschen hen gesloten overeenkomst is bepaald.

Verplichting des
verzekeraars
na abandonne-
ment.

§ 38.

Makelaars in zee-assurantiën.

De verzekeringen tegen de gevaren der zee worden gewoonlijk door tusschenkomst van makelaars gesloten, hoewel het verzekerden en verzekeraar volkomen vrijstaat om die handeling in persoon te verrigten, en voor het opmaken, onderteekenen en uitwisselen van de polis zelf zorg te dragen.

In 't algemeen zijn deze makelaars onderworpen aan dezelfde verplichtingen als wij in § 6 ten aanzien der overige makelaars hebben opgegeven. Er zijn echter sommige zaken, waarvoor zij meer in het bijzonder moeten waken; b. v. zij moeten aan den verzekeraar uiterlijk binnen 24 uren, als dan de polis nog niet is opgemaakt en afgegeven, een onderteekende nota uitreiken, waarin het verzekerde voorwerp, de som waarvoor verzekerd is, de premie en de voorwaarden zijn vermeld; zij moeten in een afzonderlijk register afschrift houden van al de polissen door hunne tusschenkomst gesloten; eindelijk moeten zij altijd, wanneer het van hen wordt gevorderd, aan verzekerden of verzekeraar behoorlijke afschriften bezorgen van al

Verplichtingen.

de stukken, welke zij onder hunne berusting hebben en die aan de belanghebbende partijen dienstig kunnen zijn.

§ 39.

Overzeilen, aanzeilen, aandrijven.

Verbindtenis-
sen uit de wet. In de inleiding hebben wij reeds gezien, dat eene verbindtenis kan ontstaan òf uit overeenkomst, òf uit de wet. Deze laatste nu kan weder geboren worden, òf omdat de wet het aldus heeft bepaald, òf omdat een persoon eene daad, hetzij regtmatig, hetzij onregtmatig, heeft verrigt, waaraan de wet het gevolg toekent, dat hij daardoor jegens een ander verbonden is. Het zal goed zijn deze gevallen door een enkel voorbeeld op te helderen.

Voorbeeld. A — en datzelfde voorbeeld gaven wij, in 't voorbijgaan, reeds in de inleiding, — aanvaardt de erfenis van B, welke laatste aan C en D legaten heeft gemaakt. Nu heeft A, de erfgenaam, volstrekt geen overeenkomst met C en D aangaan, dat hij hun die legaten zal uitbetalen. Maar die verbindtenis ontstaat uit de wet, omdat deze aan de aanvaarding van eene erfenis de verplichting verbindt van den erfgenaam tot uitkeering der legaten. A is dus verbonden aan C en D krachtens de wet.

Even gemakkelijk is 't een voorbeeld te geven, dat een persoon, door eene regtmatige daad zijnerzijds een ander aan zich verbindt, zonder toch met dezen eene overeenkomst te hebben gesloten.

Tweede voor-
beeld. Stel, dat uw vriend eene buitenlandsche reis doet, en dat er zich plotseling eene hoogst belangrijke zaak voor hem opdoet, die zonder verwijl moet worden afgedaan. Ofschoon gij nu daartoe van hem geen last hebt bekomen, neemt gij de

behandeling dier zaak vrijwillig op u, en daardoor zijt gij jegens hem evenzeer verbonden, alsof gij een uitdrukkelijken last tot beëindiging der zaak van hem hadt ontvangen.

En gelijk dit nu plaats heeft ten gevolge van eene regtmatige daad, zoo ontstaat ook de verbindtenis, omdat de wet het zoo wil, uit eene onregtmatige daad, of uit nalatigheid en onvoorzigtigheid. Is er door iemands schuld aan een ander schade veroorzaakt, hetzij door eene daad, hetzij door nalatigheid of onvoorzigtigheid, dan moet hij, wiens schuld de schade heeft veroorzaakt, die ook vergoeden. Men ziet, dat ook hier weder aan geene overeenkomst kan worden gedacht. Als A met zijn hond gaat wandelen, en deze uit een winkel eetwaren steelt, dan is A, de eigenaar van den hond, verplicht de daardoor ontstane schade te vergoeden, ofschoon hij natuurlijk nimmer met den eigenaar der eetwaren deswege heeft gecontracteerd.

Die uitweiding was noodig, omdat men nu zal begrijpen, hoe en waaruit bij aanzeiling, overzeiling of aandrijving de verplichting ontstaan kan om de daardoor ontstane schade te vergoeden.

Als men daarbij in 't oog houdt, dat de verplichting tot vergoeding der schade ontstaat uit *schuld, nalatigheid of onvoorzigtigheid*, dan zal men bijna van zelf komen tot het opstellen der volgende regels, welke in het geval van overzeilen, aanzeilen en aandrijven moeten gelden:

Wordt een schip overzeild of vaart een ander schip er tegen aan, en geschiedt dat door de schuld van den schipper of het scheepsvolk van het aanzeilende of overzeilende schip, dan wordt de schade, aan schip en lading toegebracht, vergoed door den schipper, wiens schip de schade heeft te weeg gebracht.

Ingeval de schuld ligt aan weerskanten, draagt iedere schipper zijne eigen schade.

Onregtmatige daad. Nalatigheid. Onvoorzigtigheid.

Regelen voor de aansprakelijkheid.

Als het aanzeilen, overzeilen of aandrijven veroorzaakt is door een toeval, draagt alweder ieder schip en lading zijne eigen schade.

Als 't niet bewezen kan worden, of er schuld is of toeval, wordt de schade, aan schepen en goederen toegebracht, zamengevoegd, en door ieder gedragen naar evenredigheid der waarde van de onderscheidene schepen en ladingen; en wordt het bedrag van hetgeen elk schip en lading in de algemeene schade dragen moet, in evenredigheid der waarde, over elk bijzonder schip en lading omgeslagen.

§ 40.

Schipbreuk, stranding en zeevonden.

Verlof van
den schipper.

Bij schipbreuk geldt in 't algemeen de regel, dat niemand aan boord van het schip mag komen dan met toestemming van den schipper of zijn plaatsvervanger, om te helpen of te bergen; en dat ook geen goederen gered of geborgen mogen worden, afkomstig van gestrande schepen, of in zee of op buitengronden opgevischt, dan met gelijk verlof van den schipper, als hij er is.

Wanneer de bergers slechts genoegzame zekerheid hebben, dat hun 't bergloon zal worden uitbetaald, moeten schip en goederen dadelijk aan de daarop regthebbenden worden overgegeven.

Als de regt-
hebbenden on-
bekend zijn.

Indien deze niet tegenwoordig, of bij de bergers onbekend zijn, dan moet al het geredde zoo spoedig mogelijk naar de naastbijgelegen plaats worden overgebracht, en aldaar in handen gesteld van den Burgemeester, die overeenkomstig het Koninklijk Besluit van 23 Aug. 1852 (*Stbl.* n^o. 14) in de plaats is getreden der voormalige strandvonders. Wie geredde goederen voor zich behoudt, begaat diefstal.

Opsporing.

Het spreekt van zelf, dat van de zijde van dien

ambtenaar, in overleg met den Commissaris des Konings in de provincie, alle mogelijke maatregelen moeten worden getroffen om hen, die regt hebben op het geredde, op te sporen, die dan, tegen betaling van het bergloon en de kosten, hun goed kunnen terug erlangen. Voor die terug-gave en voor alle andere maatregelen, door welke voor de belangen der eigenaars moet worden ge-waakt, wordt de magtiging der Gedeputeerde Staten gevorderd 1).

Wanneer na verloop van tien jaren zich niemand als eigenaar van het geredde en geborgene opdoet, wordt het als onbeheerd goed beschouwd en aan den Staat afgegeven.

Strandregt wordt noch van Nederlandsche, noch van vreemde schepen geheven; maar 't is duidelijc, dat de staat, in oorlog gewikkeld zijnde, het regt behoudt om de vijandelijke schepen, welke op onze kusten stranden en de daaruit geredde goederen, verbeurd te verklaren.

Strandregt.

Ofschoon nu ook geen strandregt wordt geheven, is het niet meer dan billijk, dat zij, die dikwijls met eigen levensgevaar menschen en schepen helpen, of goederen bergen, daarvoor eene regtmatige belooning ontvangen. Deze noemt men dan ook *hulp- en bergloon*.

Hulp- en berg-
loon.

Wij kunnen van dit onderwerp afstappen, als wij alleen nog hebben herinnerd, dat alle bedingen ten aanzien van het hulp- en bergloon, in tijd van nood en gevaar gemaakt, door den regter kunnen worden gewijzigd of vernietigd, en

1) Gedeputeerde Staten zijn eene Commissie uit de Provinciale Staten, die voortdurend belast is met het toezigt over en het beheer van de belangen der provincie. Ten aanzien der Provinciale Staten staan zij in dezelfde verhouding als het collegie van Burgemeester en Wethouders ten opzichte van den Gemeenteraad. Zie verder daarover mijne Beknopte handleiding voor de beoefening der Staats-, provinciale- en gemeente-inrigting van Nederland.

wel, omdat zij, die in gevaar verkeereren, op dat oogenblik niet onbevungen genoeg zijn om te berekenen, wat zij daaromtrent kunnen of mogen doen. Is evenwel het gevaar geweken, dan kan daaromtrent de overeenkomst worden getroffen, die men goedvindt, doch altijd met dien verstande, dat die overeenkomst den eigenaar, geconsigneerden of verzekeraar niet verbindt, tenzij hij er in heeft toegestemd.

§ 41.

Avarijen.

Onder avarij verstaat men alle schade, die aan het schip of de goederen overkomt, gedurende den tijd, die tusschen het begin en het einde van het zeegevaar verloopt, en alle *buitengewone* onkosten, ten dienste van het schip en de goederen, gezamenlijk of afzonderlijk, gemaakt.

Men ziet daaruit, dat die schade en buitengewone onkosten niet altijd op dezelfde wijze en door denzelfden persoon worden gedragen. Zij worden geleden, of door den eigenaar van het schip *of* van het goed, of door den eigenaar van het schip *en* het goed.

Avarij-grosse en bijzondere avarij. Van daar de verdeeling in *gemeene avarij* of *avarij-grosse* en in *eenvoudige* of *bijzondere avarij*.

Welke schade en buitengewone onkosten tot ieder dier beide soorten van avarij zullen moeten worden gerekend, kan in de eerste plaats door de belanghebbende partijen zelven worden bepaald, en eerst dan, wanneer door deze daaromtrent niets is overeengekomen, gelden te dien opzichte de bepalingen der wet.

Deze nu noemt drie en twintig gevallen, waarin

zoodanige schade en onkosten moeten geacht worden gemeene avarij of avarij-grosse te zijn, en zeven, waarin zij gerekend worden bijzondere avarij te wezen.

Het zou ons te ver voeren, indien wij deze verschillende gevallen hier wilden optellen. Laat ons derhalve alleen zeggen, dat in het algemeen onder avarij-grosse moet worden verstaan: alle schaden, die geleden zijn uit nood, die opzettelijk zijn veroorzaakt en die, welke het gevolg daarvan zijn, en zulks ten dienste van schip en lading beiden, en de kosten die, in gelijke omstandigheden, na de vereischte raadpleging (nl. van den schipper met de voornaamste der schepelingen) zijn gemaakt tot behoud en gemeen welzijn van schip en lading; en dat daarentegen in het algemeen onder eenvoudige avarij wordt verstaan alle schade, verliezen en gemaakte onkosten, die die niet zijn veroorzaakt of gemaakt opzettelijk en tot behoud en gemeen welzijn van schip en lading, maar die zijn geleden door of gemaakt ten behoeve van het schip alleen, of voor de lading alleen.

De berekening en verdeeling der avarijgrosse heeft plaats op verzoek van den schipper en door beëdigde deskundigen, benoemd hetzij door partijen, hetzij door de arondissements-regtbank van de plaats, waar de berekening en verdeeling binnen het Koninkrijk geschieden moet. De regtbank moet later de door de deskundigen gemaakte verdeeling homologeren. Buiten 's lands geschiedt het opmaken der avarijgrosse door de autoriteit, die daar ter plaatse tot die handeling bevoegd is.

Zijn schip en lading of een gedeelte dier voorwerpen verzekerd, dan moet aan de verzekeraars de schade-rekening met de daartoe behoorende bescheiden worden overgegeven, als de gemeene

Bepaling van avarij-grosse in het algemeen.

Van eenvoudige avarij.

Berekening en verdeeling.

Homologatie.

Verplichting der verzekeraars.

en bijzondere averij geregeld zijn. De verzekeraars moeten alsdan binnen zes weken het door hen verschuldigde voldoen, bij gebreke waarvan zij de wettelijke interessen van de verzekerde som schuldig worden.

VIERDE GEDEELTE.

VAN REGTSPLEGING IN HANDELSZAKEN.

§ 42.

Dagvaardingen.

In eene welgeordende maatschappij kan niemand zijn eigen regter zijn. Wie van zijn naasten iets te vorderen meent te hebben, moet tot verkrijging van zijn regt de hulp en tusschenkomst der regterlijke magt inroepen, welke alsdan over zijne aanspraken zal beslissen.

Hij die vordert, heet de eischer; hij, van wien gevorderd wordt, heet de gedaagde.

De eischer nu, die eenig regt geldig wil maken, moet den gedaagden daartoe voor den bevoegden regter bij exploit van een deurwaarder laten dagvaarden.

Daarbij moet in de eerste plaats wel in het oog worden gehouden, dat niet alle regterlijke collegiën bevoegd zijn van alle zaken zonder onderscheid kennis te nemen, zoodat het den eischer zou vrijstaan den gedaagden te roepen voor welken regter hij maar verkoos.

Hier geldt in de eerste plaats het onderwerp des geschils, zoodat b. v. de kantonregter onbevoegd zou zijn regt te spreken, als de som, waarover het proces loopt, hooger dan twee honderd gulden zijn zou. In dat geval zou de eischer den gedaagden voor de arrondissements-regtbank moeten doen dagvaarden.

Maar in de tweede plaats komt hier in aan-

Eischer.
Gedaagde.

Dagvaarding.

Bevoegdheid
des regters.

Onderwerp des
geschils.

Woonplaats.

merking de woonplaats des gedaagden. De algemeene regel toch is, dat (behoudens uitzonderingen, die wij hier kunnen voorbijgaan) de eischer verplicht is den gedaagden te roepen voor den bevoegden regter van diens woonplaats. Is A b. v. eischer, wonende te Amsterdam en B gedaagde, wonende te Schiedam, dan zal B moeten worden gedagvaard, hetzij voor den kantonregter te Schiedam, als de zaak tot de bevoegdheid eens kantonregters behoort, of anders voor de arrondissements-regtbank te Rotterdam, omdat de woonplaats van B (Schiedam) tot het arrondissement Rotterdam behoort.

Uitzondering in handelszaken.

Op dat punt evenwel heeft de wet, ten aanzien van handelszaken, ter bevordering deels van spoed, deels om de gemakkelijkheid van afdoeining der zaken, eene uitzondering gemaakt en bepaald, dat in handelszaken de eischer de keus heeft om den gedaagden te laten dagvaarden of voor den regter binnen wiens rechtsgebied de gedaagde woonachtig is (en alzoo volgens den algemeenen regel), of voor den regter binnen wiens rechtsgebied de verbindtenis is aangegaan (b. v. in het gestelde voorbeeld zou A kunnen doen dagvaarden voor den regter te Amsterdam, als B uit Schiedam daarheen was overgekomen en de handelsovereenkomst te Amsterdam gesloten was), of voor den regter binnen wiens rechtsgebied de waar is geleverd, (b. v. voor den regter te 's Gravenhage als A te Amsterdam met B te Schiedam was overeengekomen om zekere koopwaren in den Haag af te leveren), of voor den regter binnen wiens rechtsgebied de betaling had moeten geschieden (dus ook dikwerf voor den regter binnen wiens rechtsgebied de *eischer* woont, omdat in zeer vele gevallen de betaling geschieden moet ter woonplaats van den schuldeischer, zoo lang hij blijft wonen in de gemeente, waar

hij, tijdens het aangaan der verbindtenis, woonachtig was).

Ten aanzien van de dagvaarding van vennootschappen van koophandel, van den boedel eens gefailleerden en van houders van aandelen, *niet* op naam, in geldleeningen of maatschappijen, behelst de wet nog bijzondere voorschriften.

Is de gedaagde eene vennootschap van koophandel, dan moet de dagvaarding geschieden aan haar gemeenschappelijk kantoor, en zoo dat er niet is, aan den persoon of de woonplaats van een der besturende vennoten. Is de vennootschap ontbonden, dan moet aan den persoon of de woonplaats van een der vereffenaars de dagvaarding plaats hebben.

Geldt het den boedel eens gefailleerden, dan moet de dagvaarding aan den persoon of aan de woonplaats van den curator worden gedaan.

Ten aanzien van onbekende houders van aandelen in geldleeningen of maatschappijen, die niet op naam staan, moet het exploit van dagvaarding worden aangeplakt aan de hoofddeur van de gehoorzaal des regters, voor wien de vordering gebragt wordt, en een tweede afschrift moet worden overgegeven aan den ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij dat regterlijk collegie, die het oorspronkelijke met *gezien* moet teekenen. De gedane dagvaarding moet ook geplaatst worden in een der dagbladen van de plaats, waar de regtbank zitting houdt, of als daar geen dagblad mogt zijn, van eene naburige plaats.

Het spreekt van zelf, dat een eischer niet in de gelegenheid moet zijn een gedaagden met een proces te overvallen en te overrompelen. Daarom heeft de wet bepaalde termijnen gesteld, die verlopen moeten tusschen den dag, waarop de dagvaarding geschiedt en waarop de zaak voor het eerst bij den regter zal worden behandeld.

Dagvaarding van vennootschappen van koophandel.

Van den boedel eens gefailleerden.

Van onbekende aandeelhouders in maatschappijen.

Termijnen.

Spoed in handelszaken.

Al weder in het belang van den handel, die spoedige afdoening eischt, is de wetgever van die termijnen, voor de dagvaarding in gewone zaken bepaald, in handelszaken afgeweken.

Woont de gedaagde binnen de gemeente, waar de regter voor wien hij geroepen is, zitting houdt, dan is de termijn van twee vrije dagen (d. i. de dag der dagvaarding en die der verschijning voor den regter er niet onder gerekend).

Woont de gedaagde binnen eene andere gemeente van hetzelfde arrondissement, dan is de termijn van vier vrije dagen.

Woont de gedaagde binnen een ander arrondissement van dezelfde provincie, dan is de termijn van zes vrije dagen, en

Woont de gedaagde in eene andere provincie, dan is de termijn van tien vrije dagen.

Doch met dat alles kan het gebeuren, dat in handelszaken eene nog grootere snelheid van beslissing wordt gevorderd. Het kan b. v. gelden eene vordering (ter zake eener handelsovereenkomst) tegen een zeekapitein (den schipper), wiens schip zeilreê ligt en slechts op gunstigen wind wacht om zee te kiezen. In dat geval kan de president der regtbank verlof verleenen om van den eenen dag op den anderen, ja zelfs van het eene uur op het ander te dagvaarden. In sommige gevallen kan dit laatste zelfs zonder bevelschrift van den voorzitter plaats hebben.

Dagvaarding aan boord.

Moet er eene dagvaarding plaats hebben van een schipper, officier, scheepsgezel of passagier, dan zal dit kunnen geschieden aan boord van het schip, waarop zij zich bevinden.

§ 43.

Lijfswang.

Wij zullen ons hier niet bezig houden met de op zich zelf hoogst belangrijke vraag, in hoe verre de lijfswang, — het regt, dat aan den schuldeischer wordt toegekend om ook den *persoon* zijns schuldenaars aan te tasten —, nog te huis behoort in de wetgevingen van onzen tijd. Dat dit eene der groote vragen van den dag is, zagen wij reeds vroeger. Dat regt is een overblijfsel uit vroegere dagen, toen men begreep, dat niet alleen de goederen, maar ook de persoonlijke vrijheid voor schulden moest kunnen worden aangetast.

Algemeen geldt regtens de regel, dat al de roerende en onroerende goederen van een persoon aansprakelijk zijn voor de door hem aangegane verbindtenissen. Als een schuldenaar bij vonnis van de regtbank tot betaling is veroordeeld en hij voldoet aan die uitspraak niet goedwillig, dan kan — behoudens de bij de wet voorgeschreven vormen — de schuldeischer zijne goederen doen in beslag nemen en zich uit de opbrengst daarvan betalen.

Van dien algemeen en nu afwijkende heeft de wetgever gevallen bepaald, waarin niet alleen het goed, maar ook de persoon des schuldenaars zou kunnen worden aangetast en vooral die bepaling gemaakt voor handelsverbindtenissen, omdat (in het tegenwoordige stelsel) dáár, meer nog dan bij eenige andere, er een streng dwangmiddel moet zijn, om den onwilligen schuldenaar tot zijn pligt te brengen. (Vergelijk bladz. 45).

Derhalve wordt de lijfswang o. a. verleend tegen alle kooplieden *voor handelsschulden*, zelfs

Aansprakelijkheid der goederen.

Van den persoon.

Voor welke schulden.

voor zoodanige, tot welke zij verbonden zijn jegens personen, die geene kooplieden zijn; tegen allen (gelijk op bladz. 47 is gezegd) zonder onderscheid, die een wisselbrief hebben geteekend, als trekkers, acceptanten of endossanten; tegen alle personen, zonder onderscheid, voor de uitvoering van contracten van zeehandel.

I N H O U D.

NB. De artikelen zonder letter aangehaald, zijn die van het wetboek van koophandel. *B.* beteekent: burgerlijk wetboek, *R.* wetboek van burgerlijke regtsvordering.

(bl. 3). *Voorrede.*

(bl. 5). *Voorrede tot den tweeden druk.*

(bl. 7). *Reden van bestaan van het wetboek van koophandel.* — Grondwet. Organieke wet.
Verhouding tot het burgerlijk regt (art. 1 K.)

(bl. 8—9). *Algemeene bepalingen van wetgeving.* — Verbindbaarheid der wetten. — Afkondiging (art. 1 Wet houdende Algemeene bepalingen. — Gewoonte (art. 3 t. a. p.). — Vorm der handelingen (art. 10 t. a. p.). — Vreemdelingen (art. 9 t. a. p., art. 152, 585 n^o. 10, 855 R.). — Openbare orde en zedelijkheid (art. 14 t. a. p.).

(bl. 10—15). *Leer van het bewijs.* — Wie bewijzen moet (art. 1902 B.). — Bewijsmiddelen (art. 1903 B.). — Authentieke akte (art. 1905 B.). — Bewijskracht (art. 1907 B.). — Onderhandsche akten (art. 1911 B.). — Bewijskracht (art. 1912 B.). — Koopmansboeken. Tegenover particulieren (art. 1919 B.). — Telegrammen (art. 1202 B. gewijzigd door de wet van 8 Julij 1874 (Staatsbl. n^o. 92) en art. 82 K. gewijzigd door de wet van 4 Julij 1874 (Staatsbl. n^o. 89).

Getuigen (art. 1933 B.). — In handelszaken (art. 1935 B.). — Verschoonbare (art. 1946 B.). — Onbekwame (art. 1947 B.). — Niet toegelaten (art. 1949 B.). — Wraakbare (art. 1950 B.).

Geregtelijke eed. Decisoire (art. 1966 B.). — Terugwijzing (art. 1969 B.). — Suppletoire (art. 1978 B.). — Aflegging (art. 1981 B.).

(bl. 15—34). *Leer der verbindtenissen en overeenkomsten.* — Bepaling van verbindtenis. — Bronnen (art. 1269 B.). — Voorbeelden. Verbindtenissen om iets te doen of niet te doen (art. 1275 B.). — Kosten, schaden, interessen (art. 1279 vv. B.). Bedrag der interessen. Bedongen, wettelijke. — Verdeeling der verbindtenissen. — Voorwaarden. — Opschortende (art. 1299 B.). — Ontbindende (art. 1301 B.). — Nietige (art. 1290 en 1291 B.).
Tijdsbepaling (art. 1304 B.). — Verschil met voorwaardelijke.

Alternatieve verbindtenissen (art. 1308 B.). — Keus (art. 1309 B.).

Solidaire verbindtenissen. — Hoofdelyke schuldeischers (art. 1314 B.). — Hoofdelyke schuldenaren (art. 1316 B.).

Solidariteit door nitdrukkelijk beding (art. 1318 B.). — Krachtens de wet (art. 1318 B.).

Deelbare en ondeelbare (art. 1332 B.). — Met beding van straf of poenaliteit (art. 1340 B.).

Verbindtenis geboren uit overeenkomst. — Overeenkomst (art. 1349 B.). — Verdeeling (art. 1350 B.). Overgang op erfgenamen (art. 1354 B.).

Bestaanbaarheid der overeenkomsten. — Voorwaarden (art. 1356 B.). — Toestemming (art. 1357 B.). — Dwaling (art. 1358 B.). — In den persoon. In de zaak (art. 1358 B.). — Geweld (art. 1359, 1360, 1361 B.). — Bedrog (art. 1364 B.). — Onbekwaamheid (art. 1365, 1366 B.). — Minderjarigen, onder curatele gestelden, nietigheid (art. 1482 B.). — Getrouwe vrouw. Wie de nietigheid kunnen inroepen (art. 171 B.).

Getrouwe vrouw als openbare koopvrouw (art. 168 B.). — Minderjarigen, wie (art. 385 B.). — Venia aetatis (art. 474 vv. B.). — Regten (art. 478 B.). — Beperkte handligting (art. 480 vv. B.). Regten (art. 483, 484 B.). Intrekking (art. 485 B.), alles gewijzigd door de wet van 4 Julij 1874 (Staatsblad n^o. 91).

Curatele. Onnoozelheid, krankzinnigheid, razernij (art. 487 B.). — Verkwisting (art. 488 B.). — Zwakheid van geestvermogens (art. 488 B.).

Verbindtenissen. Derde vereischte. Bepaald onderwerp (art. 1369 B.). — Toekomstige zaken (art. 1370 B.). — Nog niet opengevallen erfenis (art. 1370 B.).

Geoorloofde oorzaak (art. 1371 B.). — Voorbeeld.

Gevolg van regtgeldige overeenkomsten (art. 1374 B.).

Hoe overeenkomsten nog versterkt kunnen worden. Borgtogt (art. 1857 vv. B.). — Voorregten aan de borgen toegekend. — Uitwinning (art. 1868 B.). — Schuldplitsing (art. 1874 B.). — Afstand van die voorregten. — Zakelyke zekerheid. — Pand (art. 1196 B.). — Wat pand is. — Hypotheek (art. 1208 B.). Wat hypotheek is. — Verschil tusschen pand en hypotheek. — Hypotheek, Notarieele akte (art. 1217 B.). — Inschrijving der

hypotheken (art. 1224 vv. B.). — De schuldeischer mag zich het pand of het gehypothekeerde goed niet toeëigenen (art. 1200, 1223 B.), alles gewijzigd door de wet van 8 Julij 1874 (Staatsbl. n^o. 95). Pandbezittende en hypothekaire schuldeischers bij faillissement (art. 838 K.).

Hoe verbindtenissen te niet gaan. Betaling (art. 1418 vv. B.). — Door wien (art. 1418 B.). — Aan wien (art. 1421 B.). — Wat betaald moet worden (art. 1425, 1426 B.).

Aanbod van gereede betaling, gevolgd door consignatie. — Aanbieding (art. 1440 vv. B.). — Consignatie (art. 1442 B, 794 R.). — Gevolg (art. 1443 vv. B.).

Compensatie of vergelijking van schuld. — Wanneer (art. 1461 vv. B.).

Kwijtschelding. Wat kwijtschelding is (art. 1474 B.).

Het vergaan der verschuldigde zaak (art. 1480 B.).

Nietigheid en nietigverklaring (art. 1482 B.). — Stilzwijgende of uitdrukkelijke bekrachtiging van oorspronkelijk nietige verbindtenissen (art. 1492 B.).

Verjaring. — Bepaling (art. 1983 B.). — Gewone tijd (art. 2004 B.). — Kortere termijnen. — Eed (art. 2010 B.).

- (bl. 35—37). Enkele overeenkomsten die schier dagelijks in den handel voorkomen. Koop en verkoop. — Bepaling (art. 1493 B.). — Eigendoms-
overgang, levering (art. 1495 B.). — Risico (art. 1496—1499 B.). — Hoofdverplichtingen des verkoopers (art. 1510, 1527, 1540 B.). — Hoofdverplichting des koopers (art. 1549 B.). — Regt van wederinkoop (art. 1555 vv. B.).
- (bl. 37—39). Huur en verhuur. Van diensten (art. 1585 B.). — Van goederen (art. 1584 B.). — Hoofdverplichtingen van huurder en verhuurder (art. 1586, 1596 B.). — Dienstboden, bedienden (art. 1637 vv. B.).
- (bl. 39—41). Lastgeving. — Bepaling (art. 1829 B.). — Hoofdverplichtingen van den lasthebber (art. 1837 vv. B.). — Van den lastgever (art. 1844 vv. B.). — Eindigen der lastgeving (art. 1850 B.). — Derden (art. 1836 B.). — Handelsreiziger en principaal.
-

EERSTE GEDEELTE.

KOOPLIEDEN. HUNNE VERPLIGTINGEN. HANDELSONVEREENKOMSTEN.

- § 1. (bl. 42—47). *Handelsregt. Kooplieden*. — Algemeen begrip. — Waarom voor koopl. nog andere bepalingen noodig zijn dan voor particulieren. — Voornamen behoeften van het handelsregt. — Spoed in afdoening. Getuigenbewijs in de meeste zaken (art. 1 en 1935 B.). — Spoediger beslissing in regten (z. § 42). — Bevorderen van eerlijkheid en goede trouw. — Bankbreuk (Wet van 10 Mei 1837, Staatsblad n^o. 21). — Gijzeling (z. § 43). — Wie kooplieden zijn (art. 2). — Daden van koophandel (art. 3 en 4). — Beurs (art. 59—61).
- § 2. (bl. 48—49). *Koopmansboeken*. — Nut der koopmansboeken. — Bewijskracht dier boeken tusschen kooplieden (art. 10). — Dagboek (art. 6.) — Balans (art. 8). — Bewaren der boeken (art. 9). — Bewijskracht tusschen koopman en particulier (z. inleiding).
- § 3. (bl. 50—56). *Vennootschappen. Handelingen voor gemeene rekening*. — Brou. — Vennootschap van kooph. — Bepaling (art. 1655 B.). — Vennootschap onder eene firma (art. 16). — Akte van oprigting. (art. 22). — Openbaarheid (art. 23—28) — Verzuim van openbaarheid (art. 29). — Solidariteit (art. 18). — Winstverdeling (art. 1670 en vv. B.). — Eindigen der vennootschap (art. 1683 en vv. B.). — Ontbinding vóór den tijd (art. 1684 B.). — Vereffening (art. 32). — Commanditaire vennootschap (art. 19—21). — Handeling voor gemeene rekening (art. 57, 58.).
- § 4. (bl. 56—61). *Naamlooze vennootschappen*. — Oorsprong. — Koninklijke bewilliging (art. 36 en 37). — Akte van oprigting (art. 38). — Aansprakelijkheid (art. 45). — Bij verzuim van openbaarheid (art. 39.). — Aandeelen op naam en in blanco (art. 40—43). — Beheer en vereffening (art. 44—47). — Reserve kas (art. 48). — Vaste rente (art. 49). — Rekening en verantwoording (art. 55).
- § 5. (bl. 61). *Reederij*. — Bepaling (art. 320.) — Reeder-cedel. — Boekhouder (art. 327 en vv.).
- § 6. (bl. 62—63). *Makelaars. Cargadoors*. — Bepaling (art. 62). — Makelaars-zakboekje (art. 66 en vv.). — Verbod om handel te drijven in hun makelaarsvak (art. 65). — Cargadoors.
- § 7. (bl. 63). *Kassiers*. — Bepaling (art. 74). — Kassiersbriefje (art. 221). — Aansprakelijkheid (art. 222 en vv.). — Schuld v. d. kassier (art. 75).
- § 8. (bl. 64—66). *Commissionnairs*. — Verschil tusschen lastgeving en commissiehandel. — Commissionnair (art. 76). — Regtsband. — Voorregt v. d. commissionnair (art. 80 en vv.), alles gewijzigd door de wet van 4 Julij 1874 (Staatsbl. n^o. 89).
- § 9. (bl. 67—68). *Expeditours*. — Bepaling (art. 86). — Tusschen-expeditours (art. 89). — Vrachtbrief (art. 90). — Model.

- § 10. (bl. 68—69.) *Voertlieden. Schippers op rivieren en binnenwateren.* — Bepaling. — Aansprakelijkheid (art. 91—93). — Opslag (art. 94).
- § 11. (bl. 70—81.) *Handelpapier. Wisselbrieven.* — Oorsprong. — Wat een wissel is; voorbeeld. — Benamingen der personen in den wissel. — Wissel na dato; voorbeeld. — Endossement; voorbeeld; volledig; in blanco (art. 133—138). Vervaldag; acceptatie. — Disconteren. — Wissel op zicht, na zicht. — Aan eigen order, voorbeeld (art. 101a). — Gedomicilieerde wissel (art. 101b). — Wisselkoers. — Laatste houder. — Prima, secunda, tertia (art. 104). — Bepaling in ons wetboek (art. 100). — Gevolgen (art. 140). — Acceptatie. Protest van non-acceptatie (art. 112—132). — Gevolg der acceptatie. — Betaling. Protest van non-betaling (art. 149—174). — Aval (art. 130, 131, 132). — Aansprakelijkheid. — Herwissel, retourrekening (art. 187—194). — Verjaring. Eed. Erfgenamen (art. 204—207). — Overdracht na den vervaldag. Akte van cessie (art. 139).
- § 12. (bl. 81—83.) *Orderbiljetten.* — Bepaling (art. 208). — Voorbeeld. — Verschil met den wissel. — Verschil in gevolgen. — Particulier. Koopman (art. 4, n^o. 2). — Schuldoorzaak, voorbeeld (art. 586, n^o. 1 R.).
- § 13. (bl. 84.) *Assignatiën.* — Verschil met den wissel. — Betaling. Protest. Aansprakelijkheid (art. 213 vv.).
- § 14. (bl. 84—97.) *Verzekering of Assurantie.* — Kansovereenkomst (art. 1811 B.). — Voorbeeld. — Lijfrente. — Verzekering; kans; voorbeeld (art. 246). — Verzekerings-maatschappijen. — Onderlinge verzekering. Bepaling van verzekering. — Voorwaarden voor de rechtsgeldigheid der verzekering (art. 252, 253, 268, 269, 276, 282). Ontstaan der overeenkomst (art. 257). — Bewijs, polis (art. 255, 256). — Herververzekering (art. 271). — Verzekering tegen brandgevaar (art. 287 vv.). — Model-polis. — Verandering van bestemming (art. 293). — Eigen schuld, nalatigheid (art. 294). — Moedwillige brandstichting (art. 434 Wetb. van Strafrecht en art. 13 n^o. 5 der Wet van 29 Junij 1854, Staatsbl. n^o. 102). — Beding met den hypothekairen schuldeischer (art. 297). — Verzekering tegen de gevaren, waaraan voortbrengselen te velde onderhevig zijn. — Duur (art. 299—301). — Levensverzekering. — Bepaling. — Voorbeelden. — Model-polis. — Voorwaarden. — Eigen schuld (art. 302—307).

TWEEDE GEDEELTE.

FAILLISSEMENT. SURSEANCE VAN BETALING.

- § 15. (bl. 98—109.) *Faillissement.* — Grond van het faillissement. — Onderhandsch accord. — Faillietverklaring, wanneer (art. 764). — Verschil tusschen koopman en particulier. — Staat van kennelijk onvermogen (art. 882 vv. R.). — Vennootschap van koophandel (art. 765). — Boedel van een overleden koopman (art. 767). — Op wiens aangifte (art. 764). — Openbaar Ministerie (art. 768). — Gevolgen van het verzoek tot faillietverklaring. — Gevolgen van het vonnis van faillietverklaring (art. 770). —

Curator (art. 787). — Regter Commissaris (art. 787). — Eed (art. 792). — Openbaarheid (art. 793). — Verzegeling (art. 795). — Ontzegeling, boedelbeschrijving (art. 798). — Balans (art. 801—805). — Verificatie (art. 815 vv.). — Bekende, erkende schuldeischers (art. 819, 822). — Tweede verificatie (art. 826). — Niet opgekomen schuldeischers (art. 833). — Accoord (art. 835 vv.). — Homologatie (art. 847). — Rehabilitatie (art. 850). — Insolvent-verklaring (art. 851). — Rangschikking (art. 862). — Verzet (art. 865 vv.). — Uitbetaling, ontslag v. d. curator (art. 885). — Rehabilitatie (art. 892 vv.).

- § 16. (bl. 109—111). *Reclame*. — Wat reclame is (art. 230). — Verlies van dat regt (art. 238). — Voorregt op den koop prijs (art. 238). — Regt der curators (art. 239).
- § 17. (bl. 111—113). *Surseance van betaling*. — Grond der surseance (art. 900). — Provisionele (art. 902 vv.). — Definitieve (art. 909 vv.). — Gevolg daarvan (art. 918). — Voor hoe lang, verlenging (art. 915). — Intrekking (art. 922).

DERDE GEDEELTE.

ZEEREGT.

- § 18. (bl. 114—116). *Zeeschepen*. — Aard (art. 309, art. 566 B. — Overdragt (art. 309). — Scheepsbewijzen. — Brief van opdracht. — Zeebrief. — Wet van 28 Mei 1869 (Staatsbl. n^o. 96).
- § 19. (bl. 116). *De schipper*. — Bepaling (art. 341).
- § 20. (bl. 116—119). *De schipper en zijne equipage*. — Overeenkomst. — Monsterrol (art. 395 vv.). — Verplichtingen van het scheepsvolk (art. 400 vv., 446). — Verplichtingen van den schipper (art. 403 vv.). — Weigering (regtmatige) van dienst (art. 440). — Huishouding en tucht op de koopvaardij schepen (wet van 7 Mei 1856, Staatsblad n^o. 32). — Overlijden van een officier of scheepsgezel. — Regt der erfgenamen (art. 430 vv.).
- § 21. (bl. 120). *De schipper vóór de reis*. — Bezigtiging van het schip (art. 347). — Inlading (art. 351).
- § 22. (bl. 120—122). *De schipper gedurende de reis*. (art. 354 en vv.). — Verantwoordelijkheid (art. 363, 364). — Dagregister (art. 358). — Geboorte of overlijden aan boord (art. 35, 60 B.). — Testament aan boord (art. 994 B.).
- § 23. (bl. 122—123). *De schipper na de reis*. — Rekening en verantwoording (art. 387). — Geschil daarover (art. 389). — Voorregt van den schipper (art. 391).
- § 24. (bl. 123). *De stuurman*. — Onkunde (art. 406).

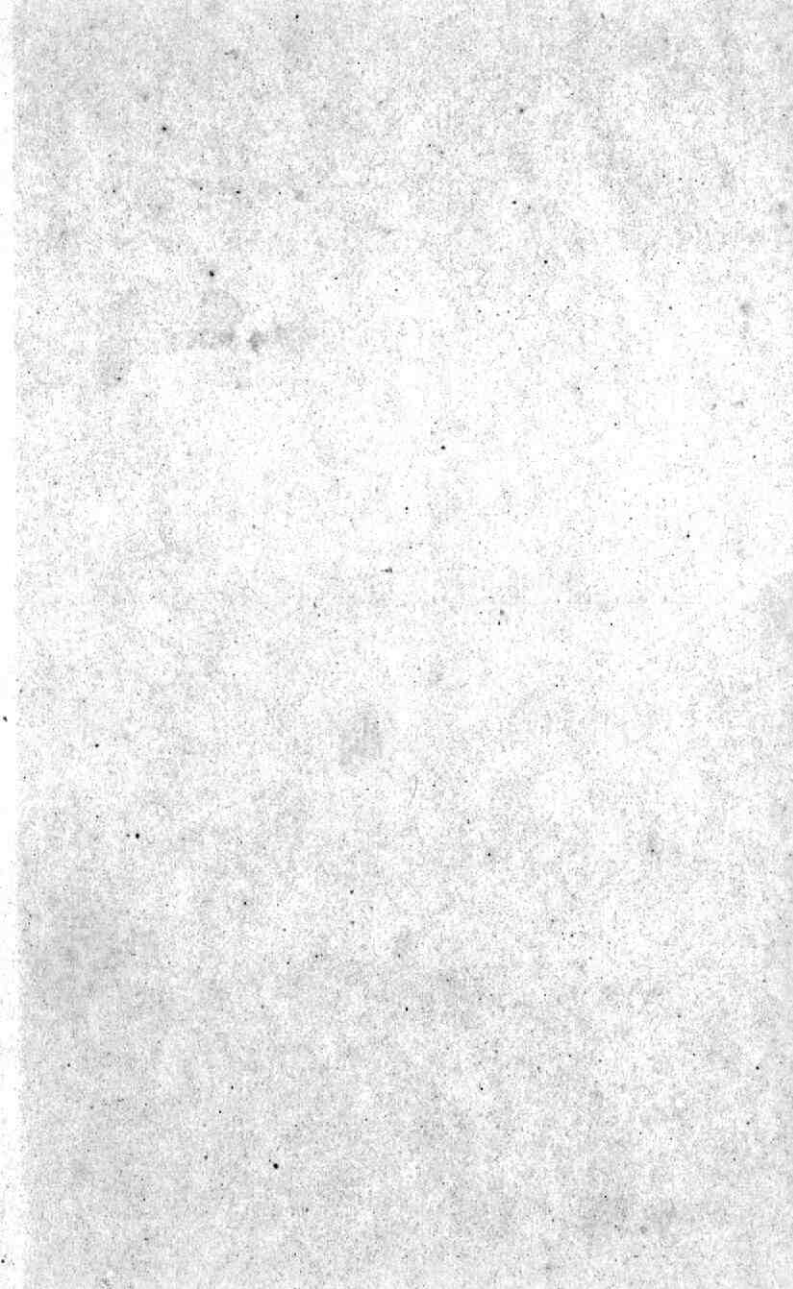
- § 25. (bl. 123—127). *Bevrachting en verhuring van schepen*. — Bevrachter. — Vervrachter. — Cherte-partij (art. 454). — Model. — Wijze van verhuring. — Stukgoederen (art. 453). — Lading en lossing (art. 457). — Ligdagen (art. 457). — Betaling der vracht (art. 460).
- § 26. (bl. 127—128). *Regten en verplichtingen van bevrachter en vervrachter*. — Verboden lading (art. 477). — Tijd van laden (art. 464). — Pligt des schippers om gereed te zijn (art. 470, 455). — Goede staat van het schip (art. 479). — Lading van stukgoederen (art. 472). — Outbinding der overcenkomst van regtswege (art. 499). — Door den regter (art. 500 vv.).
- § 27. (bl. 129). *Regten van den schipper tegenover den geconsigneerde*. — Lossing, betaling der vracht (art. 485). — Regt des schippers om de goederen aan een derden in bewaring te geven (art. 486). — Mag geen goederen aan boord houden (art. 487). — Regten van den schipper voor de betaling van de vracht. — Weigering van aanneming (art. 487 vv.).
- § 28. (bl. 130—132). *Cognosement*. — Bepaling. — Model. — Wat het is voor inlander of bevrachter. — Hoeveel exemplaren (art. 509). — Bepaald persoon, aan toonder, aan order (art. 508). — Endossement (art. 508). — Meerdere cognosementen (art. 518).
- § 29. (bl. 132). *Passagiers*. — Zorg voor huue behoeften (art. 530). — Passagiersgoederen (art. 532).
- § 30. (bl. 133—136). *Bodemerij*. — Bepaling, voorbeeld (art. 569). — Bodemerijbrief (art. 570). — Verschil tussehen bodemerij en verzekering. — Op welke voorwerpen bodemerij kan geschoten worden (art. 574 vv.). — Bodemerijbrief aan order (art. 573). — Verschil met endossement van den wissel (art. 573). — Inschrijving (art. 571). — Duur der kans.
- § 31. (bl. 136—141). *Zee-assurantie*. — Wat verzekerd kan worden (art. 593). — Wanneer (art. 594). — Goede en kwade tijdingen (art. 594). — Polis, inhoud bij verzekering van op bodemerij geschoten gelden (art. 608). — Verzekering van winst en vrachtpenningen (art. 615). — Slavernij (art. 618). — Model-polis.
- § 32. (bl. 141—143). *Regten en verplichtingen van den verzekeraar*. — Vergoeding van welke schade (art. 637). — Hoofdverplichting. — Bij koersverandering (art. 638, 639). — Reis naar eene meer verwijderde plaats (art. 638). — Nietige verzekeringen (art. 599). — Duur van het gevaar (art. 624 vv.).
- § 33. (bl. 143—144). *Regten en verplichtingen van den verzekerde*. — Voornaamste regt. — Hoofdverplichting. — Staking der reis (art. 635, 636).
- § 34. (bl. 144—146). *Verzekering op behouden varen*. — Aard van het beding. — Bestaanbaarheid.
- § 35. (bl. 146). *Beding: vrij van beschadigheid*. — Inhoud (art. 646).
- § 36. (bl. 147). *Beding: vrij van molest*. — Inhoud (art. 648).

- § 37. (bl. 147—149). *Abandonnement*. — Wat abandonnement is. — Reden daarvoor. — In welke gevallen (art. 663). — Gevolgen (art. 678). — Verplichting der verzekeraars na abandonnement (art. 680).
- § 38. (bl. 149). *Makelaars in zee-assurantiën*. — Verplichtingen (art. 681).
- § 39. (bl. 150—152). *Overzeilen, aanzeilen, aandrijven*. — Verbindtenissen uit de wet. — Voorbeeld (z. inleiding). — Tweede voorbeeld. — Onrechtmatige daad. Nalatigheid. Onvoorzigtigheid (art. 1401, 1402 B.). — Regelen voor de aansprakelijkheid (art. 534 vv.).
- § 40. (bl. 152—154). *Schipbreuk, stranding en zeevonden*. — Verlof van den schipper (art. 545). — Als de regthebbenden onbekend zijn (art. 555). — Maatregelen ter opsporing (art. 555 vv.). — Strandregt (art. 559). — Hulp- en bergloon (art. 560 vv.). — Beding daarover (art. 568).
- § 41. (bl. 154—156). *Avariën*. — Bepaling. — Verdeeling (art. 698). — Bepaling van avarij-grosse in het algemeen (art. 699 n^o. 23). — Van eenvoudige avarij (art. 701 n^o. 7). — Berekening en verdeeling (art. 722 vv.). — Homologatie (art. 724). — Verplichting der verzekeraars (art. 720, 721).

VIERDE GEDEELTE.

VAN REGTSPLEGING IN HANDELSZAKEN.

- § 42. (bl. 157—160). *Dagvaardingen*. — Eischer, gedaagde. — Dagvaarding (art. 1 R.). — Bevoegdheid des regters. — Naarmate van het onderwerp des geschils. — Kantonregter (art. 38 wet op de Regt. Organis.). — Naarmate der woonplaats (art. 97 R.). — Uitzondering in handelszaken (art. 298 vv. R.). — Dagvaarding van vennootschappen van koophandel (art. 4 n^o. 4 R.). — Van den boedel eens gefailleerden (art. 4 n^o. 5 R.). — Van onbekende aandeelhouders in maatschappijen (art. 4 n^o. 7 R.). — Termijnen (art. 7 en 8 R.). — Spoed in handelszaken (art. 301 R.). — Dagvaarding van dag tot dag, van uur tot uur (art. 302 R.). — Dagvaarding aan boord (art. 313 R.).
- § (bl. 161—162). *Lijfswang*. — Aansprakelijkheid der goederen (art. 1177 B.). — Van den persoon. — Voor welke schulden (art. 586 R.).
- (bl. 163—170). *Inhoudstafel*.



Bij de uitgevers dezes ziet mede het licht:

TWEEDE, GEHEEL HERZIENE EN VERMEERDERDE DRUK VAN DE

BEKNOPTE HANDLEIDING

VOOR DE BEOEFENING VAN DE

**Gronden der Staats-, Provinciale- en Gemeente-
Inrigting van Nederland,**

TEN BEHOEVE VAN HET

ONDERWIJS OP DE HOOGERE BURGERSCHOLEN,

DOOR

Mr. J. van Gigch,

Doctor in de Regten en de Letteren, Advocaat bij den Hoogen Raad der
Nederlanden, en Leeraar in de Staatswetenschappen aan de
Hoogere Burgerschool te Delft.

Prijs **ƒ 0.80.**